

SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO

LITERARNI NATEČAJ

Dr. Alojz Šteiner, ur.

ŠOLSKO LETO 2017/18

SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO LITERARNI NATEČAJ, ŠOLSKO LETO 2017/18

Urednik: dr. Alojz Šteiner

Jezikovni pregled: Ivanka Bratkovič

Oblikovanje in računalniški prelom: Ludvik Hozjan, Junik

Fotografije: Igor Ternar, Janko Durič in drugi

Izdajatelj in založnik:
Pokrajinski odbor Zveze veteranov vojne za Slovenijo Pomurje in
Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje

Tisk: ARMA Lendava

Naslovnica: foto Igor Ternar, oblikovanje Junik

Naklada: 400 izvodov

Murska Sobota, 2018

Vse pravice pridržane. Noben del te knjige ne sme biti reproduciran, shranjen ali prepisan v katerikoli obliki oziroma na katerikoli način, bodisi elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali kako drugače brez predhodnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic, tj. izdajatelja.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

KAZALO

Na poti med bralce

Dr. Alojz Šteiner Urednikova beseda	6
Irena Kumer Nagovor predstojnice Območne enote Zavoda Republike Slovenije za šolstvo Murska Sobota	8
Branko Bratkovič Nagovor predsednika PO ZVVS Pomurje	10
Drago Ribaš Nagovor predsednika PVD Sever za Pomurje	12
Dr. Alojz Šteiner O literarnem natečaju in njegovih sporočilih	15

Prispevki učencev 4., 5. in 6. razreda osnovne šole

Magdalena Flac Junaki	24
Daša Kovačič Spominsko obeležje o vojni v Hrastju pravi ...	25
Lana Čolnik Spomenik pri Sv. Juriju ohranja spomin na preteklost	26
Aljaž Vogrinec Naš heroj Janko Ribič	27
Asja Čonč Ob grobu talcev	28
Marinka Horvat Spominska obeležja pripovedujejo	29
Zoja Zadravec Vidovič Spomini na vojno	31
Luka Podlogar Naša domovina	32
Nika Lebar in Tim Prša Intervju z veteranom vojne za Slovenijo Brankom Bratkovičem	33
Nuša Zver Slovenska osamosvojitvena vojna	37

Prispevki učencev 7., 8. in 9. razreda osnovne šole

Ajša Kuzma Mimo tebe	40
Naja Ciz Pravi junaki	41
Sara Farič in Janette Holc Spominsko obeležje na Tothovem mlinu v Očeslavcih pripoveduje ...	42
Nejc Vaupotič Veliki heroj	44
Alja Kerec Naši junaki	47
Blaž Sunčič Spomeniki pripovedujejo	48
Ronja Slavič in Žana Škerget Spomenik na Kapeli pripoveduje	50
Matic Kuhar Moj dom – moj spomenik	54
Betina Vrbanjščak Spominsko obeležje v mojem kraju	55

Nika Jurkovič Spomenik Edvardu Kocbeku pri Sv. Juriju ob Ščavnici	56
Sara Vrbančič Vladata naj mir in svoboda	59
Saša Štajner Žalikova domačija	60
Zala Casar Zgodba o pogumnem kočijažu s Slovenskega	61
Mija Miholič Slovenski junaki	63
Klementina Novak Deset dni v peklu	64
Blaž Makari Pot v samostojnost	67
Aljaž Novak Mamina pripoved	69
Rok Novak Tetraeder	72
Ela Roš, Sana Ropoša in Zarja Pertoci Dnevnik vojaka Stanislava	75
Kaja Šooš Pozitivne vrednote osamosvojitve	81
Sara Zamuda Spominsko obeležje in pripoved moje sosede	86
Julija Kronvogel Jesenski nakup mi je razkril zgodovino	88
Pia Kuhar Dedkovi spomini	90
Lana Krančič Spomini na osamosvojitveno vojno	92
Megi Fartek Moj dom	94
Gal Lipič Stanek Radenci v preteklosti	95

Prispevki dijakov srednjih šol (gimnazije)

Kristina Petek Mali prekmurski človek med velikima vojnama	98
Nina Bohnec Prvi spopad sveta	100
Tadeja Fras Doprsni kip dr. Antona Korošca	102
Žan Smej Gančki majoš	104
Nika Bažika Spominsko obeležje Pozabljeni kovček pripoveduje	107
Katja Terplan V neznano	109
Katja Terplan Pozabljeni kovček	110
Tjaša Marinič Spomini na Žalikovo domačijo	112
Nicole Anette Bukovec Slovenija, moja dežela	114
Dejan Črešnjovnjak Pogum in vztrajnost	115

Brez njih publikacije ne bi bilo

Pregled nagrajenih prispevkov in prejemnikov medalj	118
Pregled mentorjev po šolah	120
Organizacijski odbor in natečajna skupina	122
Kazalo slik	123

Na poti med bralce

*Natečaj pomembno prispeva k razvoju vrednostnega sistema mladih,
v središču katerega so temeljne občečloveške vrednote.*

(Irena Kumer, predstojnica OE ZRSS Murska Sobota)

Urednikova beseda

Spoštovana bralka, bralec,
pred tabo je publikacija, v kateri so zbrani prispevki literarnega natečaja Spominska obeležja pripovedujejo. Ta posebna knjižica je nastala ob zaključku literarnega natečaja veteranskih organizacij v osnovnih šolah in gimnazijah na območju Pomurja v šolskem letu 2017/18. Osrednji del je namenjen izbranim proznim in pesniškim zapisom učencev in dijakov o zgodovinski dediščini v pokrajini ob Muri. Ta je bila v preteklih 100 letih pogosto povezana z vojnim delovanjem in trpljenjem vojaštva in civilistov zaradi vojn. Poleg obeležij, ki spominjajo in opominjajo, so vojne v ljudeh zapustile globok vtis in v njih je še vedno živ spomin nanje. Tudi generacija, ki stopa na pot ustvarjanja in oblikovanja svoje identitete, ne more mimo tega spomina, saj postaja in ostaja njegov hranitelj. Spominska obeležja, o katerih pišejo udeleženci natečaja, govorijo o žrtvovanjih, bojih za svobodo, preživetju posameznika in naroda, k čemur mladi dodajajo svoje videnje in razmišljanja ter tako skrbijo za preživetje pozitivnega spomina.

Pri urejanju sem se srečal s posebnim izzivom. Kot poznavalec, pa tudi udeleženec polpreteklih dogajanj v slovenski vojaški zgodovini in ljubitelj narodove zgodovine in njenega ohranjanja, sem imel pri urejanju publikacije in umeščanju besedil vanjo občutek, da sem pred neke vrste ogledalom ali refleksijo o tem, kaj mladi vedo o zgodovini in obeležjih, o dogodkih in ljudeh na naših tleh, kaj so si zapomnili o ljudeh oziroma v kakšnem spominu jih ohranjajo. Obenem pa publikacija, kljub temu da sta razpis za literarni natečaj objavili veteranski organizaciji iz obdobja slovenske osamosvojitve in vojne za samostojno Slovenijo, vsebuje prispevke iz vseh treh vojaškozgodovinskih obdobjev v preteklem stoletju. Navedeno ni le posebnost, ampak tudi neke vrste unikum v dosedanji praksi pri nas.

Publikacija je sestavljena iz petih vsebinskih sklopov. V prvem, uvodnem, so objavljeni nagovori in zapisi o literarnem natečaju. Drugi, tretji in četrti del so namenjeni prispevkom učencev drugega in tretjega triletja osnovne

Foto: I. Ternar

šole in gimnazijcem. V petem delu so predstavljeni organizacijski odbor in natečajna skupina, navedeni so nagrajenci in mentorji iz sodelujočih šol. Mavrico proznih in pesniških prispevkov sestavljajo dela učencev 15 osnovnih šol in obeh gimnazij v pokrajini ob Muri. V publikaciji je objavljenih 46 del, ki jih je napisalo 41 učenk in učencev in devet dijakinj in dijakov.

Šolam in mentorjem se zahvaljujem za odziv na razpis. Pri tem je treba izpostaviti prizadevanja mentorjev, med njimi 17 učiteljic in dveh učiteljev, ki so spodbudili in usmerili mlade avtorje in opravili izbor prispevkov. Zahvaljujem se tudi organizacijskemu odboru, še posebej pa članom natečajne skupine, ki so opravili obsežno delo pri evalvaciji prispevkov in izbor najuspešnejših prispevkov, lektorici Ivanki Bratkovič in Igorju Trenerju ter Janku Duriču za podarjen nabor slik. Zahvaljujem pa se tudi snovalcem čudovite javne prireditve, na kateri je bila predstavljena publikacija in nagrajeni prispevki mladih avtorjev. Vsi, ki smo jih povabili k sodelovanju v tem projektu, so se odzvali in opravili pomembno delo brez plačila. Nagrada je tako le zadovoljstvo ob tem, ko knjižico vzameš v roke in veš, da si prispeval svoj del k njeni sporočilnosti in poslanstvu.

Pokrajinskemu odboru Zveze veteranov vojne za Slovenijo Pomurje in Policijskemu veteranskemu društvu Sever za Pomurje bi se rad zahvalil za zaupanje, da sem lahko bil soustvarjalec v obsežnem in zanimivem projektu in pri nastajanju publikacije. Posebej pa se zahvaljujem predstojnici Območne enote Zavoda za šolstvo Republike Slovenije v Murski Soboti za številne nasvete in konkretno pomoč. Brez tega natečaj in celotni projekt gotovo ne bi uspela tako, kot sta. Verjamem, da je za publikacija pomemben prispevek, upošteva spodbudni moto »Naj ne bo pozabljeno«.

Dr. Alojz Šteiner,
urednik

Drage učenke in učenci, udeleženke in udeleženci literarnega natečaja, spoštovani mentorji!

Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Pokrajinski odbor Pomurje, in Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje sta v začetku šolskega leta 2017/18 povabila pomurske osnovnošolce drugega in tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja in dijake vseh programov k sodelovanju na literarnem natečaju z naslovom Spominska obeležja pripovedujejo.

Z literarnim natečajem je bila učencem in dijakom dana možnost, da s podporo mentorjev spoznajo aktualne dogodke in dejanja ter pojave iz polpretekle zgodovine tako v najširšem kot ožjem lokalnem območju, njihov pomen in sporočilnost, jih ovrednotijo in ubesedijo ter na ta način izrazijo izvirnost, ustvarjalnost in jasen pogled na to ter vedenje o okolju, v katerem živijo.

V slovenskem šolskem prostoru se vsako šolsko leto zvrsti kopica različnih natečajev, med njimi so v ospredju številni literarni natečaji tako na mednarodni kot nacionalni, pokrajinski ali šolski ravni. Vsak naj bi na svoj način prispeval k osvetlitvi in ozaveščanju določenega pojava. Vzgojno-izobraževalni zavodi so tako rekoč zasuti s ponudbo natečajev in odzivi nanje niso nekaj samoumevnega, saj morata biti za sodelovanje hkrati motivirana oba deležnika, tako učitelj mentor kot učenec. Odziv naših šol na posamezne natečaje kaže, da sta za sodelovanje v prvi vrsti pomembna interes in pripravljenost mentorja. Nekatera področja in teme so namreč posameznim mentorjem blizu, druge pa ne toliko. Zagotovo pa seznami udeležencev in nato nagrajencev kažejo, da se sistematično in celostno mentorsko delo ter usmerjanje mladih piscev na tem področju in pri posameznih temah bogato obrestuje. Mladi pisci lahko na ta način ustrezno razvijajo svojo kreativnost in nadarjenost.

Seveda pa vsi natečaji niso usmerjeni v razvoj nadarjenih posameznikov, ampak so naravnani na celotno populacijo. Nekateri so tudi bolj ali manj povezani z mamljivimi nagradami, kar ni povsem zanemarljivo, saj je tak pristop nenazadnje tudi razumljiv. Kljub temu se zavzemam za to, da ne bi pretiravali z vrednostjo nagrad, ampak nagrade povezali z vsebino posameznega natečaja, te naj bodo namreč spodbuda in motivacija za mladega pisca in njegov nadaljnji ustvarjalni razvoj.

Natečaj Spominska obeležja pripovedujejo poleg temeljnega namena, da mladi spoznajo spominska obeležja v svojem lokalnem okolju in predstavijo njihovo zgodbo, prispeva tudi k ozaveščanju o pomembnem obdobju oziroma delu zgodovinske in kulturne dediščine, hkrati pa pomembno prispeva tudi k razvoju vrednostnega sistema mladih, v središču katerega so temeljne občečloveške vrednote.

Murska Sobota, januar 2018

Irena Kumer,
predstojnica OE Murska Sobota

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**
OE Murska Sobota

**ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO –
OBMOČNA ENOTA MURSKA SOBOTA**

Slomškova 33
9000 MURSKA SOBOTA
Spletna stran: www.zrss.si
Irena Kumer, predstojnica
E-pošta: irena.kumer@zrss.si
GSM: +386 41 928 801
Telefon: +386 2 539 11 77
Fax: +386 2 539 11 71

Drage udeleženke in udeleženci literarnega natečaja, spoštovane mentorice in mentorji!

V sodelovanju s Policijskim veteranskim društvom Sever za Pomurje (PVD SEVER) smo v Pokrajinskem odboru Zveze veteranov vojne za Slovenijo Pomurje (PO ZVVS Pomurje) razpisali natečaj z naslovom Spominska obeležja pripovedujejo za učence in dijake osnovnih in srednjih šol. ZVVS je domoljubna, samostojna, nestrankarska, nepridobitna in nevladna zveza območnih združenj veteranov vojne za Slovenijo. Ta združujejo tiste, ki so ne glede na svoja politična in svetovnonazorska prepričanja aktivno sodelovali v pripravah oziroma neposrednih obrambnih aktivnostih v vojni za obranitev samostojne in neodvisne Republike Slovenije. PO ZVVS Pomurje združuje štiri območna združenja veteranov za Slovenijo, to so OZVVS Gornja Radgona, OZVVS Ljutomer, OZVVS Lendava in OZVVS Murska Sobota, v katera je včlanjeno več kot 2000 članov.

Domovina, v kateri živimo, je v svoji zgodovini doživljala težke čase in je bila dejansko ves čas pod tujimi vladarji. To, da smo se zadržali v tem prostoru in obdržali svoj jezik, ki nas je navdihoval in povezoval, je veliko dejanje. Samostojno domovino smo si priborili šele pred 26 leti. Naša naloga in naloga naših zanamcev pa je, da jo obdržimo in svobodno živimo v njej. Vsak mali narod je ves čas pred preizkušnjami, zato se moramo za svoj obstoj tudi ves čas boriti in dokazovati. Pri tem pa moramo poznati tudi svojo zgodovino in iz nje črpati izkušnje, ki so nam jih zapustili naši dedi, da so dosegli svoj cilj in uresničili svoje sanje. Vrednot, kot so imeti svojo domovino, svoj dom, družino, svoj jezik in kulturo, ne smemo zanemarjati. Še vedno je v Evropi in po svetu veliko narodov, ki si želijo, tako kot smo si mi, stopiti na pot samostojnosti in neodvisnosti. Te vrednote moramo varovati in negovati. V tem vidim tudi vlogo vas, udeležencev natečaja, ki ste imeli toliko volje, da ste v svoji bližini našli tiste pomnike, ki so vzbudili vaše zanimanje, da ste se vprašali, kaj mi želijo povedati. Svoja spoznanja ste prelili na papir in jih dali v oceno svojim mentoricam in mentorjem in seveda skupini, ki

je natečaj pripravila in vaša dela pregledala. Iz njih je sestavljen tudi ta knjižica, ki ob drugih prispevkih vsebuje tudi pričevanja o dogodkih, ki ste jih opisali.

Spoštovane mentorice in mentorji, zahvaljujejo se vam za osebni trud in spodbudo mladim udeležencem natečaja, da se zavedajo pravih vrednot, ki so pomembne za nadaljnji obstoj in razvoj slovenskega naroda. Pričujoča publikacija pa je dokaz, da je osnovna zamisel natečaja, to je spodbuditi mlade, da spoznajo in obudijo vrednote naroda, uresničena in da se nam ni treba bati za prihodnost.

Murska Sobota, decembra 2017

Branko Bratkovič,
predsednik PO ZVVS Pomurje

**ZVEZA VETERANOV
VOJNE ZA SLOVENIJO**

PO ZVVS POMURJE

**POKRAJINSKI ODBOR ZVEZE VETERANOV VOJNE ZA
SLOVENIJO POMURJE**

Spletna stran:
www.zvvs.si/?stran=poPomurje.html

OZVVS LJUTOMER

E-pošta: info@ljutomer.zvvs.si
Spletna stran: www.ljutomer.zvvs.si

OZVVS LENDAVA

E-pošta: ozvvs.lendava@gmail.com

OZVVS GORNJA RADGONA

E-pošta: info@gornjaradgona.zvvs.si
Spletna stran: www.gornjaradgona.zvvs.si

OZVVS MURSKA SOBOTA

E-pošta: info@murskasobota.zvvs.si

Dragi mladi udeleženci natečaja, spoštovani mentorji!

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje je društvo, v katerem smo zbrani udeleženci vojne za osamosvojitve Republike Slovenije leta 1991 z namenom, da ohranjamo spomine na dogodke v tistem času in širimo domoljubje, pa tudi drugi, ki sprejemajo naša načela in cilje delovanja.

Po odločitvi, da bo Teritorialna obramba imela lastno veteransko organizacijo, smo se udeleženci vojne za osamosvojitve Republike Slovenije iz vrst policije odločili, da bomo ustanovili lastno veteransko organizacijo. Iniciativni odbor je organiziral ustanovni zbor, ki je bil 22. marca 1994 v občinski dvorani v Murski Soboti. Tako je bilo ustanovljeno društvo za vso državo z regijskimi odbori po posameznih upravah za notranje zadeve.

16. januarja 1998 je bilo na ustanovni skupščini v Sebeborcih ustanovljeno novo Policijsko veteransko društvo SEVER za Pomurje s sedežem v Murski Soboti, v Ulici arhitekta Novaka 5. Upravna enota Murska Sobota je 3. marca 1998 izdala obvestilo o registraciji društva št. 026-41/98-7, s katerim je to registrirano pod reg. števil. 363. Društvo je z odločbo Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti števil. 21504-4/2006-7 z dne 14. maja 2014 pridobilo status društva v javnem interesu na področju vojnih veteranov. Naše društvo ima 460 članic in članov.

Naš cilj, poslanstvo in glavne dejavnosti so usmerjene v ohranjanje spomina na dogodke pred osamosvojitveno vojno leta 1991, med njo in po njej in širjenje danes zelo potrebnega in pomembnega domoljubja. Pri tem smo usmerjeni v vse kategorije ljudi v naši pokrajini, od učencev v osnovnih in dijakov v srednjih šolah do najstarejših prebivalcev pokrajine, predvsem pa v pomoč veteranom, ko jo potrebujejo.

Skupaj z Zvezo veteranov vojne za Slovenijo smo se tudi tokrat obrnili na

učence in dijake iz dveh razlogov, in sicer prvič zato, da jih spodbudimo k zbiranju podatkov o bližnji preteklosti naše domovine in države in s tem seveda k domoljubju, drugič pa zato, da dobimo informacije o tem, kako mladi gledajo na ta čas, saj je ta informacija za nas izjemno pomembna.

Ker je minilo že več kot 26 let od osamosvojitvene vojne in spomin blede, pripravljamo v društvu zbornik o vlogi pomurske policije v osamosvojitveni vojni, o sodelovanju z upravnimi organi, Civilno zaščito, Rdečim križem, občani, zdravstvom, gospodarskimi službami in seveda o skupnem bojevanju s Teritorialno obrambo. Zbornik bo zagledal luč sveta na začetku leta 2018.

Veteranski pozdrav!

Murska Sobota, decembra 2017

Drago Ribaš,
predsednik PVD SEVER za Pomurje

PVD »S E V E R« ZA POMURJE
Ulica arhitekta Novaka 5
9000 MURSKA SOBOTA

Spletna stran: www.sever-pomurje.si
E-pošta: sever.pomurje@gmail.com

Telefon: +386 2 522 43 00
Fax: +386 2 522 43 02

Predsednik: drago.ribas@gmail.com
GSM: +386 41 734 996,

Tajnik: a.bracko@policija.si
GSM: +386 41 776 558

Foto: I. Ternar

O literarnem natečaju in njegovih sporočilih

Uvod

Morda kdo poreče, da bi zapisano v nadaljevanju sodilo v uredniški uvodnik, še posebej, ker prispevek oblikuje oseba, ki je urejala publikacijo, vendar bi s tem uvodnik izgubil svoj namen. Razen tega pa želim s prispevkom predstaviti nekatera dejstva, pristope in spoznanja, ki so zgovorna in dajo misliti, mogoče celo pripomorejo k ukrepanju oziroma spremembi prakse. V uvodniku sem sicer omenjal ogledalo, ki so nam ga nastavili učenci in dijaki s prispevki in odzivom na literarni natečaj, in refleksijo o vedenju in dojemanju zgodovinskih dogajanj, vendar tega tam nisem povsem pojasnil. Ne želim pa niti trditi, da so moji pogledi in pojasnila v tem zapisu povsem pravilni, vendar pa so zgovorni.

O začetkih in pristopu k projektu

Zamisel o literarnem natečaju mi je aprila 2017 omenil predsednik Policijskega veteranskega društva za Pomurje g. Drago Ribaš. Nato smo skupaj s predstavniki Pokrajinskega odbora Zveze veteranov vojne za Slovenijo v začetku maja šli na razgovor k predstojnici murskosoboške območne enote Zavoda Republike Slovenije za šolstvo. Obljubila nam je pomoč pri oblikovanju razpisa in nas seznaniila s posebnostmi in zahtevami ter omejitvami podobnih natečajev. Kmalu je postalo jasno, da literarni natečaj lahko uspe le kot dobro pripravljen in izveden projekt s prepoznavnimi cilji, izhodi in motivacijskimi elementi. Ko smo oblikovali razpis za literarni natečaj za šolsko leto 2017/18 smo ga, še preden je bil poslan v šole, 26. avgusta 2017 v Puconcih predstavili učiteljem zgodovine, domovinske vzgoje in etike v Pomurju, ki so sodelovali na strokovnem posvetu Prelomni dogodki v dvajsetih letih XX. stoletja – pristopi k poučevanju. V začetku septembra je bil razpis poslan v vseh 39 osnovnih in osem srednjih šol v Pomurju. Organizacijska izhodišča za izvedbo celotnega projekta so bila potrjena tudi na skupni seji PO ZVVS Pomurje in PVD Sever za Pomurje, zato smo pristopili k realizaciji.

Realizacija literarnega natečaja je bila zasnovana tako, da se zberejo prispevki učencev in dijakov iz vzgojno-izobraževalnih ustanov v Pomurju, opravi evalvacija posredovanih prispevkov in izbor najuspešnejših. Nato se oblikuje publikacija, organizira nagradna ekskurzija za ustvarjalce prispevkov in mentorje ter organizira javna prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku s podelitvijo priznanj piscem in medalj nagrajenim avtorjem ter zahval mentorjem, hkrati pa se javno predstavi publikacija natečaja.

Razpis za literarni natečaj in organizacijski pristop

Pri snovanju literarnega natečaja so izstopali trije cilji. Prvi je spodbujanje ali izboljšanje poznavanja lokalne zgodovine v sklopu učnih programov v šolah. Zato je bil razpis usmerjen v to, da mladi spoznajo spominska obeležja v šolskem okolišu in širšem lokalnem okolju, zberejo in predstavijo zgodbe, povezane z njimi, njihovo sporočilo in dodajo svoje razmišljanje. Drugi je zbiranje informacij o lokacijah, še živih ljudeh in zgodbah, povezanih s spominskimi obeležji. Ta so v preteklih sto letih v glavnem povezana z dogajanjem in usodami ljudi v obeh svetovnih vojnah in slovenski osamosvojitveni vojni. Tretji cilj pa je izboljšanje sodelovanja z lokalnimi skupnostmi in domoljubnimi ter veteranskimi organizacijami, ki ohranjajo pozitiven zgodovinski spomin nanje.

Organizacijski odbor, ki je skrbel za pripravo in izvedbo projekta, je bil sestavljen iz članov ZVVS in PVD Sever za Pomurje. Ta je oblikoval posebno petčlansko natečajno skupino, ki je določila izhodišča za pregled in izbor ter kriterije za evalvacijo prejetih prispevkov. Natečajna skupina je pregledala prispele prispevke, odločala o uvrstitvi v evalvacijski postopek, nato je vsak član skupine samostojno ovrednotil prispevke, čemur je sledil skupni izbor najuspešnejših po izobraževalnih obdobjih. Skupina pa je preverila tudi zgodovinsko relevantnost prispevkov in odločala o strukturi publikacije in izhodiščih za javno predstavitev prispevkov.

Vsebinski elementi literarnega natečaja so razvidni iz preglednice 1. Stroške razpisa, izdaje publikacije, nagrad in javne prireditve sta krili obe omenjeni veteranski organizaciji s pomočjo občin in donatorjev.

Preglednica 1: Vsebina literarnega natečaja

NAZIV NATEČAJA: Spominska obeležja pripovedujejo
ČASOVNI OKVIR NATEČAJA: 1. 9. 2017–15. 6. 2018 (šolsko leto 2017/18)
CILJNA POPULACIJA: – učenci osnovnih šol v Pomurju (39 zavodov): – 4., 5. in 6. razreda oz. drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja, – 7., 8. in 9. razreda oz. tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja in – dijaki vseh programov srednjih šol v Pomurju (osem ustanov).
NAMEN NATEČAJA: Zbiranje literarnih prispevkov učencev in dijakov o spominskih obeležjih v njihovem lokalnem okolju in predstavitev njihove zgodbe, sporočila in razmišljanja o dogodku, kateremu so obeležja posvečena. Mišljena so obeležja iz obdobja slovenske osamosvojitve in druga, povezana z najtežjimi preizkušnjami naše dežele in ljudi v njej. V ospredju zapisov naj bodo vrednote, kot so ljubezen do domovine, svoboda in upornišstvo proti zatiranju ter spoštljiv odnos do generacij in ljudi, ki so se žrtvovali zanje.
ZVRSTI PRISPEVKOV: 1. intervju z udeležencem dogodka, povezanim s spominskim obeležjem, 2. zapis spominov pričevalca o dogodku, 3. doživljajski spis, povezan s spominskim obeležjem ali dogodkom, 4. kratka zgodba, povezana s spominskim obeležjem ali dogodkom, 5. razpravljalni esej, povezan s spominskim obeležjem ali dogodkom, 6. pesem, povezana s spominskim obeležjem ali dogodkom.
NAGRADE: • avtorji izbranih prispevkov v šolah (do 10) bodo prejeli pisna priznanja in bodo skupaj z mentorji povabljeni na strokovno ekskurzijo (predvidoma v muzej Pivka); • avtorji najboljših prispevkov po kategorijah piscev bodo prejeli posebne spomske medalje na javni prireditvi 6. 2. 2018; • mentorji učencev/diakov izbranih prispevkov bodo prejeli zahvale veteranskih organizacij na javni prireditvi; • avtorji izbranih prispevkov, objavljenih v publikaciji, in njihovi mentorji prejmejo tudi knjižico javnega natečaja.
KLJUČNI ROKI: • posredovanje razpisov v šole: 3. 9. 2017, • zbiranje prispevkov iz šol: 30.11. 2017, • delo natečajne skupine: do 25. 12. 2017, • priprava publikacije literarnega natečaja: do 3. 2. 2018, • javna prireditev v Murski Soboti: 6. 2. 2018, • strokovna ekskurzija za učence, diake in mentorje: do 31. 5. 2018, • analiza natečaja in sprejem za mentorje: do 15. 6. 2018.

Odziv na razpis in kazalniki

Navajanje kazalnikov literarnega natečaja začenjam z odzivom na razpis, ki smo ga poslali v 39 osnovnih in osem srednjih šol v Pomurju. Na natečaj se je odzvalo 17 vzgojno-izobraževalnih ustanov, od tega 15 osnovnih šol in dve pomurski gimnaziji. Po šest šol se je odzvalo z območja Upravne enote Ljutomer in Murska Sobota, štiri šole so z območja Upravne enote Gornja Radgona in ena šola z območja Upravne enote Lendava. Dodajam, da so šole z območja Upravne enote Ljutomer prispevale 23 literarnih prispevkov, z območja Upravne enote Murska Sobota pa 15 prispevkov. Največ prispevkov je posredovala Gimnazija Franca Miklošiča, program predšolska vzgoja, iz Ljutomera, in sicer devet.

Skupno je na razpis prispelo 46 prispevkov, od tega 29 proznih del in 17 pesmi. Prispevke je napisalo 50 mladih avtorjev, starih od deset do sedemnajst let, med njimi 38 deklet in 12 fantov. 26 del, od tega 17 proznih, so ustvarili učenci od 7. do 9. razreda oziroma tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Učenci drugega vzgojno-izobraževalnega obdobja, ki obiskujejo 4. do 6. razred osnovne šole, so prispevali 10 prispevkov, od tega šest proznih. Enak kazalnik zasledimo pri dijakih obeh gimnazij v Pomurju. Od 46 prispevkov jih je devet iz obdobja prve svetovne vojne (pet proznih), na obdobje druge svetovne vojne se navezuje 19 prispevkov (14 proznih), na obdobje slovenske osamosvojitve pa deset proznih prispevkov in osem pesmi.

Od 19 mentorjev je 17 učiteljic in dva učitelja. Ena mentorica je izbrala in posredovala devet prispevkov, dve pa po štiri prispevke.

Kaj ugotavljamo iz odziva na literarni natečaj? Najprej to, da se je odzvalo 36,2 odstotka šol v pokrajini ob Muri, delež osnovnih šol je 38,5-odstoten, medtem ko dve gimnaziji med srednjimi šolami predstavljata 25-odstotni delež. Z navedenim pa smo že pri sporočilu literarnega natečaja.

Kaj nam literarni natečaj sporoča

Poznavalci iz šol menijo, da ne gre za slab odziv, saj je treba upoštevati veliko število ali kar inflacijo razpisov po šolah, ki so prepuščeni motivacijskim mehanizmom v razpisih in spretnostim mentorjem za motiviranje učencev in dijakov, da motivacije mentorjev za dodatno

delo ne izpostavljam posebej, čeprav je tudi zelo pomembna. Kot je že omenjeno, smo v pripravah na literarni natečaj pedagoške delavce v šolah v Pomurju, vsaj učitelje zgodovine, domovinske vzgoje in etike, predhodno informirali o natečaju, namenu in pomenu razpisa. Na tej podlagi smo po posredovanju razpisa v šole izvedeli tudi, da je kar nekaj razpisov končalo v predalih ali na mizah predstojnikov vzgojno-izobraževalnih ustanov. V nekaj primerih smo uspeli pritegniti šole k sodelovanju preko ponovnega posredovanja razpisov.

Nevladne organizacije v lokalnem okolju ali zgolj domoljubne in veteranske organizacije niso tisti dejavniki, ki bi dirigirali, katere elemente in vsebine, povezane z lokalno zgodovino, vključiti v izvajanje učnih načrtov v šolah, če sploh. Lahko pa so most na poti, da se to lažje uresniči, da se pozitivni zgodovinski spomin ohranja in povezuje z domoljubjem in odnosom do vrednot, ki so univerzalne, še zlasti ko gre za ljubezen do domovine in svobodo. Tudi primeri upornišva in vedenja, povezanega s tem, so lahko most za medgeneracijsko razumevanje in povezovanje, pa tudi za ustvarjanje odnosa do ljudi, ki so se zaradi upornišva izpostavljali ali bili izpostavljeni. Ali nam je tam, kjer tega še ni, uspelo spodbuditi šole, da bi naredile tako imenovan popis spominskih obeležij v šolskem okolišu oziroma lokalnem okolju, ki ga pokrivajo, ni možno dati jasnega odgovora.

Jasno in prepoznavno pa je, da so se šole na območjih, kjer so že potekali podobni javni literarni natečaji, lažje odločale za sodelovanje in motivirale mlade avtorje za pisanje in posredovanje prispevkov. Nadalje izpostavljam, da je z zornega kota poznavanja lokalnih spominskih obeležij in njihovih zgodb ali celo še živih pričevalcev vendarle narejen pomemben korak naprej. Mladi avtorji tudi odkrito pišejo, kje in kako ohranjajo ta spomin. V tem pogledu bi lahko neskromno ugotovili, da so tako organizacije, ki so razpisale literarni natečaj, kot sodelujoče šole s tem le pridobile. Tudi zaradi tega, ker mladi znajo odkrivati te značilnosti in zgodovinska dejstva ter jih celo raziskovati. Ob tem si dovolim zapisati še ugotovitev, da poučevanje zgodovine že dolgo ni več enoznačno, kar velja tudi za zgodovinski spomin, potrditev tega pa so tudi prispevki v tej knjižici.

Pisci prispevkov so predstavnikom domoljubnih in veteranskih organizacij nastavili zanimivo ogledalo. Seveda pa tudi šoli, iz katere izhajajo in vzgojno-izobraževalnemu procesu, v katerega so vključeni. Pa tudi družbenemu okolju, v katerem živijo in dojemajo domovinsko stvarnost. Pri tem se je treba dotakniti še zgodovinske refleksije o tem, kaj vemo o zgodovini, zgodovinskih obeležjih in dogodkih ter ljudeh, povezanih z njimi, v lokalnih okoljih, kaj smo si zapomnili o teh ljudeh oziroma v kakšnem spominu jih ohranjamo. Pri tem mladi avtorji odstirajo tudi polje zgodovinske resnice in neznanih detajlov. Iz prejetih prispevkov namreč lahko izvemo tudi detajle, ki jih doslej nismo poznali, npr. iz pričevanja očitidke smrti vojaka JLA leta 1991 v Stari Novi vasi, ki so ga očitno pokosili streli z njegove strani. S tem pa se seznam ne zaključí. Iz navedenega je možno zaključiti, da generacija, ki vstopa v življenje in na pot ustvarjalnosti, veliko ve in zna odkrivati tudi podrobnosti. Na drugi strani pa, kot je zapisala učenka, dnevno hodijo mimo spomenikov in se ne zavedajo, zakaj so tam. Tisti spomeniki, ki jih v šolah obiskujejo ali so posvečeni dogodkom, povezanim z državnimi prazniki, oziroma lokalnim slovesnostim, pa ne tonejo v pozabo.

Ko izpostavljam in omenjam ogledalo in refleksijo, ki so jo dobile domoljubne in veteranske organizacije, naj opišem še tisto, kar je povezano s šolami. Čeprav nisem ekspert na tem področju, pa opažam, da so prepoznavne značilnosti, povezane s poznavanjem in proučevanjem slovenske osamosvojitve in njene poti v evropsko skupnost narodov in vrednot. Priložnosti, da bi mlade o omenjenem še ustrezneje poučili ali vsaj spodbudili, da bi pridobili celovito znanje o tem, so velikokrat izgubljene z učnimi načrti in načelom postopnosti ter s pristopi k poučevanju. Zaradi postopnosti se pomembne teme iz polpretekle zgodovine naših očetov poučujejo v času, ko se izteka šolsko leto ali pa se učni načrt realizira v časovni stiski. Zaradi tega marsikatera pomembna vsebina odpade. Ko k temu dodamo še dejstvo, da so slovenska osamosvojitve in njeno zavarovanje in ubranitev potekali v mesecih, ko so šolske počitnice, so s tem izgubljene še priložnosti, da bi skupaj z lokalnimi slovesnostmi lahko povezovali dogodke, pomnike in ljudi. S tem se sicer nekako lahko izognemo še enemu poučevanju o vojnah, vendar tudi o uporništvu in pogumu, ki povezuje generacije slovenskih domoljubov in prizadevanja za nacionalno državo.

Sklep

Naj sklenem, da pokrajina ob Murni, razen treh primerov, nima fizično velikih spomenikov, poleg tega pa je večina ostalih spominskih obeležij sorazmerno majhnih. Navedeno ne pomeni, da ni velikih zgodb in spominov, povezanih z njimi, kar je pomembno, saj bi jih v primeru izginjanja zgodovinskega spomina hitro prekrila plast pozabe. Zgodovinski spomin je torej imperativ in zato je ohranjanje tega in sporočil zelo pomembno. Razpis, o katerem je govor v tej knjižici, in objavljena dela so tudi pokazali, da je eno uradni zgodovinski spomin, drugo pa je prav tako pomembno živo sporočilo ljudi, ki neposredno poznajo dogajanja in akterje v njih ter s prenašanjem iz generacije v generacijo ohranjajo spomin nanje. Ravno zaradi tega je v prispevkih učencev in dijakov nekaj, kar je vredno brati in razumeti ter si prizadevati za ohranitev.

Dr. Alojz Šteiner

Foto: I. Ternar

Foto: I. Ternar

Prispevki učencev 4., 5. in 6. razreda osnovne šole

*V gozdovih, v grobovih zapuščenih,
počivajo junaki,
ki so se za domovino žrtvovali.*

Magdalena Flac, 4. razred

Foto: I. Ternar

Junaki

Kaj pomenijo ti rdeči oblaki?
Fantje in dekleta v vojno pojdejo.
Od rojstnega kraja, očeta in matere
se poslavljajo.

Za našo domovino gredo v boj,
da lahko svobodno bo živel naš rod.
V gozdovih, v grobovih zapuščenih,
počivajo junaki,
ki so se za domovino žrtvovali.

Dragi junaki, mi vas častimo,
saj zaradi vas
svobodno živimo.

Magdalena Flac

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 4. razred
Mentorica: Bojana Pergar Stolnik

Foto: I. Ternar

Spominsko obeležje o vojni v Hrastju pravi ...

... da je tu ohranjen spomin na mojega sorodnika.

Z dedkom sva se odpravila po poteh spominov na preteklost. V Hrastju je obeležje v spomin na padle vojakov med prvo svetovno vojno, ki so bili doma iz naše vasi. Njihova imena in priimki so zapisani na steni v notranjosti vaše kapelice. Med pogrešanimi vojaki je tudi moj daljni sorodnik Alojz Kovačič. Dedek mi je povedal, da je imel njegov oče več sreče, saj je vojno preživel nepoškodovan in si je po njej lahko ustvaril družino.

Vesela sem, da sva z dedkom raziskovala preteklost našega kraja in da mi je povedal veliko zanimivega.

Spominsko obeležje v kapelici in imena umrlih vojakov (Foto: S. Kovačič)

Daša Kovačič
Osnovna šola Kapela, 4. razred
Mentorica: Bernarda Roudi

Spomenik pri Sv. Juriju ohranja spomin na preteklost

V moji bližnji okolici, natančneje v Sv. Juriju ob Ščavnici, stoji spomenik, ki je posvečen ljudem, umrlim med prvo svetovno vojno. Ta je trajala od leta 1914 do leta 1918, torej se je končala pred 100 leti.

Na tem spomeniku je zapisanih veliko ljudi, ki so svoja mlada življenja darovali za interese druge države. Med temi sta tudi dva moja sorodnika. To sta bila strica mojega dedka. Ime jima je bilo Ivan in Alojz Čolnik. Padla sta kot hrabra borca.

V drugi svetovni vojni, ki se je pri nas dogajala med leti 1941 in 1945 je bil tudi moj pradedek Franc Čolnik, ki se je vrnil domov poškodovan, ampak živ. Mojemu očetu je dedek večkrat pripovedoval zgodbe iz vojne, ki so bile velikokrat žalostne.

Glavni pobudnik za postavitev spomenika pri Sv. Juriju je bil gospod Feliks Kocuvan. Ljudje, ki so zapisani na tem spomeniku, so med vojno zelo trpeli in se bojevali, na koncu pa tudi umrli. Najmanj, kar so lahko sokrajani in Občina Sveti Jurij ob Ščavnici naredili, je, da so jim v zahvalo postavili ta spomenik. Vsako leto krajani položijo pred spomenik venec in prižgejo svečke.

Ponosna sem, da sta se za našo domovino bojevala tudi moja sorodnika, čeprav sta zato izgubila svoje najdragocenejše, to je življenje.

Spomenik pri Sv. Juriju ohranja spomine (Foto: D. Čolnik).

Lana Čolnik
Osnovna šola Kapela, 4. razred
Mentorica: Bernarda Roudi

Naš heroj Janko Ribič

Ob petih zjutraj Janko se zbudi,
a glej, pred hišo sovražnik stoji.

Janko skrit v kleti čaka,
da nemški vojak prikoraka.

Mladenič se mu zoperstavi
in mu smrt pred nos postavi.

Sovražnik se razjezi
in granate pripravi si.

Uspešno vrže jih nazaj,
nihče ne vpraša se zakaj.

Sovragu žrtve je zadal
in za tem pogumno stal.

Izdajalska deska glas spusti
in sovražnik prihiti.

Poči prvi, poči drugi ...
še zadnjič se Janko proti oknu ozre
in pogumno sam umre.

Janko Ribič, naš heroj,
izgubil je ta boj,
a v spominih še živi
pozabili ga ne bomo mi.

Aljaž Vogrinec

*Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 5. razred
Mentorica: Manja Gospodarič*

Ob grobu talcev

Vojna –
strašen spomin,
a hkrati opomin,
na takratne čase,
na bombardiranja in straže,
na boj in partizane,
ki so velikokrat bili brez hrane,
na taborišča,
velika zemljišča,
kamor odpeljali so nedolžne ljudi,
še bog ni vedel,
kako hudo se jim godi.

Ko danes spomnim se tistih dni,
se kar stresem in zmrazim,
pa čeprav ne vem,
kako hudo je bilo,
si poskušam predstavljati takratno zlo.

Asja Čonč

*Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 6. razred
Mentorica: Karmen Rauter*

Spominska obeležja pripovedujejo

Med razmišljanjem o spominskih obeležjih sem ugotovila, da mi o njih ni veliko znanega, zato sem raziskovala. Ugotavljam, da imamo v Pomurju veliko obeležij v različnih oblikah. Na hišah in ustanovah so pogoste spominske plošče, imamo kipe padlim junakom v vojnah in spominske hiše. Spomeniki ohranjajo spomine na dogodke ali ljudi, ki so naredili nekaj za našo deželo.

Odločila sem se, da predstavim spominska obeležja, posvečena narodnemu heroju Štefanu Kovaču - Marku. Rodil se je v Nedelici leta 1910. Bil je diplomirani pravnik. Organiziral je OF (Osvobodilna fronta) in odpor proti Madžarom v Prekmurju in Medžimurju.

Spominska obeležja so mu postavili, ker je narodni heroj, po njem so imenovane ulice v Turnišču, Beltincih, Odrancih in Murski Soboti, razna društva in pevski zbor.

Njegov kip, ki ga je izdelal Nikolaj Muster, stoji pri kulturni dvorani v Murski Soboti. To je tudi edini Mustrov kiparski izdelek. Za postavitev kipa je organizacija Zveze borcev NOV zbirala denar v podjetjih in med ljudmi.

Drugi spomenik stoji pred Osnovno šolo Turnišče, ki je včasih nosila njegovo ime. Naredil ga je kipar Feri Kiraly iz Lendave.

Naslednji spomenik je na njegovem grobu v Nedelici. Šele po drugi svetovni vojni so posmrtni ostanke Štefana Kovača prepeljali iz Gančan na pokopališče v Nedelico.

Spominska plošča oziroma obeležje je v Gančanih na mestu, kjer je bil Štefan Kovač ubit. Ko ga je okupator ubil, so ga prekrili s koruzo in ga šele tretji dan dovolili pokopati.

V njegovi domači hiši v Nedelici je etnografski muzej. Tu potekajo razne prireditve, ki jih organizirajo domača društva. Obujajo stare običaje, opravljajo stara kmečka opravila. Mladi in stari se družijo, si pripovedujejo razne zgodbe in s tem ohranjajo spomine na preteklost.

Še danes nas Štefan Kovač - Marko simbolno povezuje z junaškimi zgodbami. Njegova energija, pogum, viharost in srčnost tako ostajajo v ljudeh.

Spominska obeležja pomenijo povezanost naroda s preteklostjo, hkrati pa so tudi opomin za prihodnost.

Marinka Horvat
Osnovna šola Bogojina, 6. razred
Mentorica: Marjetka Erdelji

Fotografije: Google

Spomini na vojno

Vojna je nekaj najhujšega, kar se lahko zgodi. Pokanje pušk odmeva v zraku in grmenje topov se razlega daleč naokoli. Pradedek mi je večkrat pripovedoval o obdobju strahu, žalosti in trpljenja, ki ga je prinesla druga svetovna vojna v naše kraje.

Takrat je bil star 12 let. V šoli so dobili nemškega učitelja. Govoriti so morali nemško in peti nemške pesmi. Njegovega očeta so ubili nemški vojaki. Porušili so jim del hiše. Vzeli so jim konje in krave. Velikokrat je bil lačen. Videl je ogromno mrtvih ljudi, ki so jih ubili Nemci. Ko se je vojna končala, je bil zelo vesel. Kar nekaj časa je trajalo, da so obnovili kmetijo in kupili živino za delo na polju. Povedal mi je, da se mu je o vojni večkrat sanjalo, vendar ga je vojna naredila močnejšega.

Moj pradedek še vedno živi. Že tri leta se bori z rakom, a se ne preda. Zdi se mi, da je res močan. Vojna bo ostala za vedno v njegovem spominu.

Želim si, da noben otrok ne bi imel tako težkega otroštva, kot ga je imel moj pradedek.

Zoja Zadravec Vidovič

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 4. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik

Ostanki bodeče žice in kraterji od granat kot nemi spomini na vojno (Foto arhiv: A. Steinerja)

Naša domovina

Slovenija, moja domovina,
z vojno je nastala.
Jugoslavije ni več.

Smo sovražnike pregnali,
svobodni smo postali.
Mir v deželi, mir v deželi.

Luka Podlogar

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 4. razred

Mentorica: Bojana Pergar Stolnik

Foto: I. Ternar

Intervju z veteranom vojne za Slovenijo Brankom Bratkovičem

V torek, 14. novembra 2017, nas je pri razredni uri obiskal veteran vojne za Slovenijo, g. Branko Bratkovič. Pripovedoval nam je o vojni za Slovenijo, vojaškem poklicu in o sebi. Njegovo pripovedovanje nam je bilo tako všeč, da smo ga skupaj z učiteljico zaprosili, naj nadaljuje še eno uro. Tako je nastal ta intervju.

Kdaj ste se odločili, da boste postali vojak?

Služenje vojaškega roka je bilo nekoč obvezno za vse moške. Ko so postali fantje polnoletni, so šli k vojakom. Tudi jaz sem moral iti. Po odsluženem obveznem vojaškem roku sem spoznal, da bi z veseljem opravljal ta poklic.

Ali ste za to, da bi postali vojak, morali obiskovati kakšno posebno šolo?

Za vojaka brez čina kakšno posebno šolanje ni bilo potrebno, za podčastnika in častnika pa sem moral opraviti vojaško šolo. Tudi sicer je potrebno, če hočeš biti častnik, končati še fakulteto.

Ste pričakovali, da bo prišlo do napada na našo državo?

Take stvari se nikoli ne zgodijo kar naenkrat. Vojna se ne zgodi od danes na jutri. V bivši državi se je že dolgo nekaj »kuhalo«, ob naši osamosvojitvi pa je situacija postala samo še slabša. Lahko rečem, da smo pričakovali, da bo prišlo do napada na Slovenijo.

Kako se je Slovenija obranila pred nasprotniki?

Med drugim tudi tako, da kljub povelju nismo hoteli predati orožja. Tako smo imeli zaloge. Postavili smo barikade na cestah in mostovih in tako nasprotniku zelo otežili napredovanje s tanki in oklepnimi vozili.

Ali je Sloveniji v boju pomagala še katera druga država?

V vojni Sloveniji ni pomagala nobena država.

Koliko ste bili stari, ko ste šli v vojno?

(Smeh.) Preveč. Ko se je začela vojna, sem bil star 37 let.

Ste bili navaden vojak ali kaj pomembnejšega?

Seveda sem bil na začetku, ko sem služil vojaški rok vojak, potem podčastnik, nato sem napredoval v častnika. Med vojno sem bil stotnik.

Koliko dni ste se borili?

Ko se vojna začne, se na žalost ne konča tako hitro. Toda mi smo imeli srečo, saj je vojna za Slovenijo trajala le tri mesece. Sami boji so potekali 10 do 12 dni, vendar vojne ni bilo konec, dokler zadnji vojak JLA ni zapustil slovenskega ozemlja.

Kje ste se borili?

Najprej sem služboval v Lendavi, nato pa so me premestili na desno stran Mure in sem se boril v Ljutomeru in okolici.

Ste imeli kakšna skrivališča?

Da. Imeli smo samo skrivališča za orožje, npr. razne kleti, stare zgradbe in druge.

Kje ste spali?

To je bilo odvisno od tega, kje smo bili, npr. v gasilskem domu, kombiju, zunaj na prostem na starem ležalniku itd.

Ste morali veliko pešaćiti?

Da, prehodil sem zelo veliko, kar 70 do 80 km v treh dneh.

S katerim orožjem ste streljali?

Streljal sem s svojo osebno pištolo, avtomatsko puško, uporabljal pa sem tudi protioklepno orožje, imenovano armbrust.

So nasprotniki uporabljali rakete?

Da, so. Uporabljali so raketomete. Rakete so izstrelili tudi iz letal.

Ste bili ranjeni?

Ranjen sem bil, čeprav je bila samo praska. Šrapnel se je namreč odbil

od kokarde na čepici in del kokarde na notranji strani čepice me je popraskal po čelu.

Ste bili v katerem trenutku blizu smrti?

V vsakem spopadu sem bil blizu smrti. Enkrat sem se skrival za stebrom in opazoval, kako se mi približuje tank, ki je obstreljeval vse okoli sebe. Ko sem končno prišel iz skrivališča, sem bil bel kot mlinar od ometa, ki je padal z zgradb.

Je bil ranjen kdo v vasi bližini? Kaj ste naredili?

V moji bližini sta bila dva poškodovana, na našem območju nihče ni umrl.

Ste med bojem koga rešili?

Reševal nisem nikogar, ker nihče ni bil hudo ranjen. Branili smo drug drugega, pomagali smo si med sabo. Temu se pravi tovarništvo.

Kateri občutki prevladujejo, ko si vojak na bojišču?

Najprej strah, nek čuden strah. Ne veš, kaj se bo zgodilo. Velika negotovost. Podobno kot pri nogometni tekmi. Najprej ne veš, kaj bi, potem pa dobiš žogo in igra steče.

Ste takrat že imeli družino? Kako ste komunicirali z njimi?

Da, mislim, da je bilo to najtežje. Imam dve hčerki. Takrat sta bili približno vaših let. V tistem času sta se z mamo preselili k babici v Trnje, kjer je bilo varneje. Komunicirati je bilo zelo težko, takrat ni bilo mobilnih telefonov, pa tudi do ostalih telefonov je bilo težko priti. Šele po štirinajstih dneh sem jih slišal.

Ali se vam je kak nasprotnik predal? Kaj ste naredili z njim?

Vsi so se predali in niti eden ni umrl. Zanje smo poskrbeli, kot je določeno po ženevski konvenciji. To pomeni, da smo jim priskrbeli hrano, medicinsko pomoč, higienske pripomočke itd.

Kako ste se počutili, ko je Slovenija zmagala?

Občutki so bili zelo prijetni, čeprav – kot sem že omenil – vojne še ni bilo konec, ko ni bilo več spopadov, ampak se je končala, ko je zadnji nasprotnikov vojak zapustil slovensko zemljo.

Ali ste imeli znance in prijatelje tudi v nasprotnikovi vojski?

Da, imel sem znance. Poznal sem njihove sorodnike, prijatelje, starše in otroke.

Kateri dogodek v vojni za Slovenijo vam je ostal najbolj v spominu?

Mislim, da je to dogodek, ko sem v Ormožu streljal na tank.

Kako je vojna po vašem mnenju spremenila ljudi, s katerimi ste sodelovali?

Različno. Na nekatere sploh ni vplivala, nekateri so postali zelo agresivni, na nekatere pa je vplivala celo pozitivno.

Po res zanimivem pripovedovanju o doživetjih smo se g. Bratkoviču iskreno zahvalili in ga povabili, naj nas spet obišče in pove še kaj zanimivega.

Nika Lebar in Tim Prša

Dvojezična osnovna šola I Lendava, 6. a

Mentorica: Jasna Cigut

Tanki JLA v Ormožu, 27. junija 1991, ob začetku agresije na Republiko Slovenijo (Foto: Š. Hozyan)

Slovenska osamosvojitvena vojna

Med osamosvojitveno vojno za Slovenijo, leta 1991, je bil moj dedek Franc Mužinčič poveljnik Civilne zaščite na območju Krajevne skupnosti Razkrižje. V prostorih današnje občinske uprave je opravljal dežurstvo in sprejemal pomembna obvestila o trenutnem vojaškem dogajanju.

Tako je konec junija prispelo obvestilo, da vojaki Jugoslovanske ljudske armade (JLA) prihajajo iz Varaždina proti Murskemu Središču, nato pa proti Gibini. Mama se spomni, da je nekega dne moj dedek pritekel domov in razburjeno spraševal, kje je babica, ker se bo začela vojna. Mama mu je povedala, da je na njivi. Dedek je urno pohitel po babico. Medtem je našo hišo in okolico preletavalo vojaško letalo. Vsi smo se prestrašili. Tudi babica in dedek sta pritekla domov. Začela sta pakirati stvari, nujne za preživetje. Spakirala sta kruh, tünko z mesom in vodo. Vse to sta odnesla v kletne prostore. Dedek je na različna mesta skril denar. Mama se spomni, da ji je pokazal, kam je skril denar in ji pojasnil, da imajo v primeru požara več možnosti, da jim nekaj denarja le ostane. Mama in babica sta se skrili v kletne prostore. To je bilo njihovo zaklonišče. Dedek se je nato vrnil k branilcem.

28. junija 1991 se je Gibini bližala sovražna kolona JLA. Krajanje so postavili ovire, barikade na cesti in podrli drevesa v klancu pred vasjo Gibina. Slišalo se je streljanje pušk in tankov. Teritorialna obramba je bila oborožena z ročnimi bombami in ročnim protioklepnim metalcem ter trombloni, ki so bili namenjeni za streljanje na tanke. Bili so slabo oboroženi. Na Gibini so bile poškodovane hiše, dve kar precej. Ranjena sta bila vojak in domačinka. Sovražna kolona JLA ni uspela prodreti k nam. Ko so jih preletavala vojaška letala, se je slišalo streljanje. Zunaj ni bilo varno hoditi.

Čez nekaj dni je sovražna vojska ponovno prodirala iz Štrigove čez Razkrižje. Pripadniki JLA so v Šprincu s tanki zapeljali na dvorišče domačije Draga Škrleca, se tam obrnili in pot nadaljevali proti Veščici, mimo domačije Cilike Srša. Od tam so se po nekaj urah čakanja vrnili nazaj na Hrvaško. JLA iz Gornje Radgone pa se je kasneje v spremstvu slovenske policije vrnila na Hrvaško. Tudi moja mama se spomni noči, ko sta skupaj z dedkom skrivaj opazovala pomikanje bojne skupine pripadnikov JLA v spremstvu slovenske policije proti Gibini.

Pripadniki Teritorialne obrambe so se približno 14 dni zadrževali na naši domačiji, pri Mužinčičevih. Ponoči so spali na seniku. Podnevi so stražili ob hrvaški meji. Pozneje so se pripadniki Teritorialne obrambe zadrževali na domačijah Adolfa Cmagerja in Emila Stojka.

V času vojnega dogajanja na naših tleh je bilo precej nevarno in negotovo. Če bi takrat na Gibini sovražna kolona JLA prodrla k nam, bi lahko bile žrtve. V spomin branilcem sta na Razkrižju in Gibini postavljeni spominski obeležji.

Nuša Zver

Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, 4. razred
Mentorica: Bojana Pergar Stolnik

Spominski obeležji, tetraedra na Razkrižju in Gibini (Foto: J. Durič)

Prispevki učencev 7., 8. in 9. razreda osnovne šole

*Danes se jih spominjamo,
o njih ob praznikih govorimo,
vendar nikoli ne pomislimo,
da zaradi njih na tak način živimo.*

Naja Ciz, 7. razred

Foto: I. Ternar

Mimo tebe

Vsak dan grem mimo tebe.
Tebe, ki zreš s svojimi očmi v daljavo,
kot bi še naprej želel nas popeljati
v lepšo prihodnost, v boljšo vsakdanjost.

Možato popeljal si našo vas v boljše dni.
To je bila tvoja prva želja, tvoj zanos,
da bi imeli prihodnji rodovi
boljšo pot za svoje sanje,
za uresničitev v prihodnost.

Vsak dan grem mimo tebe.
Tebe, ki zreš nemo v daljavo.
Zdaj že vem, kdo si bil
in kaj vse si za nas naredil.

Zdaj že vem, da si s svojim trdom
veliko generacij osrečil
in jih z veliko bogastvi
tudi okrepil.

Vsak dan bom šla mimo tebe.
Tebe, ki zreš v daljavo.
Se spominjala tvojih dni,
ko prinesel si nam slavo.

Zdaj že vem, kdo si! Josip Benko!
Pogumen mož, ki dal vasi si napredek,
dal nam mladim in starim si pogum za začetek.
Žrtvoval svoj dan, da je vas ostala nepozabna,
namesto da bi doma kartal za zabavo.

Vsak dan bodo tudi drugi mimo tebe šli.
Tebe, ki si nam dal moč.
Morda kdo od mladih kot jaz,
pozanimal se bo, kdo je ta mož.
Vsak dan bomo šli mimo tebe!

Ajša Kuzma
Osnovna šola Bogojina, 9. razred
Mentorica: Marjetka Erdelji

Pravi junaki

Že dolgo tega je,
da postal si junak,
boril se za domovino
in podal se v napad.

Veliko je ljudi,
ki rešili so nas,
za nas so trpeli
in pokazali pravi obraz.

Danes se jih spominjamo,
o njih ob praznikih govorimo,
vendar nikoli ne pomislimo,
da zaradi njih na tak način živimo.

Zato povzdignimo glave
in se jim zahvalimo,
da to so storili,
še enkrat se jim poklonimo.

Naja Ciz

*Osnovna šola Cankova, 7. razred
Mentorica: Ljerka Hajdinović Podlesek*

Spominsko obeležje na Tothovem mlinu v Očeslavcih pripoveduje ...

V novembrskem času, ko se spominjamo mrtvih, sva se ustavili pred spominskim obeležjem iz druge svetovne vojne. Ker nisva veliko vedeli o dogodkih, ki so se takrat zgodili, sva se odpravili na raziskovalno pot.

Najprej sva se napotili v Okoslavce h gospe Ljudmili Kurboš. Povedala nama je zgodbo, ki jo je kasneje potrdila tudi njena sestra, gospa Tončka Kukovec. Ljudmila in Tončka Kurboš sta se z zgodbo seznanili med pripovedovanjem sorodnikov, saj sta se rodili po drugi svetovni vojni leta 1947. Zgodba o Janku Jurkoviču pripoveduje, da je bil partizan, ki se je zaradi prikrivanja identitete imenoval Jovo. Rojen je bil v Turjancih in se je partizanskemu gibanju pridružil po letu 1943, ko se je to po kapitulaciji Italije okrepilo tudi na Štajerskem. Jovo je postal sekretar Okrožnega odbora Osvobodilne fronte (OF). Organizacija OF je bila ustanovljena 27. 4. 1941 v Ljubljani in njena osnovna naloga je bila boj proti okupatorju. Preko ustanavljanja okrožnih in terenskih odborov je delovala skorajda v vseh slovenskih krajih, tudi na območju Radgonsko-Kapelskih goric. Ker so člani OF delovali ilegalno, saj bi jih v nasprotnem primeru okupator usmrtil ali odpeljal v taborišče, se je partizan Jovo skrival tudi v Tothovem mlinu v Očeslavcih. Najverjetneje je bil izdan.

Raziskovanje sva nato nadaljevali peš v Očeslavce k mlinu, na katerem je spominska plošča, posvečena Janku Jurkoviču. Ker tam ni bilo nikogar doma, sva šli k vnukinjama gospodarja mlina, Dragici in Marjani. Njuna mama Micika je bila rojena v stavbi, kjer je mlin, in prav tam se je skrival padli partizan. Nista se ravno vsega spomnili, ker njuna mama o tem ni rada govorila. Kasneje sva po telefonu poklicali gospo Tončko Kukovec, ki nama je povedala: »Vse skupaj se je začelo zgodaj spomladi leta 1945, 11. marca, ko so prišli kozaki. Po neuradnih virih naj bi Janka Jurkoviča - Jova nekdo izdal. Zaradi tega so kozaki opravili racijo in Jurkoviča ustrelili, dva pa naj bi bila ranjena in sta se rešila. To naj bi se dogajalo nedaleč stran od mlina ob potoku Ivanjšica med današnjimi njivami. V mlinu je zavladal kaos, saj so vse razen najmlajših otrok odpeljali v taborišče. V taborišče so šli mama in oče ter starejši otroci, Micika, Angela in Jožek. Mlajši otroci, Zofika, Ivanka in Drago, pa so ostali doma. Za njih je do konca vojne skrbela sosedka, gospa Šmigovc.

Ko je bilo maja 1945 konec vojne, so se vrnili iz taborišča, ampak očeta ni bilo. Doma so ga vsi čakali in pogrešali in bili strašno prizadeti, saj ga niso nikoli dočakali. Po neverodostojnih informacijah naj bi ga izpustili iz zapor v Mariboru in ko se je vračal mimo Malečnika, naj bi ga ubili in vrgli v Dravo. Nikoli niso dobili mrliškega lista, bil je pogrešan in zato tudi nima spomenika. Ker se oče ni vrnil, je najstarejši sin Jožek po letu 1945 vodil mlin naprej. Žal se je smrtno ponesrečil na Ivanjski ravnici, kjer še zdaj stoji spomenik. Tothovo družino pa je ponovno doletela tragedija. Kasneje je mlin prevzel mlajši Tothov sin Drago, ki je vse do leta 2015 uspešno vodil mlinarstvo in kasneje tudi Žagarstvo Toth.

Raziskovanje je bilo zelo zanimivo in poučno. Zamislili sva se o tem, kakšne grozote so se dogajale takrat. Moto spominskih obeležij, domovine in njene preteklosti je: »Novih spomenikov ne bomo postavljali, obstoječih pa ne smemo zanemariti.« Vse več je zanimanja zanje med mladimi in lepo je, če se spominjamo vseh tistih, ki so trpeli, ker so bili Slovenci. Na internetu sva zasledili, da obstaja stran Geopedia.si, kjer so letos intenzivno vnašali lokacije in podatke o partizanskih spominskih obeležjih na zemljevid v digitalni obliki. To se nama zdi zelo prav, saj o preteklosti domovine lahko natančno beremo na internetnih straneh.

Spominska plošča na Tothovem mlinu v Očeslavih
(Foto: S. Farič)

Sara Farič in Janette Holc
Osnovna šola Kapela, 8. razred
Mentorica: Bernarda Roudi

Veliki heroj

Odločil sem se, da napišem sestavek o Janku Ribiču in njegovem življenju med drugo svetovno vojno, ker tudi sam živim v Cezanjevcih in velikokrat s ceste in iz naše hiše gledam spomenik in Ribičevo domačijo. Moja prababica je bila zelo dobra Jankova prijateljica. Velikokrat sva sedela na verandi in pripovedovala mi je o dogodkih iz druge svetovne vojne. Vedno sem jo pozorno poslušal in si veliko zapomnil, kar mi je pri pisanju prišlo zelo prav. Veliko pa sem o Janku Ribiču prebral tudi v literaturi.

Prababičina pripoved se je začela takole: »Janko Ribič se je rodil 17. avgusta leta 1928. Imel je brata in sestro, vendar je sestra pri štirih letih umrla, ker se je utopila v Ščavnici. Bratu je ime Marjan in še živi, sestri pa je bilo ime Micka. Osnovno šolo je Janko Ribič končal v Cezanjevcih, šolanje pa nadaljeval na Škofijski klasični gimnaziji v Šentvidu pri Ljubljani. Nekega dne so vse dijake poslali domov, kajti za naš narod so se začeli hudi časi. Janko se je še istega dne odpravil domov. Doma so bili nad njegovim prihodom presenečeni. Janko je doma odložil stvari in takoj odhitel do osnovne šole v Cezanjevcih, kjer je bratov razred posvaril pred prihajajočimi hudimi časi. Ves razred je bil nad novico osupel, a so vseeno izpeljali pouk do konca.

Naslednji dan je jutranjo mašo prekinilo zelo glasno brnenje letal, ki so nizko preletavala našo vas. Vsi smo se zaskrbljeno spogledovali in župnik je vsem svetoval, naj čim prej odidemo domov na varno. V času nedeljskega kosila je radijska glasba utihnila in napovedovalec je rekel, da Nemčija napoveduje Kraljevini Jugoslaviji vojno. Ribičeva oče in mati sta se zaskrbljeno spogledala, njuna obraza sta od groze otrpnila. Čez kako uro smo že čutili tresenje oken in kmalu potem smo izvedeli, da je bil most na Muri pri Veržehu razstreljen.

Čez nekaj dni sta Janko in Marjan nabirala mačice, ko sta v grmovju zagledala utrujenega vojaka. Bil je mamin brat, njun ujec Jakob Babič, ki je bil ves izmučen in lačen. Pomagala sta mu do doma. Povedal nam je, da se je boril na Dravskem polju, od koder smo pred nekaj dnevi slišali streljanje. Povedal je tudi, da je ušel, ko je jugoslovanska obramba padla, kar pa je napovedalo zelo hiter приход Nemcev v Cezanjevce. Napoved se je v naslednjih dneh tudi uresničila. Nemci so se pripeljali s tovarnjaki, ki so jih otroci zelo občudovali.

Jankov oče se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje, ki se je uprlo okupatorju. Vanj je bilo vključenih še nekaj pomembnih mož iz okolice Cezanjevcev. Ti ljudje so se izogibali Nemcev, dobivali so se po domovih, tudi pri Ribičevih, in kovali načrte proti okupatorju. Očetu je pri tem pomagal tudi sin Janko, ki je raznašal različna sporočila. Vse je bilo v redu, dokler niso gestapovci začeli z zvijačo pridobivati različne tajne podatke. Začeli so sumiti, da se pri Ribičevih zbirajo člani narodnoosvobodilnega gibanja in da jih preskrbujejo z vsem potrebnim za življenje. Prav zaradi tega je bil oče Ribič vedno bolj zaskrbljen. Doma se skoraj niso več pogovarjali med seboj, saj jih je bilo strah, da jim kdo prisluškuje.

Zjutraj, 6. aprila 1944, je na vrata Ribičeve hiše nekdo potrkal. Mama je odprla in v hišo sta stopila stara znanca Danijel Ljubo - Hojs in Franc Maks - Belšak, ki sta povedala, da so vse druge postojanke že odkrite. Še isti dan smo izvedeli, da je prišlo do spopada pri Slavinčevih v Mekotnjaku, kjer je padel Janko Slavinec mlajši. Vse se je zgodilo zaradi zvijače Nemcev, ki so svojega vojaka, preoblečenega v partizana, poslali na Jesenikov dom. Slavinec starejši je nasedel zvijači in prošnji vojaka, da bi se rad sestal z ostalimi partizani. Nato ga je odpeljal do bunkerja v Mekotnjaku. Tam je stražil Janko Slavinec mlajši. V bunkerju so bili takrat Tonček Hanžel, Avgust Heric, Jože Vogrinec in Stanko Črvič. Slavinec starejši je prepozno spoznal, da gre za prevaro. Gestapovci so najprej ubili Janka Slavinca mlajšega, ostale v bunkerju pa so zajeli. Vse to je zaskrbelo Jankovega očeta, saj se je bal, da bodo izdali kakšne tajne podatke. Tistega večera se je nad Cezanjevci razbesnela huda nevihta. Še pred njo je Ivan poslal Janka v Žerovince, da bi sporočil kurirki, da jo doma čaka aretacija. Na poti, ki ga je vodila mimo pokopališča, se je ustavil v skromni mrliški vežici, kjer se je hotel dostojno posloviti od tovariša. V njej so ga gestapovci aretirali in ga odpeljali v začasni zapor v cerkev v Cezanjevce.

Medtem pa so Ribičevo domačijo obkolili gestapovci in jo napadli. Marjan, Jankov brat, je takoj zapustil domačijo in skrita partizana z žvižgom opozoril na nevarnost. Oče jim je moral razkazati vse prostore, saj so bili prepričani, da se pri Ribičevih nekdo skriva. Ko so prišli do partizanskega skrivališča, sta partizana začela streljati na gestapovce. Pomagal jima je tudi Ivan Ribič. Nekako so se rešili in zapustili hišo, vendar so enega partizana med begom ubili, Ivanu Ribiču in drugemu partizanu pa je uspelo zbežati. Gestapovci so ostali pri mlinu in uničili vse, kar se je dalo. Zasedli so mlin in tisti, ki so tam delali in živeli, so postali njihovi ujetniki in so morali početi vse, kar jim je bilo naročeno.

Medtem je Janku v cerkvi uspelo onesposobiti oba stražarja in izpustiti vse ostale zapornike. Kmalu zatem je zbežal proti domu. Pred domom se je ustavil, saj je ugotovil, da je nekaj narobe. Svojo pot je raje nadaljeval proti Lukavcem, kjer se je ustavil pri prvi hiši, ki je bila last skromnega cestarja. Tam ga je sprejela drobna ženička in ga nahranila. Janko se ji je zahvalil in nadaljeval pot skozi gozd proti Vogričevcem k Filipičevim, kjer je bila postojanka. Do tja je hodil več dni, bil je utrujen, lačen, imel je raztrgana oblačila. Sprejela ga je Filipičeva gospodinja. Malo je zaspal, a ga je gospodinja hitro zbudila in mu povedala, da so Nemci s psi obkolili hišo. Svetovala mu je, naj se skrije v klet, kar je tudi storil. Potem pa je Nemcem odprla vrata. Preiskali so vso hišo in se na koncu napotili v klet. Tam so našli Janka in ga hoteli prepričati v predajo, a tega ni hotel. Ustrelil je enega od Nemcev, zato so Nemci začeli metati v klet ročne bombe, a jih je Janko pogumno metal nazaj, ker je očetu obljubil, da ga živega ne bodo ujeli. Janko se je hotel rešiti skozi drugi izhod, saj je imela klet dva vhoda, vendar ga je izdala škripajoča lesena deska. Nemci so ga ubili. Tako je Janko postal heroj Prlekije.

Nemci so 25. aprila 1944 pri Ribičevem mlinu ustrelili 25 talcev. To so storili zato, da so se maščevali za padle nemške vojake. V spomin talcem so pri mlinu po vojni postavili spomenik.

Vsi ostali člani Jankove družine so vojno preživeli. Po vojni so še naprej živeli v Ribičevem mlinu, oče Ivan je postal politik na visokem položaju.«

Tako se je zaključila pripoved moje prababice. Dogodki, ki so se dogajali okrog naše vasi in po vsej domovini, so bili zelo žalostni in kruti. Ko sem bral knjige o NOB, sem spoznal krute čase naše zgodovine in prave domoljube, heroje. Prababica mi je Janka opisala kot pogumnega, bistrega in marljivega fanta. Tudi meni je Janko všeč predvsem zaradi poguma, zato je zame velik heroj.

Nejc Vaupotič

Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer, 8.c

Mentorica: Metka Ohman

Naši junaki

V vojnah so se borili,
za svoj narod vse naredili,
pripravljeni so bili umreti,
a kruto je bilo tako živeti.

Včasih so si dneve popestrili
in o svojih družinah govorili,
vse bolj so jih pogrešali
in si s tem glave mešali.

Mi smo jim lahko hvaležni,
da so bili tako pogumni in vztrajni,
oni so zaslužni,
da mi Slovenci smo še živi.

Spomeniki njim v čast stojijo
in naše parke krasijo,
vedno se jih bomo spominjali,
saj vsak dan jih bomo občudovali.

Alja Kerec

*Osnovna šola Cankova, 9. razred
Mentorica: Ljerka Hajdinović Podlesek*

Spomeniki pripovedujejo

Že kot otrok sem rad poslušal babico, ko mi je pripovedovala o vojni. Takrat nisem prav veliko razumel. Pripovedovala mi je različne zgodbe in me učila pesmi, spregovorila je o grozotah vojn, partizanih, taboriščih in o tem, kako so morale družine zapuščati svoje domove.

Po pripovedovanju moje babice je bila Prelogova domačija na Grlavi med drugo svetovno vojno zatočišče partizanov in drugih domoljubov. Janko Prelog, Hanzek, kot so mu po domače rekli, je bil velik človek in zaveden Slovenec. Ni potreboval ne partije ne cerkve, da se je odločil, kje je med drugo svetovno vojno njegovo mesto. Odločil se je za boj proti okupatorju, za svobodo, tudi za ceno lastnega življenja.

Mnogo partizanov je med vojno našlo zatočišče na Prelogovi domačiji, za vse je skrbela dobra Prelogova mama Emilija in nihče od partizanov ni odšel lačen od hiše. Pri njih so našli zatočišče tudi trije ameriški piloti, katerih letalo so sestrelili Nemci. Rešili so jih partizani in skrili na domačiji. Miško Kranjec je pri njih čakal na odhod v partizane, pri njih so prenočili tudi Edvard Kocbek, njegov brat in mnogi drugi. Vsakemu sta Prelogova, Janko in Emilija, rada pomagala. Partizanska postojanka pri Prelogovih se je imenovala »Pri treh mladenkah,« najstarejša je bila Stana, sledili sta Milica in Danica. Bila je ena največjih postojank na širšem območju. Nekateri vaščani so obveščali nemški gestapo o dogajanju, zato je bila nevarnost izdaje in s tem tudi napada vse večja. Zaradi tega so Prelogovi podnevi odhajali od doma in se vračali le toliko, da so nahranili živino.

Zgodilo se je malo pred koncem vojne. V hladnem zimskem, zasneženem zgodnjem jutru, 5. januarja leta 1945, so zaradi izdaje nepričakovano na konjih prijahali kozaki, obkolili domačijo in zahtevali predajo skritih partizanov. Partizani se prav tako kot gospodar in gospodinja nikakor niso hoteli predati. Ko jih je sovražnik pozval k predaji, se je slišal odločen, glasen glas gospodarja: »Partizani se ne predajajo!« Nato se je začel boj. 60 kozakom in na pomoč prihajajočim pomagačem, nemškim gestapovcem, so se štirje partizani skupaj z gospodarjem upirali več kot dve uri. Najstarejša hčerka Stana, ki je bila doma, se je na željo staršev odločila za pobeg z domačije. S strahom se je prebijala skozi sovražni obroč. Vojak je uperil puško proti njej in jo hotel ustreliti. Je obup v njenih očeh v tujem vojaku prižgal iskro človečnosti, da je povsobil puško, se obrnil stran in s tem omogočil hčerki Stani, da je zbežala? Kozaki so

zanetili ogenj, v katerem sta v hiši, verjetno živa, zgorela gospodar in gospodinja, življenja pa so izgubili tudi trije partizani.

Stana se je edina tisti dan rešila pred sovražnikom. Njene tri sestre in najmlajši, komaj sedemletni brat so se uspeli skriti pri zavednih sosedih. Njihova sosedka, ki je za vse to vedela, je o tem obvestila gestapo, ki se je vrnil in za kazen sosedka, zakonca Novak, odpeljal v taborišče, od koder pa sta se na srečo po koncu vojne vrnila živa.

Prelogovi otroci niso ostali samo brez doma, ostali so tudi brez staršev. Kdo ve, kolikokrat so tiho jokali in si želeli bližino in ljubezen svojih staršev! To je bila za otroke velika in zelo boleča preizkušnja. Nihče jim ni mogel nadomestiti mame in očeta. Na novi, po vojni zgrajeni Prelogovi domačiji, je spominska plošča v spomin na umrle v tej strašni tragediji.

5. januarja 2017 je bila spominska slovesnost v spomin na umrle s kratkim kulturnim programom in nagovorom predsednika Krajevne skupnosti Kristanci-Šalinci-Grlava, prisotni so bili praporščaki veteranskih in domoljubnih organizacij in številni udeleženci slovesnosti.

Zelo me zanima zgodovina slovenskega naroda, rad se učim o vojni, poslušam osebne pripovedi in navdušen sem nad vojaškimi filmi. Ne morem verjeti, da so bili ljudje sposobni prenašati grozno trpljenje v taboriščih in na bojiščih. Prav tako ne morem verjeti, kaj vse naredi človek s človekom. Vojna je eno samo veliko trpljenje, v miru pa nam je zelo lepo, vendar se tega ne zavedamo. Hudo mi je, da še danes po svetu trpijo otroci in starši v vojnah ali kot begunci. Kako lepo bi bilo na svetu, ko bi vsi živeli v miru, sreči in zadovoljstvu!

Blaž Sunčič

Osnovna šola Križevci, 9. razred
Mentorica: Metka Štuhec

Spomenik na Kapeli pripoveduje ...

Komemoracija ali žalna slovesnost je vsako leto pred dnevom spomina na mrtve tudi v radenski občini, in sicer pri spomeniku na Kapeli. Spominu padlih borcev in talcev se poklonijo predstavniki občine, različnih društev, učenci osnovnih šol iz Kapele in Radencev ter občani.

Napis na spomeniku

*»Vsi tihi, mrtvi vsepovsod trohnite,
a bolj kot sonce mlado v nas živite.«*

nam sporoča, da tistih, ki so umrli za našo svobodo ne smemo pozabiti. To so bili padli borci in ranjenci, ki jih je nemški okupator obsodil na smrt samo zaradi tega, ker so bili zavedni Slovenci in se niso želeli ukloniti Nemcem.

Upor proti nemškemu okupatorju se je na našem območju začel 13. avgusta 1941, ko je bil na Štajnbauerjevi domačiji na Kapelskem vrhu ustanovljen tajni odbor Osvobodilne fronte (OF). Odbor je združil rodoljube, ki so nasprotovali nemški okupaciji in nasilnemu potujčevanju Slovencev. Zaradi hudega okupatorjevega nasilja nad uporniki (aretacije, streljanje talcev ...), ki je na pomurskem območju potekalo poleti in jeseni 1941, so člani prvega odbora OF bili previdni in bolj ko ne mirovali. Okupator jih ni odkril. Bolj aktivni so postali leta 1943, ko so ljudje postajali čedalje bolj sovražno uperjeni proti okupatorski Nemčiji. Začeli so izvajati akcije, kot so širjenje informacij o OF, rezanje telefonskih kablov na okupatorjevih ustanovah, prvi domačini s kapelskega območja pa so se odpravili tudi v partizane. Ker na domačem območju ni bilo partizanskih enot, saj bi jih lahko okupator hitro odkril, so se odpravili v partizane na Pohorje, Kozjak in Dolenjsko. Bolj se je vojna bližala koncu, bolj so se ljudje priključevali borcem za svobodo. Na skritih mestih v gozdovih so kopali bunkerje, kjer so se občasno skrivali in kjer so shranjevali orožje in literaturo. Po nekaterih domačijah so tudi izvajali tako imenovane mitinge, kjer so ljudi seznanjali z OF. Decembra 1944 je na kapelsko območje prispel duhovnik Jože Lampret, ki je delal za OF in pridobival domačine za partizanski upor. Okupator se je na vse to odzval z aretacijami, pošiljanjem ljudi v taborišča, upornike pa je streljal tudi kot talce.

Večina partizanskih borcev in ustreljenih talcev je življenje na oltar domovine položila v zadnjem letu vojne, kajti okupator ni popuščal vse do zadnjega. Še 9. aprila 1945 je v Radencih ustrelil tri talce: Martina Holca, Matijo Glavača in neznanega italijanskega vojnega ujetnika, ki je za Nemce prisilno delal v Radenski.

Na spomeniku so zapisana imena z letnicami rojstva in smrti.

Padli borci:

1. Jurkovič Janko - Jovo, Turjanci	1906–1945
2. Talany Jožek - Janez, Kapela	1922–1945
3. Rantaša Anton, Hrastje Mota	1928–1944
4. Štrajher Milan, Hrastje Mota	1924–1944
5. Štelcer Jože, Janžev Vrh	1919–1944
6. Lapi Kristina, Murščak	1925–1945
7. Štelcer Ivan, Murščak	1927–1945
8. Pihler Feliks, Očeslavci	1919–1945
9. Klemenčič Franc, Rački Vrh	1925–1945
10. Šandor Karel, Rihtarovci	1914–1941
11. Horvat Alojz, Turjanci	1925–1945
12. Gruškovnjak Ivan, Turjanski Vrh	1910–1944

Ustreljeni borci:

1. Jurkovič Janko - Jovo, Turjanci	1906–1945
2. Talany Jožek - Janez, Kapela	1922–1945
3. Rantaša Anton, Hrastje Mota	1928–1944
4. Štrajher Milan, Hrastje Mota	1924–1944
5. Štelcer Jože, Janžev Vrh	1919–1944
6. Lapi Kristina, Murščak	1925–1945
7. Štelcer Ivan, Murščak	1927–1945
8. Pihler Feliks, Očeslavci	1919–1945
9. Klemenčič Franc, Rački Vrh	1925–1945
10. Šandor Karel, Rihtarovci	1914–1941
11. Horvat Alojz, Turjanci	1925–1945
12. Gruškovnjak Ivan, Turjanski Vrh	1910–1944

1. Zenger Franc, Janžev Vrh	1926–1945
2. Domanjko Alojz, Kapela	1909–1945
3. Potočnik Franc, Kapela	1921–1945
4. Ferenc Stanko, Murščak	1912–1945
5. Korošec Alojz, Murščak	1922–1945
6. Budja Franc, Očeslavci	1900–1945
7. Krempel Franc, Očeslavci	1928–1945
8. Seršen Franc, Očeslavci	1889–1945
9. Toth Jože, Očeslavci	1899–1945
10. Zorger Marija, Očeslavci	1902–1945
11. Holc Martin, Paričjak	1898–1945
12. Horvat Anton, Paričjak	1912–1945

Naj velja stih »Mrtvim v spomin, nam živim pa v opomin«. Vojna vedno prinese veliko hudega. Žal naša, mlada generacija premalo ceni vrednote samostojnosti. Med vojno se je spremenilo veliko stvari, veliko ljudi je umrlo. Meniva, da so talci in borci imeli radi svojo domovino, kot jo imamo dandanes mi domačini. Sorodnikom teh, ki so umrli, pa ni bilo lahko, saj so nekateri že zelo zgodaj umrli, pri 23 letih ali manj, in tako so bili tudi svojci žrtve vojne, ker so ostali brez domačih, ki so jih imeli radi. Želiva, da se vojne grozote ne bi nikoli več ponovile.

Ronja Slavič in Žana Škerget
 Osnovna šola Kapela, 7. razred
 Mentorica: Bernarda Roudi

Avtorici pri spominskem obeležju na Kapeli (Foto: B. Roudi)

Moj dom – moj spomenik

Minevajo dnevi, leta, ljudje se staramo,
hiša mojega očeta pa ostaja nespremenjena.

Iz dneva v dan je lepša,
glas v glavi pa mi pravi:

»Daj, fant, zberi se,
premisli,
pred tabo so odločilni trenutki ...«

Jesen že razkazuje svoje naravne čare.

Drevje odpušča listje
in tako rekoč slači svojo srajco.

Hišo mojega očeta pa krasijo žarki prelepega jasenskega sonca.

Premišljujem in razmišljam ...
Kje in zakaj stoji hiša mojega očeta?

Pa ne zaradi jesenskega sonca ali narave,
ampak zaradi tega,
ker je tudi to moja hiša,
moje prebivališče, moj rojstni kraj, moj spomenik ...

Hvala ti, oče, da sem to, kar sem ...

Uživam v čaru jeseni,
v čaru tvoje, moje in naše hiše.

Moja hiša je tvoj, moj in naš ponos.

Obsijejo jo žarki ljubezni,
žarki ponosa, spominov, žarki otroštva in jesenskega sonca.

Zato hiše moje, mojega spomenika,
nikoli ne bom pozabil.

Kamor koli me vodi pot, naj bo trnova ali s cvetjem posuta,
vedno se bom rad vračal v domačo hišo,
saj je naš ponos, naš steber, steber ljubezni nas vseh.

Matic Kuhar

Osnovna šola Križevci, 9. razred

Mentorica: Irena Grašič Arnuš

Spominsko obeležje v mojem kraju

Zgodovina prepreda naš vsakdan. Tega se po navadi otroci sploh ne zavedamo. Brezbrižno hodimo po okolici in ni nam mar obeležij, ki nosijo sporočilo za sedanost in prihodnost. Le če nas kdo izrecno opozori na to, si mogoče vzamemo trenutek za razmislek.

Tako naša šola pred 1. novembrom in 27. aprilom počasti spomin na padle talce. Na vse tiste, ki so nekoč bili in so še danes v naših srcih in v srcih vseh tistih, ki so zaslužni za mir in današnjo svobodo.

Tako se učenci Osnovne šole Janka Ribiča Cezanjevci vsako leto peš odpravimo po samotni poti na bližnjo Ribičevo domačijo, ob kateri leži grob, v katerem je pokopanih 25 ljudi, ki so bili nedolžni pobiti na tem kraju. Grob talcev nas spominja na kruto maščevanje Nemcev v drugi svetovni vojni. V spopadu je bilo namreč ubitih pet nemških vojakov. Nemci so zato ustrelili 25 talcev oziroma nedolžnih ljudi. Pet za enega je bil sklep na sovražnikovi strani. Preden so Nemci ustrelili 25 talcev, so si ti morali sami skopati jamo in zabiti kole, ob katere so jih Nemci privezali in nato ustrelili.

Povod za to je bil mlad fantič, 16-letni Janko Ribič, katerega ime slavi v nazivu naša majhna vaška šola. Le kje je našel pogum, da se je zoperstavil sovražniku, da je pobegnil, se skrival, se branil, a naposled le moral priznati sovražnikovo premoč? Vedel je namreč, da se bori za svojo domovino in svobodo prihodnjih narodov. To so pretresljivi spomini na tiste čase.

Mi, ki smo bili rojeni dolgo po koncu te vojne, si tega ne moremo predstavljati in se niti ne zavedamo, kaj vse so naši predniki morali storiti in se žrtvovati, da lahko mi živimo v miru in svobodi. Vsakoletni obiski Ribičevega mlina pa nas spominjajo na krute dogodke iz druge svetovne vojne in hkrati opominjajo. Pretekli dogodki nas učijo, da nam svoboda ni bila dana, ampak so se zanjo morali naši predniki boriti in žrtvovati.

Betina Vrbanjščak

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 8. razred

Mentorica: Karmen Rauter

Spomenik Edvardu Kocbeku pri Sv. Juriju ob Ščavnici

Leta 1994 so pri Sv. Juriju ob Ščavnici postavili doprni kip v čast in spomin Edvardu Kocbeku, pisatelju, pesniku, mislecu in politiku. Spominsko obeležje stoji v središču trga Videm, na trikotni jasi nedaleč od njegove rojstne domačije.

Rodil se je očetu Valentinu in materi Matildi 27. septembra 1904. Imel je dva brata in mnogo mlajšo sestro. Po osnovnošolskem izobraževanju pri Sv. Juriju ob Ščavnici in gimnaziji v Mariboru se je najprej posvetil študiju bogoslovja, vendar se je po dveh letih študija preusmeril v študij romanistike. Že kot študent je pisal v različna glasila, npr. v Križ. Po uspešno končanem študiju je postal profesor francoščine. Služboval je v Bjelovarju, Varaždinu in Ljubljani, kjer se je začel ukvarjati s kulturo in politiko. Leta 1934 je izdal pesniško zbirko Zemlja. Medtem je izbruhnila druga svetovna vojna. Kot krščanski socialist je bil eden od soustanoviteljev Osvobodilne fronte. Med vojno se je kot odposlanec slovenskega naroda udeležil drugega zasedanja AVNOJ-a v kraju Jajce v Bosni. Kot partizan je deloval v Kočevskem Rogu, kjer je pisal poezijo in opisoval tamkajšnje dogajanje, ki ga je prelinil v svoje dnevniške. Tri leta po vojni je izdal knjigo Tovarišija, ki predstavlja zbirko dnevniških zapisov med drugo svetovno vojno. Knjiga je bila hitro razprodana. Z izidom knjige Strah in pogum leta 1951 je potegnil črto pod črno-belim prikazovanjem partizanstva. Prisiljen je bil odstopiti z vseh položajev in se upokojiti. Nekaj let je bil tudi v hišnem priporu in prepovedano mu je bilo izdajanje del. Objavljati je ponovno začel po letu 1961, leta 1963 pa je izšla pesniška zbirka z naslovom Groza. Zanj je prejel Prešernovo nagrado. Kot osrednja osebnost slovenske literature se je Kocbek uveljavil šele v 60-ih in 70-ih letih 20. stoletja. S svojo ustvarjalnostjo je vplival na številne slovenske literate, npr. na

*Nikoli nisem to,
kar mislijo, da sem,
in nikoli nisem tam,
kjer me vidijo oči.
Sovražniki me imajo
za naslednika prestola,
prijatelji so prepričani,
da sem skrivni diakon,
in šaljivci mislijo,
da trohnim v dnevniku
potopljenega brodovja,
ki je iskalo novo zemljo.*

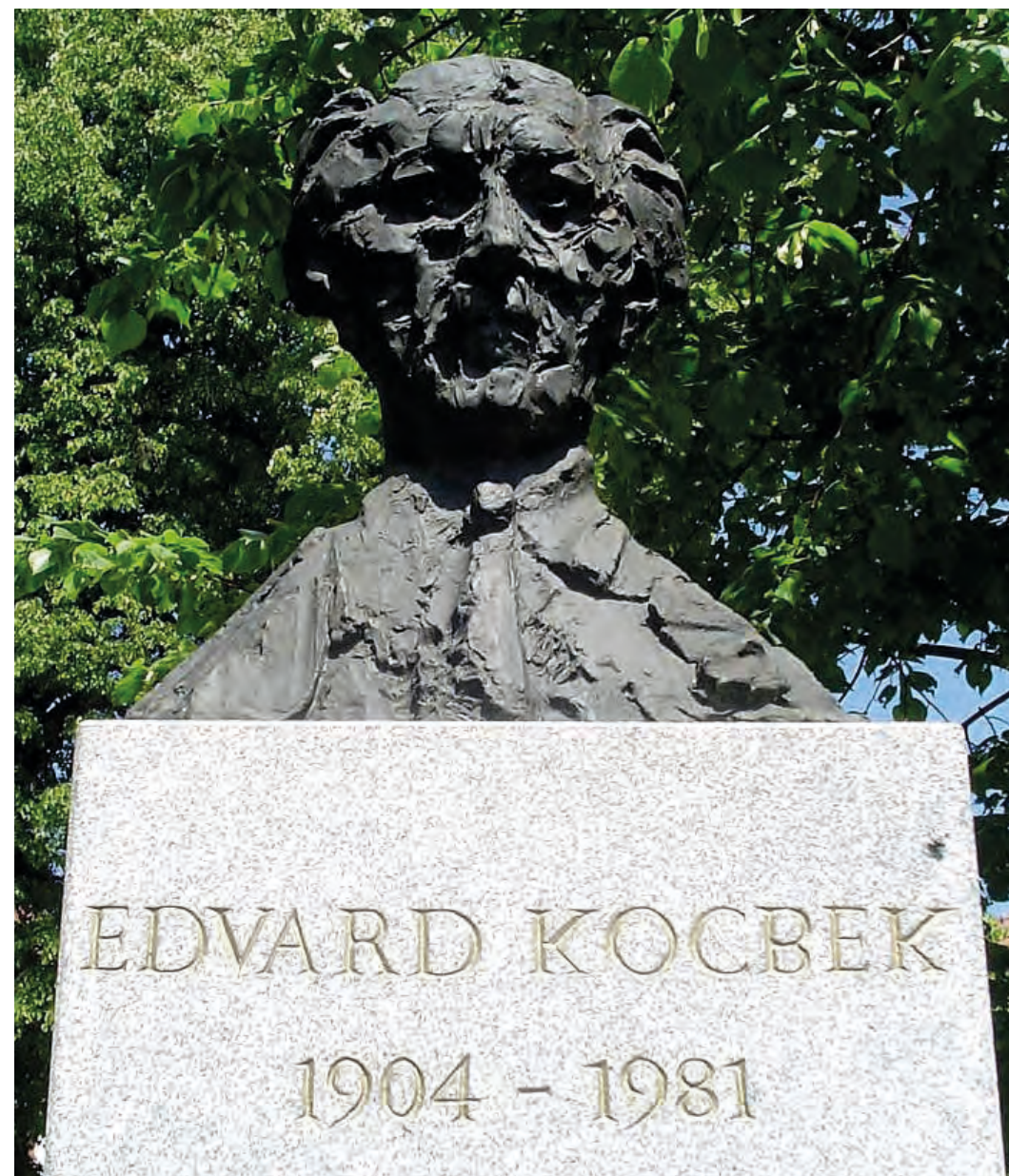
(Edvard Kocbek, Kdo sem?)

Borisa Pahorja. Edvard Kocbek in Boris Pahor sta bila vseskozi osebna prijatelja, saj sta drug drugega cenila in se spodbujala tudi na literarni poti. Srce Edvarda Kocbeka je nehalo biti po nekajletnem boju z boleznijo leta 1981 v Ljubljani, kjer je tudi pokopan.

Edvard Kocbek je bil velik pričevalec medvojnega dogajanja, ki je zaupljivo snoval utopijo o slovenski revoluciji, preobrazbi našega nacionalnega značaja, svobodni družbi in svobodnih ljudeh. S svojim vizionarstvom in preroštvom, še posebej v pesniški zbirki Groza, vpliva še dandanes na nas, da se večkrat poglobimo vase in v svoj odnos do življenja. Spominsko obeležje so mu leta 2004 postavili tudi v parku Tivoli v Ljubljani, kjer je tudi sam rad posedal, bral knjige in veliko razmišljal o ljubezni do sočloveka ter svojega naroda in prihodnosti.

*Jaz pa klečim opoldne
sredi puščave in pišem
v pesek narek tišine,
proti večeru zaškrtam
v nevarni razpoklini
babilonskega stolpa,
opolnoči pa vdano lezem
med zlate meče
na Hamletovi terasi.
In šele proti jutru
se zavihtim na sedlo daljav
izza sedem krat sedem
mesečin
in pojezdim nasproti
darežljivi vrtnici,
pripravljeni na izbruh,
nekoč bo pogledala
ošabnemu stoletju v obraz
in stoletje bo zardelo.*

(Edvard Kocbek, Kdo sem?)

Doprsni kip Edvarda Kocbeka v Sv. Juriju ob Ščavnici (Vir: Google)

Nika Jurkovič
Osnovna šola Sv. Jurij ob Ščavnici, 7. razred
Mentorica: Anita Zelenko

Vladata naj mir in svoboda

Vsak dan grem mimo spomenika v obliki stiliziranega Triglava, ki stoji naproti Parka 1. slovenskega tabora v Ljutomeru. Postavili so ga v čast žrtvam nacizma in borcem NOB, ki so se borili proti nemškemu okupatorju med drugo svetovno vojno.

Moj pradedek je preživel obe svetovni vojni, a ga na žalost že dolgo ni več med nami. Zastavila bi mu veliko vprašanj o tem, kako je doživel vojno, kako so takrat živeli. Predstavljam si, da ljudje niso mogli mirno spati, sedeti pri kosilu in uživati hrane niti opravljati vsakodnevnih opravil. Nekateri med njimi so bili tudi izseljeni iz svojih domov, druge so nacisti odpeljali v koncentracijska taborišča. Med temi je bilo tudi zelo veliko Židov. V taboriščih so morali opravljati fizična dela. Zaradi pomanjkanja hrane in telesnega napora so mnogi umrli ali pa so jih nacisti ubili.

Na slovensko ozemlje sta vdrla tako nemški kot italijanski okupator. V naših krajih so to bili Nemci. Ker so si ljudje želeli svobode, so se pogumno postavili v bran svoji zemlji. Domače je ves čas skrbelo za očete, brate, sinove in druge najbližje, ki so bili na bojiščih. Občutek skrbi, pa tudi občutek izgube sem spoznala ob izgubi svojih hišnih ljubljencev, dveh muc in ene psičke. Počutila sem se grozno. Ne morem si predstavljati, da bi bila vojna in da bi me tako skrbelo za očeta. Nočem, da bi se še kdaj ponovile grozljive zgodbe iz druge svetovne vojne. Želim si mir, svobodo in življenje brez grozot in nasilja.

Borci NOB, ki so vojno preživel, ne bodo nikoli pozabili grozljivih trenutkov, ko so na lastne oči videli umirati prijatelje, znance ali so sami morali vzeti življenje sovražniku v boju za domovino. Njihov pogum in borbenost sta prispevala tudi k temu, da je Slovenija danes samostojna in neodvisna država. Ponosna in hvaležna sem borcem NOB. Menim, da bi tako morali razmišljati vsi državljani Republike Slovenije.

Sara Vrbančič

Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer, 8.c

Mentorica: Metka Ohman

Žalikova domačija

V Žalikovi domačiji skriti so bili
slovenski partizani.
Pušenjak in Simonič sta ušla,
ostale zadaj sta pustila.

Kozaki namreč hišo obkolili so,
Žalika obtožili so.
Vnukica Frančika in njena sestra Pepica,
pa skrili sta se v klet.

Partizani vrgli granato so,
zadeli kozaka in Žalika so.
Katarina, njegova žena,
bila pred vnukico ustreljena.

Priložnost ne vrne se nobena,
k Loparjakovim zbeži ena.
Ta deklica je Frančika,
pridruži se ji še Pepica.

En teden tam sta bili,
dokler se starši niso vrnili.
Od druge babice z obiska sta prišla,
bila vsa presenečena.

Zaživel, znova brez vsega so,
nikoli pa pozabili tega niso.

Saša Štajner

Osnovna šola Križevci, 7.a

Mentorica: Metka Štuhec

Zgodba o pogumnem kočijažu s Slovenskega

Pssst! Nekaj vam bom pokazala, stopite z mano ... Ja, sem noter! In ne, to ni navadna škatla, to je časovni stroj. No, pa se z njim vrnimo za nekaj več kot 70 let v preteklost, na Slovensko, v Prekmurje ...

Bila je druga svetovna vojna in razmere so bile grozne, Madžari so zavzeli naše ozemlje in postavili pravilo: »Kdor je zvečer v mraku zunaj, bo brez milosti najstrožje kaznovan!« Pomagal si si torej lahko le tako, da si šel domov takoj, ko se je začelo večeriti.

V vasi Bogojina je živel gospod Jožef Casar, star je bil 41 let, imel je sive lase in modre oči. Živel je z ženo Ano Casar, rojeno Smej, ki je bila štiri leta starejša in je torej štela 45 let. Imela sta štiri otroke: Štefko (20 let), Marijo (18 let), Izidorja (16 let) in Jožefo (13 let).

Jožef je bil po poklicu pečar in priložnostni kočijaž. Kot kočijaž je imel dva para konj, posebej je izstopal par črnega vranca in belega lipicanca. Bila sta neverjetno hitra kombinacija in tudi očem prijetna.

V tistem času je bila med partizani narodna herojka, poznana kot Atena, njeno pravo ime je bilo Ulrih Letonja Ela. Izdan ji je bil ukaz, da mora obiskati prekmurske partizane, katerim bo dajala napotke o nadaljnjem uporju proti sovražniku, ki je okupiral Slovenijo. Kraj sestanka je bil določen v danes zelo znani Voglarjevi koči v gozdu med Bukovnico in Dobrovnikom. Ob tisti priložnosti je bila potrebna hrana, svinjsko meso, ki bi nahranilo partizansko četo na sestanku z Ateno. Najbližji mesar je bil na Ivancih in je takrat z mesom oskrboval vse okoliške vasi. Že pripravljeni svinjski polovici pa je bilo treba pripeljati na kraj sestanka. In treba je bilo najeti nekoga, ki bo meso peljal, to je kočijaža. Teh ni bilo veliko in slučajno je ta naloga pripadla Jožefu Casarju, takrat priložnostnemu kočijažu. Nalogo mu je dodelil partizan, čigar partizansko ime je bilo Zelenko.

Dogovor je bil, da meso položi na mesto, kjer zdaj stoji spomenik padlemu partizanu Jošku Talanyju. Kočijaž je pripravil konja, črnega vranca in belega lipicanca, na voz naložil svinjsko meso in ga zakril s hlodi in vejevjem. Odpravil se je na pot, a na njegovo žalost je bil že

večer. Kilometer pred ciljem pa ga na cesti ustavijo oboroženi madžarski vojaki. Jožef že ves prestrašen razmišlja, kako se bodo njegovi dnevi zdaj zdaj končali. Vojak stopi do njega in ga v madžarščini ogovori: »Kaj pa ti delaš ob tej pozni uri?« Jožef mu odgovori, da prevaža drva za kurjavo. Vojak stopi bliže k vozu, da bi si ga ogledal, Jožefu močno razbija srce, strah ga je, da ga bodo odkrili. Vojak spet stopi k Jožefu, ta pa že razmišlja, kaj se bo zgodilo z njim. Vojak na njegovo srečo ni pogledal pod vejevje, a ga je pa zato strogo opozoril: »Če te ob tako pozni uri še kdaj vidimo, ti bo trda predla!« Jožef po tem dogodku požene konje v dir, ustavi se na dogovorjenem mestu, odloži meso, potem pa požene konje v največji možni dir. Domov se je vrnil po drugi poti, ki vodi ob Bukovniškem jezeru v smeri Dobrovnika, se nadaljuje skozi Strehovce in Filovce. Na koncu je s prepotenimi konji, s katerih je znoj kar lil, srečno prispel domov v Bogojino.

No, tu se naš izlet v preteklost konča. Vrnimo se v leto 2017. Za konec pa se še ne smem pozabiti pohvaliti, da je Jožef Casar moj prapradedek in da je ta zgodba resnična, pa če mi verjamete ali ne.

Zala Casar

Osnovna šola Bogojina, 7. razred

Mentorica: Marjetka Erdelji

Foto: I. Ternar

Slovenski junaki

Slovenci želeli iti smo po svoje,
bilo veliko je ljudi,
ki v hudi vojni so bili.

Prišli so junaki,
rešili veliko ljudi,
postali junaki so prvaki.

Vsi so se jim zahvaljevali,
v mestu postavili so spomenike
in poslušali so navdušene krike.

Ne pozabimo, da so nas rešili,
spoštujmo svojo deželo,
kar veliko ljudi je hotelo.

Mija Miholič

Osnovna šola Cankova, 7. razred

Mentorica: Ljerka Hajdinović Podlesek

Foto: I. Ternar

Deset dni v peklu

Kaj je vojna? Definicija vojne, ki jo najdemo v eni izmed knjig, pravi, da je »vojna oborožen spopad med vojaškimi silami dveh narodov ali držav ali spopad med organiziranimi skupinami znotraj države.« Kaj pa pomeni vojna meni? Gre za neusmiljeno medsebojno pobijanje ljudi z drugačnimi mnenji. Pri tem ni ne začetka in ne konca, prav tako pa tudi ne smisla. Zakaj? Ker s tem ne dosežemo ničesar. Svet je preživel že veliko različnih vojn. Pri tem pa se vprašamo, koliko vojn bo svet še lahko preživel. Vsaka vojna se nekako vtisne v zgodovino. Zato imamo vedno debelejšje učbenike za zgodovino in vedno več letnic, ki si jih moramo zapomniti. Zgodovina je pomembna, ker se mladi poučimo o napakah, ki so jih storili drugi v preteklosti z različnimi vojnami. Toda prav ta zgodovina mora poskrbeti, da se vojne ne ponovijo. Nikoli več.

Po pripovedovanjih mojih staršev je bila desetdnevna vojna ob osamosvojitvi Slovenije od 27. junija 1991 do 6. julija 1991 več kot grozna, jaz pa si je ne morem niti predstavljati. Deset dni se nam ne zdi veliko časa, vendar verjamem, da je. Ko deset dni s strahom živiš v lastni hiši, ne zatisneš očesa in upaš, da so še vsi tvoji bližnji tukaj, živi, se ti zdi, da je minila že cela večnost, odkar si lahko živel mirno, vedoč, da je vse v najlepšem redu. Nekaterim je morda šele vojna odprla oči o tem, kako lepo je bilo živeti v miru.

Do osamosvojitvene vojne je prišlo zaradi odcepitve Slovenije od Jugoslavije, s čimer se ni strinjala Jugoslavija, zato so iz bližnjih vojašnic v Slovenijo poslali vojake Jugoslovanske ljudske armade (JLA). Njihova naloga je bila zasedba mej s sosednjimi državami. Vojakom, ki so napadli Slovenijo, so povedali, da gredo na meje zaradi napada drugih držav na Jugoslavijo. Zlagali so se jim, ker je razumljivo, da bi se vsak od njih boril za svojo državo in branil svoj narod.

JLA je bila bolje opremljena od slovenske vojske, ki se je imenovala Teritorialna obramba (TO). Jugoslovanska vojska je Slovenijo napadala z letali in helikopterji, tanki in pehoto. Kljub šibkejši slovenski strani so

bili slovenski narod in slovenska vojska ter milica trdno odločeni, da za vsako ceno ubranijo svojo državo, kar jim je tudi uspelo. Tako kot v vseh vojnah je tudi v tej padlo preveliko število nedolžnih žrtev, čeprav jih je bilo manj kot v drugih napadenih državah. Nestrinjanja bi lahko rešili po mirni poti, vendar je bil cilj jugoslovanske vojske poraziti slovenski narod z vojno. Mi pa se seveda nismo predali, kakor se ne bi nobeden, in smo se odločili boriti.

Ljudje, ki so ostali doma neoboroženi, so se bali za življenje. Zatekali so se v prostore, v katerih so se počutili varne, kjer bi pred napadi JLA lahko rešili svoja življenja in življenja svojih ljubljenih. Moji starši so se skrivali v kletnih prostorih babičine hiše, saj sta se, kot sama pravita, samo tam počutila varna.

V Pomurju so prav tako potekali boji med JLA in TO v Kačurah, kjer so z letala odvrgli bombo, da bi omogočili prehod do Ljutomera in naprej do Gornje Radgone. Boji so potekali tudi v Ljutomeru, kjer so prehod tankov uspešno blokirali z železniškimi vagoni. Ko so vojaki JLA videli, da ne morejo prodreti do Ljutomera in naprej, so se umaknili in odpeljali proti Ormožu. Med umikanjem so s tanki streljali v vse smeri, a k sreči niso povzročili večje škode. Eden izmed nabojev je zadel babičino hišo, kar je vidno še danes.

Oče je bil eno leto vojak jugoslovanske vojske. Svojo vojaško obveznost je opravljal v Skopju v Makedoniji. Bil je osebni voznik takratnega poveljnika Ratka Mladića. Pravi, da je bil poveljnik do njega in drugih vojakov prijazen, vendar se je v kasnejši vojni izkazalo, da je bil oseba z dvema obrazoma. V Srebrenici je ukazal, naj pobijejo na tisoče ljudi, med katerimi je bilo tudi veliko otrok. Ravno zaradi teh zločinov so ga kasneje aretirali in je še danes zaprt v zaporu v Haagu na Nizozemskem. Ker je Ratko Mladić verjetno vedel, da bo v Sloveniji vojna, je očeta predčasno in brez posebnega razloga spustil domov v Slovenijo. V nasprotnem primeru se oče morda sploh ne bi vrnil v Slovenijo ali bi se celo boril na strani nasprotnikov in moral pod prisilo uporabiti orožje proti lastnemu narodu.

Oče je rekel: »Ker sem tudi sam bil vojak JLA, si nikoli nisem predstavljal, da bo vojska, ki so jo poimenovali narodna, napadla naše ljudi, naš narod.«

Zaključila bi s citatom Mao Cetunga: »Zagovarjamo, da se vojno ukine,

nočemo vojne. Vendar je vojno mogoče ukiniti le z vojno in da se rešimo pušk, je treba v roke vzeti puško.« Na to pomislim zmeraj, ko se peljem mimo spomenika ob cesti Mekotnjak–Radomerščak in vidim napis: »V spomin braniteljem Slovenije!« Braniteljem Slovenije, moje domovine, dodam v mislih.

Klementina Novak

Osnovna šola Janka Ribiča Cezanjevci, 9. razred

Mentorica: Karmen Rauter

Foto: I. Ternar

Pot v samostojnost

Slovenci na plebiscitu so DA obkrožili,
da bi od Jugoslavije se radi ločili.
Ko s tem so nasprotovanje vzbudili,
so v Zveznem izvršnem svetu JLA proti Sloveniji obrnili.

JLA se do mej je napotila
in ob prestopu teh osamosvojitveno vojno sprožila.
JLA je v vojni oklepna vozila imela,
Slovenijo pa je le pehota krasila.

Že drugi dan so padli jugoslovanski vojaki.
Nekateri so bili ujeti, nekateri so se predali.
Ker Slovenci so ljubili domovino,
so se zanjo z veseljem bojevali.

Ko naši vojaki so tanke napadli,
so ljudski armadi pomagala letala,
ki naše vojake so obstreljevala.

Šesti dan je JLA eksplozijo sprožila
in s tem je Slovenija nekaj orožja izgubila.
A slovenski vojaki se niso predali,
ker so verjeli, da bodo samostojni postali.
Vsi ostali, ki se niso bojevali,
so naše borce zares spoštovali.

Sedmi dan je bil sklenjen dogovor,
da se bo vojna končala.
Slovenska obramba je zasedla mejne prehode,
JLA pa se je na Hrvaško podala.

Vojna je kar precej ljudi vzela,
JLA je od Slovenije umrlih več imela.
Vojna je še več ljudi ranila,
takih pa je Slovenija več imela.
Ta dogodek lahko tudi potrdi
spominsko obeležje v Murski Soboti,

ki na Trgu zmage stoji
in mladim Slovencem o tem govori.

Naši vojaki so se borili,
da bi Sloveniji samostojnost obranili.

Blaž Makari
Osnovna šola I Murska Sobota, 9.a
Mentorica: Jasna Žižek

Spominsko obeležje, tetraeder na Trgu zmage v Murski Soboti (Foto: J. Durič)

Mamina pripoved

Z mamo sva se peljala mimo spomenika, ki je postavljen v krožišču v Gederovcih. Vprašal sem jo, zakaj je postavljen ravno tukaj. Odgovorila mi je, da mi bo o tem pripovedovala doma. Komaj sem čakal, da jo slišim.

Mama je začela pripovedovati: «Bilo je ob koncu šolskega leta 1991, tik pred začetkom dolgo pričakovanih počitnic. S sestrama in mamo smo se odpravile k babici nabirat češnje. Mama se je že sladkala s češnjami, ko je tik nad krošnjo zaslišala čudno ropotanje. Ozirala se je v smeri ropotanja in naenkrat nad sabo zagledala dva helikopterja. Helikopter je bil pri nas takrat prava redkost, zato smo ju vsi z navdušenjem opazovali. Spremljali smo smer njunega leta in ugotovili, da sta pristala v pšenici za našo hišo. Ni nam bilo jasno, kaj se dogaja, vendar se s tem nismo preveč obremenjevale. Nabrale smo češnje in se odpravile domov.

Doma sta oče in njegov prijatelj pripravljala kombajn za žetev. Takoj, ko smo se vrnile domov, smo odhitele k njima, saj nas je zanimalo, če sta videla helikopterja. Tudi onadva sta opazovala, kaj se dogaja za hišo sredi njiv in zaskrbljeno zmajevala z glavama, saj so vojaki iz helikopterjev nosili večje lesene zaboje k potoku Mokoš. Tudi me smo opazovale, kaj se dogaja, vendar nas to ni skrbelo. Vojaki so živeli v naši bližini že desetletja in za nas niso predstavljali nobene nevarnosti, saj so bili čuvaji naših meja. Takrat se nismo zavedali, da so bili oboroženi in da bi nam lahko škodovali. Zaboje so prenašali celo popoldne, zvečer pa jih ni bilo več videti.

Okrog pol desetih smo se odpravili spat. S sestrama sem si delila sobo, zato smo še nekaj časa klepetale. Kmalu sta obe zaspali, jaz pa sem kar naprej premišljevala o popoldanskem dogajanju v naši bližini. Zunaj je začelo deževati in v daljavi se je slišalo grmenje, ki je postajalo vedno glasnejše. Naenkrat je začelo močno pokati, najprej sem mislila, da grmi. Ko pa je babica začela kričati, naj zapremo okna in se umaknemo od njih, ker zunaj streljajo, mi ni bilo vseeno. Streljanje je bilo vedno močnejše in prihajalo je iz smeri mejnega prehoda Gederovci in karavle na Petanjcih. Naša hiša je po zračni liniji ravno nekje vmes. Strah me je bilo kot še nikoli. Streljanje, ki ga je spremljalo tudi divjanje narave, tisti večer je namreč tudi močno grmelo, nebo pa so razsvetljevale številne

strele, je trajalo kakšne pol ure. Med vsem tem je zazvonil tudi telefon. Vse nas je bilo zelo strah, zato se ni nihče oglasil, saj nismo vedeli, kaj kdo hoče. Poleg tega pa je nekdo začel trkati na vrata, nato močno udarjati po njih in tresti kljuko. Mislila sem, da so prišli vojaki po nas in nas hočejo pobiti. Še bolj me je postalo strah. Razbijanje po vratih se je končalo, počasi pa so potihnili tudi streli. Nismo se upali pogovarjati niti gledati skozi okno, prepričana sem bila, da okrog naše hiše ležijo mrtvi vojaki, glede na to, kako je pokalo. Počasi se je vse umirilo, tudi nevihta je ponehala, jaz pa vseeno nisem mogla zaspati. Pogledovala sem k sestrama, ki sta trdno spali in nista ničesar slišali. Neverjetno, saj je bilo pokanje res grozovito. Jaz pa tisto noč nisem zatisnila očesa, saj sem mislila, da se bo streljanje nadaljevalo in da se bo kdo splazil v hišo in nas vse pobil. Zjutraj sta mama in oče odšla v hlev, saj je bilo potrebno poskrbeti za živino. Najprej sta pregledala, če ni kje kakšnih vojakov. Tudi jaz sem pogledala, saj me je zanimalo, kakšno je dvorišče. Nikjer ni bilo trupel. Ali so jih že kam odvedli ali pa so kje drugje? Mama in oče sta zunaj hitro opravila, nato pa prišla noter. Mleka takrat nismo odpeljali, saj smo se bali, da nas ne bi kdo ustrelil. Mama ga je shranila v posode, da se je skisalo in nato smo ves teden jedli mlečne kumare.

Nato je spet zazvonil telefon, tokrat smo se oglasili. Klicali so z mejnega prehoda in nam povedali, naj se ne zadržujemo zunaj, saj bodo še enkrat streljali proti karavli na Petanjcih, ker hočejo, da se vojaki predajo. Povedali so še, da so nas klicali že prejšnji večer, da bi nas obvestili, naj se ne bojimo, saj naša življenja ne bodo ogrožena. Še vedno pa mi ni bilo jasno, kdo je ropotal po vratih in kaj je hotel. Čez nekaj dni smo izvedeli, da je eden od vojakov jugoslovanske vojske pobegnil in iskal zavetje pri domačinih. Obhodil je celo vas, dokler ga pri neki hiši niso spustili noter. Bil je namreč Slovenec, ki je služil v jugoslovanski vojski. Vojak je bil tako prestrašen, da se je ves tresel, ušlo pa mu je tudi v hlače. Družina mu je ponudila zavetje, pri njih je lahko prespal in se naslednji dan vrnil domov.

Naslednji dan so pripadniki Teritorialne obrambe in policisti še enkrat streljali proti karavli in tako prisilili vojake jugoslovanske vojske, da so se predali. Nekaj dni so teritorialci še prebivali v gasilskem domu, da bi nas varovali, če bi prišlo do napada jugoslovanske vojske. Povsod po vasi so bile tudi straže.

Ti pretresljivi dogodki so me spremljali še celo poletje. Zvečer nisem upala iz hiše, okno pa je moralo biti ponoči tesno zaprto, saj sem se

bala, da ne bi kdo prišel v mojo sobo. Teh dogodkov ne bom nikoli pozabila. Ne bom pa pozabila niti tega, kako strah me je bilo. Čeprav bi nekdo rekel, da je to le najstniška domišljija, ni tako. Če naša Teritorialna obramba in policija takrat ne bi imeli tako dobrih načrtov, bi se lahko vse to, česar sem se jaz najbolj bala, tudi zgodilo.«

Spomenik v Gederovcih pripoveduje takšne in drugačne zgodbe o vseh tistih, ki so bili udeleženi v tej vojni. Mamina pripoved me je pretresla. Želim si, da se kaj takega nikoli več ne ponovi.

Aljaž Novak

Osnovna šola Tišina, 7. razred

Mentorica: Bernardka Jureš

Spominsko obeležje v Gederovcih
(Foto: J. Durič)

Tetraeder

Intervju z dedkom Alojzom Novakom

Spominska obeležja nas spremljajo na vsakem koraku. Učijo nas o zgodovini slovenskega naroda in slovenske domovine. Spominjajo nas na dogodke iz preteklosti, v katerih so trpeli naši predniki, da je danes nam mladim lepo.

Obiskujem Osnovno šolo Veržej in na svoji vsakodnevni poti v šolo grem mimo spomenika, velikega tetraedra, posvečenega spominu na vse sodelujoče v osamosvojitveni vojni za Slovenijo. Ker sem bolj radovedne narave, me je zanimalo, zakaj je ravno v obliki tetraedra in kaj pomeni napis »Braniteljem slovenske samostojnosti v osamosvojitveni vojni leta 1991«. Po odgovore sem se odpravil k dedku. Spomnil sem se, da mi je nekoč pripovedoval o svojih doživetjih iz vojne za samostojno Slovenijo. Od leta 1975 do upokojitve leta 2006 je bil zaposlen kot častnik Slovenske vojske. Zelo aktivno pa je deloval tudi kot bojevnik med osamosvojitveno vojno leta 1991, ko mene še ni bilo na svetu. Kdo drug kot on bi mi znal odgovoriti na vsa vprašanja, ki so mi rojila po glavi?

V šoli se učimo o spominskih obeležjih in vsak dan grem mimo tetraedra. Zanima me, zakaj je spomenik v obliki tetraedra in kaj pomeni napis »Braniteljem slovenske samostojnosti v osamosvojitveni vojni leta 1991«?

Tetraeder je oblika protitankovskih ovir, ki so se pogosto uporabljale za zaustavitev tankov. Med vojno za osamosvajanje Slovenije je za sovražnika, Jugoslovansko ljudsko armado, predstavljala veliko oviro. Napis »Braniteljem slovenske samostojnosti v osamosvojitveni vojni leta 1991« pa je posvečen vsem ljudem, ki so z dušo in srcem čutili moč majhnega slovenskega naroda in na kakršen koli način pomagali s svojimi dejanji obvarovati ta mali, zavedni slovenski narod in lepote slovenske dežele, njihov edini pravi dom, pred sovražnikom.

Iz zapisa na spomeniku sem razbral, da gre za osamosvojitveno vojno. Kaj pa pomeni osamosvojitvev?

Nekoč smo bili Slovenci skupaj z ostalimi narodi (Hrvati, Srbi, Makedonci, Črnogorci in Bosanci) združeni v isti državi, imenovani Socialistična federativna republika Jugoslavija, krajše SFRJ. Želja slovenskega naroda je bila, da postanemo samostojna država, da se odcepimo od takratne SFRJ, s katero pa se ni strinjala takratna vlada v Srbiji, ki je prevladovala v tedanji SFRJ. Začele so se aktivnosti za odcepitev, še posebej po izraženi plebiscitarni volji slovenskega naroda 23. decembra 1990, ko smo se Slovenci odločili, da bomo živeli v samostojni in neodvisni državi, povsem ločeno od tedanje SFRJ.

Kako si ti sodeloval pri osamosvajanju Slovenije?

Jaz sem takrat služboval v štabu Teritorialne obrambe Ljutomer. Moja osnovna naloga je bila čim hitreje priskrbeti nujna sredstva braniteljem, in to od orožja in streliva do prehrane, da bi čim bolje branili določen del ozemlja Slovenije v smeri Ormož–Ljutomer–Gornja Radgona, zlomili sovražnika in ga izgnali iz Slovenije.

Kateri dogodek iz osamosvojitvene vojne se ti je najbolj vtisnil v spomin?

Ko smo bili sredi ognja v Ormožu in sem bil zaradi zaščite soborcev primoran streljati na častnika sovražne vojske, ki je poveljeval tanku. Častnik je stal pred tankom. Opazoval je ovire, ki so preprečevale njihovo načrtano pot. V moji glavi pa so kot strele švigala vprašanja, kaj če je Slovenec in ima družino, kako slovenski materi razložiti, da je bil ustreljen prav njen sin. Ni mi bilo lahko, toda ukrepati sem moral zelo hitro. Ustrelil sem pred njega. Od strahu je zbežal. Jaz pa sem dosegel svoj cilj. Ob tem naj dodam, da takrat nismo razmišljali o svojih življenjih, ampak o življenju slovenskega naroda.

Kaj je bila gonilna sila uspešnosti osamosvojitvene vojne?

Gonilna sila osamosvojitvene vojne je bila močna želja slovenskega naroda po odcepitvi, ki je postala uradna 26. decembra 1990, izražena tri dni prej na plebiscitu, in neizmerna ljubezen do domovine, ki je enotni slovenski narod popeljala do končnega cilja, samostojne in neodvisne Republike Slovenije.

Kaj bi želel sporočiti nam mladim, ki sedaj uživamo v samostojni in neodvisni Republiki Sloveniji?

Naj ne bo nikoli pozabljeno, kar je bilo storjeno za svobodo naroda na slovenski zemlji! Ljubite slovensko deželo, svoj edini pravi dom! Spoštujte zgodovinska dejstva! Spoštujte simbole slovenske državnosti, s katerimi svetu ponosno kažete srčno veličino malega naroda, tako kot smo jo mi v osamosvojitveni vojni!

Kaj naj porečem ob vsem tem? Čeprav nisem izkusil tegob, strahu in žalosti, s katerimi sta se srečevala dedek in ves slovenski narod med osamosvojitveno vojno, sem vesel, da živimo v svobodni državi. Hvala vsem, ki so nam priborili svobodo, v kateri uživamo in smo brez skrbi. Spominska obeležja pa nas naj opominjajo, da je domovina samo ena in ko pride čas, kot je prišel leta 1991, smo jo dolžni varovati vsi, z vsem srcem in telesom.

Rok Novak

Osnovna šola Veržej, 7. razred

Mentorica: Zalika Horvat

Spominsko obeležje, tetraeder v Veržaju
(Foto: J. Durič)

Dnevnik vojaka Stanislava

Vojak Stanislav je izmišljena oseba, zgodba pa se dogaja med osamosvajanjem Slovenije. Za oblikovanje vojakovega dnevnika smo se odločile z namenom, da vanj zapišemo vedenje in svoje najgloblje misli o takratnih dogodkih.

23. december 1990

Kot običajno sem tudi danes vstal ob 7. uri, le da se je današnji dan nekoliko razlikoval od drugih. S ponosom sem na volišču obkrožil velik DA, vprašanje je le, zakaj. Pred desetimi leti, 4. maja, sem po radiu zaslišal besede, ki jih nisem pričakoval: »Umrli je naš predsednik Tito.« Takrat je v državi Jugoslaviji zavladovala žalost in po ulicah so ljudje tudi jokali. Ko smo že mislili, da ne more biti huje, je Jugoslavijo zajela vesplošna kriza. Prihajalo je do sporov med narodi. Kljub krizi je Sloveniji, gledano z gospodarske plati, šlo bolje. Zato smo Slovenci začeli vse bolj podpirati idejo o samostojni državi Sloveniji. Aprila 1990 so bile v Sloveniji prve demokratične volitve, na katerih je postal predsednik države Milan Kučan. Tako je vse do danes, ko sem se odpravil na volišče. Znašel sem se pred vprašanjem, ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država. V prihodnosti si želim, da Slovenci ne bi bili le majhen narod, ampak ponosna država kot del sveta.

26. december 1990

Danes je tretji dan po plebiscitu. Ne morem verjeti, da je za samostojno Slovenijo glasovalo skoraj 90 % volilnih upravičencev. Ljudje so navdušeni in veseli, tudi mene prevevajo radostni občutki sreče in vznesenosti. V družini smo odprli penino in nazdravili. Čeprav je to vesel dan za Slovence, imam občutek, da voditeljem Jugoslavije ni preveč pri srcu.

25. junij 1991

V zadnjih mesecih so se jugoslovanski politiki trudili prepričati Slovence, naj ostanejo v Jugoslaviji, a jim ni uspelo. Danes je namreč naš parlament sprejel deklaracijo o neodvisnosti Republike Slovenije, s katero je nastala država Slovenija. Z majhnimi koraki nam je uspelo. Na mejnih prehodih so bile jugoslovanske table in zastave zamenjane s slovenskimi. Jutri se bo zbralo veliko število Slovencev iz vse Slovenije v Ljubljani, kjer bo velika proslava v znak dokončne samostojnosti in neodvisnosti.

26. junij 1991

Zgodaj zjutraj sem vstal in se z nekaj prijatelji odpravil v Ljubljano na proslavo. Tam, v središču mesta, se je proti večeru zbralo veliko ljudi. Bil sem presrečen, da končno kot ponosen državljani stojim v našem glavnem mestu in se skupaj s prisotnimi državljani naše prelepe dežele veselim boljše prihodnosti. Najbolj so se me dotaknile besede, ki jih je izrekel naš predsednik Milan Kučan: »Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan.« Sedim na vlaku in se peljem proti Murski Soboti, pišem dnevnik in se sprašujem, kaj pa če iz sanj o Sloveniji navsezadnje res ne bo nič.

27. junij 1991

Že navsezgodaj zjutraj sem med zajtrkom slišal, da je Jugoslovanska ljudska armada (JLA) začela napad na Slovenijo, saj samostojnost Slovenije ogroža obstanek jugoslovanske države. S Hrvaške je krenila proti Sloveniji s tanki in oboroženimi vozili prav po vsej Sloveniji. Njen cilj je zapreti vse meje in odrezati našo državo od sveta. Ker sem prejel vojaški poziv, sem oblekel svojo vojaško uniformo Teritorialne obrambe (TO) in odšel na določeno zbirališče. Hočem živeti v samostojni državi, kar prav tako želim prihodnjim generacijam. Boril se bom za to, pa čeprav me bo stalo življenje.

28. junij 1991

V noči iz 27. na 28. junij sem se s kolegi iz TO peljal do Ljutomera, kjer smo dobili dodatno orožje, ki nam ga je primanjkovalo, saj je JLA po prvih demokratičnih volitvah v Sloveniji ukazala odvzem orožja TO, vendar Slovenci nismo povsem upoštevali ukaza. Skupaj smo se nato odpravili varovat mejni prehod na hrvaški meji, ki smo ga Slovenci postavili pred dnevi. Z vsem ponosom opravljam svojo vojaško dolžnost in vem, da Slovenci ne bomo popustili pritiskom JLA.

29. junij 1991

Zgodaj zjutraj so me zbudili glasovi vojakov, ki so bili že dolgo pokonci. Razpravljali so o vojni, katere začetku smo bili priča. Nekaj jih je trdilo, da bo trajala vsaj nekaj let, zato naj bi varčevali z orožjem. Jaz sem pa pogumno pripomnil, da se vse lahko naredi in če se dovolj potrudiš, lahko vojno končamo v nekaj dneh. Nekaj vojakov me je začudeno pogledalo, a mislim, da lahko z dobro organizacijo in pogumom zmagamo. Preden bi se lahko začel resen prepir zaradi različnih mnenj, nas je zmotil poveljnik, ki nam je prišel sporočit, da se jutri odpravljamo v Gornjo Radgono. Že

včeraj sem na uho ujel nekaj besed vojakov o tem, da so domačini zažgali vojaške kamione, ko je oklepna kolona polkovnika Popova zavzela mejni prehod Gornja Radgona. Temu se reče pogum.

30. junij 1991

Ko sem začel pisati dnevnik, si nisem predstavljal, kaj vse bom doživel. Ko bom imel svoje otroke, vnuke in pravnuke, jim bom z veseljem in ponosom razlagal, za kaj sem se boril. Upam, da je borba tega vredna. Danes smo vstali še pred sončnim vzhodom in se odpravili na mejni prehod. Šli smo peš. Vsa vojaška vozila, ki smo jih imeli, so bila razkrojena po vsem Pomurju, zato nismo imeli izbire. Po nekaj kilometrih se jih je že veliko pritoževalo zaradi vročine in zaprašene poti, meni pa ni bilo mar. Kar sem si obljubil, bom tudi naredil. Nato je bil razglašen zračni alarm. Nisem vedel, kaj se bo zgodilo in bilo me je strah. Vse to mi je neznano, predvsem še, ker sem zelo mlad, zato pa se mi zdi to toliko bolj strašno. Na meji je bilo grozljivo gledati zažgana vozila in vso množico civilistov, policije in vojakov TO. Tam sem od domačinov izvedel, da letala JLA tokrat Slovenije niso napadla, ampak so se kmalu obrnila in vrnila na letališča.

1. julij 1991

Radio poroča, da je uničeno skladišče orožja JLA v Črnem Vrhu nad Idrijo, zato vse bolj verjamem v zmago Slovenije. Ta dan se na bojiščih ni zgodilo nič posebnega, le nek starejši vojak iz naše enote si je zvil gleženj, a ni bilo nič usodnega. Sploh ga niso hoteli poslati v bolnišnico, saj je bila zasedena. Zdaj ves dan sedi za mikrofonom in govori obvestila. Jaz pa pišem dnevnik in čakam na spanec, ki kar noče priti.

2. julij 1991

Sredi noči so me zbudili in skupaj smo šli na položaje. Popoldne se je začel spopad, v katerem je bil uničen del mesta Gornja Radgona. JLA sta pomagali dve letali. Šlo nam je dobro, dokler se nisem za sekundo obrnil nazaj. Slišal sem krik, nato pa začutil grozno bolečino v ramenu. Padel sem na tla. Zdaj ležim v bolniški postelji v soboški splošni bolnišnici, kolikor predvidevam po znani okolici, ki jo vidim skozi okno, in nimam pojma, kako sem prišel sem.

3. julij 1991

Današnji dan sem zaradi močnih zdravil skoraj v celoti prespal. Le novice sem spremljal, saj sem zelo jezen nase, da ne morem več podpirati TO in pomagati Sloveniji do zmage. JLA se je včeraj z dodatnimi tanki napotila proti Gornji Radgoni pomagat svojim vojakom, a na poti od Koga do Radencev je prišlo do spopadov. Zdravila proti bolečinam mi je prišla dajat medicinska sestra Marija. Bila je zabavna in se je pošalila na račun moje grozne nesreče. Je edini nasmejan obraz, ki sem ga videl daleč naokrog. Tudi mene zna nasmejati, zato mi je všeč. V slabem najde dobro. Jezila se je, ker ne jem dovolj in naredi smešen obraz, zato tudi jutri ne bom vsega pojedel, da bom lahko ta obraz spet videl.

4. julij 1991

Marija v moji sobi preživlja veliko časa. Sedela je na moji bolniški postelji, pripovedovala mi je smešne zgodbe o pacientih, ki jih je zdravila in skupaj sva se smejala. Jaz sem jo zbrano poslušal in opazil njene lepe oči, njen nasmeh, vse na njej je tako popolno. Rekla je tudi, da sem jaz po njenem mnenju drugačen od drugih pacientov in da ji z mano čas v službi hitreje teče. Postal mi je toplo pri srcu. Povedal sem ji, da ima prekrasen nasmeh in rdečica ji je zalila lica. Rekla je, da lahko grem čez nekaj dni nazaj k vojakom in pri tem so, ne vem, če je res ali se mi je pa samo tako zazdelo, njene prekrasne oči postale vlažne. Za trenutek je pogledala stran. Nato sva nadaljevala pogovor in ves čas me je spraševala o dnevniku, ki ji ga ne želim pokazati. Najprej sem trdil, da je le knjiga, a je vedela, da ni. Skupaj sva spremljala novice na televiziji. Na mojem obrazu se je takoj pojavil nasmeh, ko sem zaslišal, da se je JLA umaknila s slovenskih meja, tudi iz Gornje Radgone.

6. julij 1991

Danes mi je Marija pritekla v objem in oba sva vedela, zakaj. Vojne je konec. Zdaj ve, kaj piše v tem dnevniku, saj se je sredi noči prikradla k meni in ga prebrala. Nisem bil jezen nanjo, ko mi je to priznala, saj jo imam resnično rad. Zagotovila mi je, da tudi ona čuti enako in da lahko zdaj po vojni končno zaživiva normalno življenje. To je najboljši dan v mojem življenju!

7. julij 1991

Vojne je uradno konec in jaz sem ozdravljen. Slovenija in SFRJ sta pod budnimi očmi Evropske unije po petnajsturnem pogajanju podpisali Brionsko deklaracijo. S to deklaracijo je ustavljena sovražnost do Slovenije.

Pripis leta 2017

Z Marijo sva se pet let po vojni poročila in imava tri zdrave otroke. Z veseljem poslušajo najino zgodbo. Še posebej najstarejšega sina navdušujejo moje zgodbe iz vojske in tudi sam bi rad v prihodnosti postal vojak. Obe hčerki pa radi poslušata mamo Marijo, ki pripoveduje o tem, kako je zame, vojaka Stanislava, skrbela v bolnici. Vsi pa najraje berejo moj dnevnik.

Jugoslavija je razpadla, a zdaj živimo v Sloveniji, ki temelji na trdnih temeljih. Še vedno se družim s prijatelji iz vojske, s katerimi smo zdaj ponosni veterani vojne za Slovenijo. Pred kratkim sem bil na obisku pri bivšem vojaku, s katerim sva skupaj varovala mejo. Obujala sva spomine in prišla do zaključka, da je tudi ta vojna na žalost terjala nepotrebne žrtve. Žrtvam, to je vojakom, civilistom, policiji in enotam TO, ki so pomagale pri osamosvojitvi, so postavljeni spomeniki, ki naj služijo v spomin in opomin, da se kaj tako strašnega ne bi nikdar več ponovilo. Zgodovina Slovenije je bogatejša. Zdaj, ko zrem v preteklost, se mi zdi, da je ta vojna, ki je bila tako kratka, pa vendar zelo pomembna, povezala ljudi med sabo. Tako lahko z gotovostjo trdim, da nas zgodovina kljub grozovitostim, iz katerih se lahko marsikaj naučimo, navsezadnje povezuje.

Ela Roš, Sana Ropoša in Zarja Pertoci
Osnovna šola II Murska Sobota, 9. razred
Mentorica: Simona Šooš

Oznaka za vojake, ki so jo leta 1991 nosili pripadniki slovenske Teritorialne obrambe. Danes je to vojaška kokarda Slovenske vojske

Oznaka za miličnike, ki so jo leta 1991 nosili pripadniki slovenske milice. Danes je to kokarda slovenske Policije.

Foto: I. Ternar

Pozitivne vrednote osamosvojitve

Intervju z veteranom vojne za Slovenijo Cirilom Magdičem

Sem učenka 9. razreda Osnovne šole II Murska Sobota. Za sodelovanje na natečaju sem se odločila, ker smo se pri pouku učili o osamosvojitvi Republike Slovenije. Ogledala sem si tudi razstavo Človeka nikar, ki je bila v Ljutomeru. Osamosvojitvena dogajanja mi niso blizu, vendar pa so me spodbudila k razmišljanju, zato sem začela tudi sama iskati informacije po internetu. Odpravila sem se h gospodu Cirilu Magdiču iz Cezanjevcev, takratnemu inšpektorju za posebne naloge, odgovornemu za vojne enote milice, posebne enote milice in obrambno načrtovanje v Upravi za notranje zadeve Murska Sobota. Danes je aktiven član Policijskega veteranskega društva Sever.

Gospod Ciril je najprej naštel nekaj mejnikov pri osamosvajanju Slovenije.

23. decembra 1990 je bila na plebiscitu izražena volja slovenskega naroda o neodvisnosti. 25. junija 1991 je bila formalno razglašena slovenska neodvisnost. Naslednje jutro po razglasitvi, 26. junija 1991, so se začeli prvi zapleti pri zamenjavi tabel na mejnih prehodih. Nove table z napisi Republika Slovenija naj bi nadomestili s tistimi, na katerih je pisalo Socialistična federativna republika Jugoslavija. Že dopoldan so se začeli premiki oklepnic enot Jugoslovanske ljudske armade (JLA) iz notranjosti proti meji. Opoldan je bila Slovenija odrezana od sveta v zraku. Zvečer se je pred skupščino začela slovesnost ob ustoličenju države Slovenije in njenih simbolov. V prvih urah novega dne so vojaki JLA prižgali tanke in se odpravili uresničevati svojo nalogo, zavzeti meje in do kraja odrezati novo državo od sveta. Takrat se je zgodilo še nekaj, v kar je najprej verjelo zelo malo ljudi zunaj Slovenije, začel se je odpor. Prišlo je do odpora malega naroda in dežele, ki sta vedno veljala za miroljubna, v očeh nekaterih celo za vojaško nemočna in neškodljiva. Ta odpor je bil uspešen.

Kako so potekale priprave na osamosvojitveno vojno?

Letos mineva 26 let od vojne za Slovenijo. V Pomurju je bilo vključenih poleg enot milice in Teritorialne obrambe (TO) še mnogo drugih služb in organizacij. Težišče obrambnega delovanja je slonelo na plečih miličnikov in teritorialcev. Marsikdo zmotno misli, da so takrat pripadniki teh dveh vojaških formacij vzeli le orožje in se postavili v bran domovini. Potrebne so bile obširne priprave, ki so potekale pod okriljem Manevrske strukture narodne zaščite, tvorili pa sta jo dve liniji, modra linija so bili pripadniki milice, zelena linija pa pripadniki TO. Vzpostavljen je bil usklajen obrambni načrt, ki je predvideval skupno delovanje v izrednih razmerah, neposredni vojni nevarnosti in vojni. Posebne pozornosti je bilo deležno poglavje o organizaciji in delovanju. S tem segmentom smo se ukvarjali postopoma od novembra 1990 do začetka vojne za Slovenijo 26. junija 1991. Na osnovi tega smo v milici leta 1990 izvedli naloge za preprečitev srbskega mitinga v Ljubljani, vključno z mobilizacijo enot milice. O teh dogodkih je bilo veliko napisanega in postavljenih je bilo več trditev. Prava verodostojnost pričevanja sloni na nas, ki smo v tem času vodili in organizirali aktivnosti.

Kje ste dočakali vojno?

Kot nosilec in koordinator delovanja sem bil član operativne skupine na Upravi za notranje zadeve Murska Sobota, ki je vodila in usmerjala vojaške aktivnosti enot milice in sodelovanje s TO. Sedež smo imeli v ulici Arhitekta Novaka 5 v Murski Soboti. Že prvi dan, 26. junija 1991, smo bili obveščeni o vojaškem ogrožanju miličnikov na mejnem prehodu Kuzma. Poslan sem bil na mejni prehod, kjer sva s komandirjem enote analizirala situacijo in skupaj z ekipo smo dorekli vojaške postopke proti vojakom JLA, ki so ogrožali mejni prehod iz stražnic Kuzma in Sotina.

Katere naloge je dobila pomurska milica pred vojno?

V Republiki Sloveniji smo pripadniki milice in TO izvajali načrt blokad, s katerim smo onemogočili gibanje vsem, še posebej pa takrat sovražni JLA. Na začetku vojne smo dobili nalogo, da pripeljemo na izredno zasedanje skupščine v Ljubljano poslanke in poslance iz Pomurja. Zaradi že prej omenjenih blokad in njihove morebitne ogroženosti smo se dogovorili z avstrijskimi varnostnimi organi, da opravimo varovan prevoz preko ozemlja Republike Avstrije. S to zahtevno operacijo smo uspešno izvedli nalogo.

Slovenija je bila mlada država. Manjkala ji je oborožitvena oprema. Kako ste zagotavljali oskrbo vaših enot z oborožitvijo?

Milica je bila odlično opremljena in izurjena. Imela je ustrezno oborožitev za boj proti tako imenovani živi sili, manjkali pa sta ji oprema in oborožitev za protioklepno in protizračno obrambo. V pomoč so nam bili pripadniki TO, ki so razpolagali z nekaj sredstvi. Popolnitev s temi sredstvi se je popravila takrat, ko smo zasedli 15 vojaških stražnic v Pomurju. Z zaplenjenim orožjem JLA smo dopolnili vse miličniške enote. Zavzeto in izpraznjeno je bilo tudi veliko vojaško skladišče v Ložnici. Vojaki TO so ves vojaški material prepeljali na varne lokacije na območju Pohorja. S tem je upravljal Območni štab TO Slovenska Bistrica. Kot poznavalec dogajanja sem se dogovoril s poveljujočim v TO, da so nam odstopili večji del zajetih sredstev. Neposredno sem vodil skupine miličnikov. Tako smo opravili v zahtevnih razmerah tri prevoze oborožitvene opreme. To vojaško opremo smo skladiščili na varnih lokacijah pri zavednih prebivalcih širom Pomurja.

Katera so po vašem mnenju najpomembnejša vojaška dogajanja v Pomurju?

V Pomurju smo zabeležili veliko vojaških aktivnosti. Najpomembnejši je vsekakor bil napad na miličniške enote, ki so varovale mejne prehode v Gornji Radgoni, Gederovcih, Kuzmi, Hodošu in Dolgi vasi, in vojni spopadi, ki so povezani z vojaškim pohodom kolon oklepnih enot v krajih Banfi, Gibina, Razkrižje, Mekotnjak, Ljutomer, Stara Nova vas, Radenci in Gornja Radgona. Posebno poglavje zajema tudi področje vojaških ujetnikov in delovanje centrov za namestitev v Bogojini, Puconcih, Radoslavcih, Zgornjih Ivanjih in nekaterih drugih začasnih lokacijah.

Osamosvojitveno vojno ste doživljali na različnih lokacijah. Ali so se vam kateri dogodki iz tistih časov vtisnili posebej v spomin?

To so bili posebni časi. Dinamika dogajanja je bila zelo pestra in zanimiva. Skupaj s sodelavci smo se pojavljali na krajih, kjer je bilo najhuje. Prav posebej mi je v spominu ostal dogodek s petanjskega mostu, kjer je bila blokadna točka. S pripadniki TO in miličniki smo analizirali dogajanje na blokadni točki na mostu in dogajanje v Radencih v času, ko se je preko Radencev prebijala oklepna enota JLA. Ob tej priložnosti so pripadniki TO izročali protioklepno oborožitev miličnikom iz Radencev. Sam sem se odpravil na sedež Uprave za notranje zadeve v Mursko Soboto. Čez

nekaj trenutkov me je poklical kolega in mi sporočil, da je eksplodiralo skladišče orožja TO v mlinu na Petanjcih. Z vozilom sem obstal sredi ceste in razmišljal, kako je to sploh mogoče. Obrnil sem se nazaj proti Petanjcem in o svoji nameri obvestil svoj štab. Zahtevali so, naj se vrnem na sedež uprave, saj je na Petanjcih vse v redu. Med potjo sem se srečal z vozili reševalne službe. Šele takrat sem se zavedel tragičnosti dogodka in razmišljal o stiski naših vojakov, saj so bili to običajni ljudje z vsakdanjimi problemi, na silo potisnjeni v vojno dogajanje.

V spomin na pomembne vojaške spopade je bilo postavljenih več spominskih obeležij. Vedno sem se spraševala o sporočilu posameznih obeležij. Kaj nam ta sporočajo?

Po vojni smo ustrezno zavarovali arhiv milice, ki govori o tem pomembnem obdobju. V arhivu je posebno poglavje, namenjeno vsem udeležencem in osebam, ki so za svoja, posebej pogumna dejanja prejeli odlikovanja, vsebuje pa tudi opise posameznih vojaških dogodkov. Pomembno je pričevanje udeležencev in zvočno ter slikovno snemanje teh. Na lokacijah, na katerih so se miličniki in vojaki TO spopadli z vojaki JLA, smo postavili spominska obeležja.

V Murski Soboti na Trgu zmage stoji spomenik. Kakšno zgodbo nam želi povedati?

Spomenik je bil odkrit 26. decembra 2013. Postavila ga je Mestna občina Murska Sobota v zahvalo braniteljem slovenske samostojnosti leta 1991. Pravo sporočilno vrednost pa je treba iskati nekoliko širše. Murska Sobota je bila v osamosvojitveni vojni mesto, v katerem so se vodile aktivnosti in priprave na vojno za celotno pomursko pokrajino. Bilo je prvo evropsko mesto po drugi svetovni vojni, ki je doživelo sovražni letalski napad. V mestu je zaradi letalskega napada umrl vojak JLA. V spomin na te dogodke je postavljeno tudi to obeležje.

Kaj bi nam, gospod Ciril, sporočili ob zaključku najinega intervjuja?

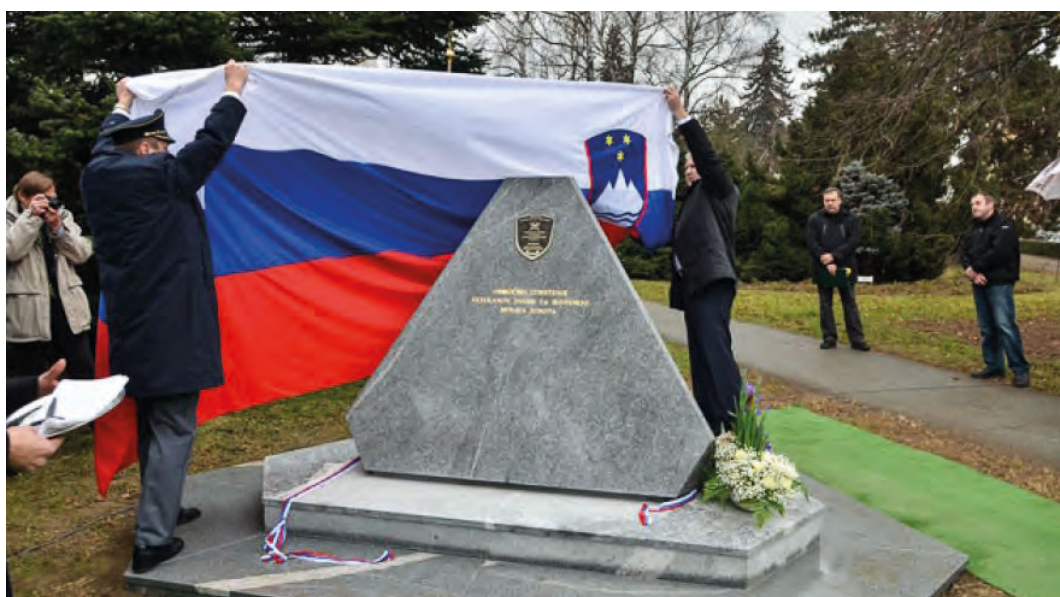
Čas osamosvojitvenih procesov je čas, v katerem je prišlo v naši zgodovini do enotnosti in oblikovanja skupnih pozitivnih vrednot. To je bilo obdobje, ko smo bili miličniki oziroma policisti cenjeni, spoštovani in smo uživali poseben ugled. Žal so nekateri dogodki iz osamosvojitvene vojne in obdobja, ki so sledila, deloma razvrednotili pridobljeno. Za ohranjanje prispevka pripadnikov milice in TO skrbijo veteranska

društva, ki so v svojih prizadevanjih uspešna. Žal pa so zaradi dnevne politike ta prizadevanja velikokrat neuslišana.

Kaja Šooš

Osnovna šola II Murska Sobota, 9. razred

Mentor: Franc Vogrinčič

Decembra 2013 je bilo postavljeno obeležje, ki predstavlja protitankovsko oviro, zasnovala pa ga je arhitektka Angelca Dokl Mir. (Foto arhiv: Sobotainfo)

Spominska plošča na policijski postaji v Murski Soboti, posvečena miličnikom in delavcem ONZ v osamosvojitveni vojni (Foto: J. Durič)

Spominsko obeležje in pripoved moje sosed

Spominska obeležja srečujemo vsak dan, sprehajamo se in vozimo mimo njih, a ne vemo, čemu so postavljena. V ponos pa so tistim ljudem, ki so se postavili po robu vsem tistim, ki so bili proti nastanku Slovenije. Slovenija je majhna dežela, bogata z raznoliko naravo in srčnimi ljudmi. Živimo v času, v katerem je za mnoge denar pomembnejši od zdravja. Ponosni smo na to, da nas obdajajo ljudje, ki ne razmišljajo, koliko bodo zaslužili, če bodo komu pomagali. Med njimi je tudi moj dedek Janko.

Ko se je pisalo leto 1991, je brez oklevanja in razmišljanja pustil ženo in tri hčerke ter se odpravil branit Slovenijo. Še danes vsem rad pomaga. Hočem povedati, da so branitelji ljudje, ki imajo hrabro srce in so zelo pogumni. To so ljudje, ki so zaslužni za to, da imamo svojo državo, lepo Slovenijo. V njihovo čast stojijo spominska obeležja po vsej državi, skorajda v vsakem kraju. Imamo ga tudi pri nas v Stari Novi vasi. Na njem je zapisano »Braniteljem slovenske samostojnosti«. Sedaj, ko sem prebrala kar nekaj knjig o vojni za Slovenijo, mi je jasno, zakaj imamo spominske plošče in postavljene protitankovske ovire z raznimi napisi. Vsa ta obeležja so priznanja hrabrim ljudem za pogumna dejanja.

Zanimivo je pričevanje moje sosedke Olge Brunčič o spominskem obeležju v Stari Novi vasi. Tako je pripovedovala: »Začele so se šolske počitnice. S hčerko Katjo sem bila na njivi, ko sta naju naenkrat preletela dva vojaška aviona. V daljavi se je videl dim. Goreli so vagoni v Ormožu. Vse sva pustili na njivi in se vrnila domov. Babica je takrat gledala televizijo in rekla: »Vojna bo.« Poslala me je v trgovino v Bučevce. Naročila mi je, naj kupim vse, kar se da kupiti. V trgovino sem prišla zaman, saj je bila že prazna. Naslednji dan sem se odpravila delat na farmo v Dobravo. Peljala sem se s kolesom. Moj takratni šef Janez Osterc je naročil, da morajo vse ženske domov k družinam, moške pa naj ostanejo.

Čez nekaj dni sem ponovno slišala strele. Takrat so tanki zopet vozili iz vojašnice v Varaždinu proti Gornji Radgoni. Tisti dan se je samohodka zaradi okvare ustavila v Stari Novi vasi na našem ovinku. Vojak JLA je zapustil samohodko in pobegnil, a so drugi vojaki JLA streljali nanj, ko je bežal po sosedovem travniku. Ker sem vse to videla in imela doma

opremo Civilne zaščite za prvo pomoč, sem se odločila, da mu grem pomagat. Vzela sem nosila in kovček prve pomoči. Ko sem odprla garažna vrata, ki so že nekaj časa močno škripala, so začeli streljati na našo hišo. Stekla sem v kurilnico za peč. Moja otroka sta takrat bila v kleti pri sosedovih, kjer se je zbralo več vaščanov. Ko je zazvonil naš hišni telefon, so spet začeli streljati. Takrat je veliko strellov zadelo našo hišo in Potočnikovo in Zamudovo hišo. Ko je vojska prebila barikado iz opeke med Bučevci in Staro Novo vasjo, se je vrnila po samohodko in ranjenega vojaka. Ta je na poti v Hrastju Moti podlegel poškodbam.«

Ko se boste naslednjič sprehajali ali se peljali mimo spominskega obeležja, se spomnite ljudi, ki so pomagali pri nastanku države. Počastite jih ob dnevu samostojnosti in enotnosti. Bodimo zavedni Slovenci in spoštujmo svojo domovino. Domovina je moj dom, v njej sem se rodila, tukaj imam sorodnike in dobre prijatelje, tukaj hočem ostati.

Sara Zamuda

Osnovna šola Križevci, 9. b razred
Mentorica: Metka Štuhec

Spominsko obeležje, tetraeder v Stari Novi vasi (Foto: J. Durič)

Jesenski nakup mi je razkril zgodovino

Pred kratkim sem se z družino odpravila nakupovat v Gornjo Radgono. Mama se je ustavila pred trgovino in opazovala spominsko ploščo. Zanimalo me je, kaj bere. Takrat mi je začela pripovedovati o dogodkih, ki so se zgodili med vojno za Slovenijo, in sicer od 27. junija do 6. julija 1991.

Ko je bila mama stara 13 let, je v počitnicah doživela strahote vojne. Starša sta ji povedala, da je v Sloveniji vojna, a dokler ni videla prvih tankov, tega skoraj ni verjela. Njen oče, moj dedek, je nekega dne povedal, da so pri podjetju Arcont streljali s tanki. Vsi delavci so pobegnili. Dedek je doma pregledal svoje lovsko orožje, moji mami pa so od strahu tekale solze po licih. Rekel ji je: »Ne skrbi, punčka moja. Veš, da nas bom branil.« Toda hvala bogu, da to ni bilo potrebno. V naslednjih dneh je mama skozi okno svoje sobe zagledala vojaška vozila. Dedek jo je pomiril, saj so jih vozili naši vojaki in jih skrivali pred Srbi. Kmalu zatem je bil tudi alarm za zračni napad. Vsi so zbežali v kleti. Na srečo pri njih ni bilo bombardiranja. Napadi so potekali v Gornji Radgoni. Ljudje si tja niso upali niti v trgovino niti k zdravniku.

Babica, ki je delala kot medicinska sestra v Sv. Juriju ob Ščavnici, je zato sprejemala veliko več pacientov kot običajno. Ko je bila na vrsti za dvodnevno dežurstvo v Zdravstvenem domu Gornja Radgona, sta jo je dedek in moja mama morala odpeljati tja. Pot pa ni bila običajna, saj je bila večina cest do Gornje Radgone zaprtih s preprekami, ki so jih sestavljali tovornjaki in druga vozila. Vozili so se po okoliških vaseh, gričih in gozdovih. Ko je babica ostala v službi, jo je dedek stisnil in ji rekel, naj bo previdna. Ona se je zbrala in odvrnila: »Saj veš, da je to moja dolžnost.« Tako je enako zdravstveno oskrbovala poškodovane slovenske in srbske vojake. Vsi so bili lažje poškodovani, tako da med njimi ni bilo nobenega smrtnega primera. Umrla pa je oseba, ki ni bila vojak, temveč civilist, novinar Janez Svetina. Njemu v spomin je na steni pred trgovino s čevlji, na mestu, na katerem je umrl, postavljena spominska plošča, ki naj ljudi za vekomaj spominja na krutost in nesmiselnost vojn.

Ko sem se o vojni v Sloveniji učila v šoli, sem poslušala. Razumela pa sem šele, ko so mi svoje zgodbe povedali mama, babica in dedek. Ljudje, ki jih imam rada, so me naučili ljubezni in odgovornosti do domovine. Ko bom odslej stala pred spominsko ploščo ali piramidnim kipom v Gornji Radgoni, ju bom videla z drugačnimi očmi.

Julija Kronvogel

Osnovna šola Sv. Jurij ob Ščavnici, 7. razred
Mentorica: Anita Zelenko

Spominska obeležja v Gornji Radgoni
(Foto: J. Durič)

Dedkovi spomini

1991. leta je na slovenskem ozemlju potekala osamosvojitvena vojna. O tem mi je pripovedoval dedek Dezider Novak, ki je bil takrat v Gornji Radgoni dežurni preiskovalni sodnik. Njega in dežurnega tožilca so obveščali o dogajanju na prizorišču bojev, če je bil kdo ranjen ali pa je celo umrl.

Takrat je kljub številnim oviram, barikadam in cestnim zaporam iz tovarnjakov v Gornjo Radgono prodirala motorizirana in do zob oborožena kolona JLA iz Varaždina. V spopadih med pripadniki Teritorialne obrambe, policije, prostovoljcev in vojaki jugoslovanske vojske je padla civilna žrte, svetovni popotnik Janez Svetina z Bleda. Ko je poskušal fotografirati vojaško kolono, ga je pokosil rafal in bil je na mestu mrtev.

Sodnik in tožilec sta morala opraviti ogled. Dedek mi je povedal, da je jugoslovanska vojska želela, da opravi tudi ogled kolone vozil, ki je takrat že gorela. Kolono kakšnih desetih vojaških tovarnjakov, ki so prevažali vojake, orožje, hrano, vodo, strelivo in gorivo, so namreč napadli prostovoljci z molotovkami. V požgani koloni je bil eden najgroznejših prizorov zoglenelo truplo vojaka v eni od kabin zažganega vozila. V spominu pa mu je ostal tudi kruh, ki je gorel v vozilih. Žalostno.

Kljub nevarnosti sta se dedek in dežurni tožilec odločila za ogled, seveda v spremstvu. Med ogledom mu je pripadnik jugoslovanske vojske povedal, da jih je strah in da sploh ne vedo, koliko vojakov še imajo, saj so eni ubiti, drugi pa so pobegnili.

Po ogledu kolone so še želeli, da bi šli skupaj na pokopališče, kjer sta v vežici ležala gospod Svetina in vojak, ki naj bi bil najprej zadet, nato pa naj bi zgorel v tovarnjaku. Tam so pregledali obe trupli in dedek se je odločil, da ne bo obdukcije. To je bil edini primer sodnega ogleda v Sloveniji. Po ogledu sta se oficir jugoslovanske vojske in dedek rokovala in se poslovila. V naslednjih dneh je napetost popustila, jugoslovanska vojska se je umaknila, Gornja Radgona pa je bila razdejana. Porušene in

požgane so bile številne hiše in stanovanja, lokali, tovarne ...

Osamosvajanje Slovenije je bilo zanimivo pogledati skozi oči preiskovalnega sodnika. Menim, da so bile vse žrtve zamen, čeprav smo jo Slovenci takrat bolje odnesli kot npr. takrat državljani Hrvaške, Bosne in Hercegovine ali danes Katalonci že v prvih poskusih osamosvajanja.

Ne maram vojne, saj vem, da se z nasiljem ničesar ne da rešiti. Na koncu se vedno tako ali drugače dogovorimo. Nekje sem slišala, da so junaki tisti, ki se v vojnah borijo za tak ali drugačen cilj. Nekdo pa je temu nasprotoval in rekel, da so junaki tisti, ki so vojno končali. Zame pa je junak tisti, ki nasprotuje vsakršni obliki nasilja.

Pia Kuhar

*Osnovna šola Tišina, 9. razred
Mentorica: Bernardka Jureš*

Spominska plošča, posvečena svetovnemu popotniku Janezu Svetini, ustreljenemu v Gornji Radgoni 28. junija 1991 (Foto: J. Durič)

Spomini na osamosvojitveno vojno

Živim v Sloveniji. Vedno mi je bilo jasno, da je Slovenija moja domovina, v kateri sem se rodila. Nekoč pa ni bilo tako. Zato, da lahko živimo v svoji državi, so naši predniki potrebovali veliko poguma in požrtvovalnosti. Eden izmed pogumnih mož, ki se je boril za samostojnost Slovenije, je bil tudi moj dedek Marjan Lang. Z veseljem sem poslušala njegovo zgodbo, ki se je sam zelo dobro spomni.

Moj dedek je bil v vojni zadolžen za prevažanje orožja v skladišča. Najbolj napadana kraja med vojno sta bila Gornja Radgona in Gederovci. Tri dni pred napadom jugoslovanske vojske je bil dedek poklican na Cankovo, kjer se je pridružil slovenskim teritorialcem in tam ostal en dan, potem pa se je preselil v Gederovce. Prvi dan vojne je tam prišlo do napada. Napad je doživel zvečer ob devetih. Takrat je jugoslovanska armada z vojaki iz kasarne Murska Sobota in petanjske karavle napadla Teritorialno obrambo (TO). S helikopterjem so pripeljali tudi policiste iz Srbije in jih želeli namestiti na mejne prehode na slovensko-avstrijski meji, da bi na mejah bili glavni oni in ne več naša policija. Toda tega niso dovolili. Takrat je na Petanjcih prišlo tudi do spopada med JLA in TO, pa tudi do streljanja med oficirjem JLA in njegovimi vojaki, ki so se hoteli predati, a jim je on to poskušal preprečiti.

Naslednji dan je dedek vozil strelivo in protitankovsko orožje v Gornjo Radgono, saj je tam orožja primanjkovalo. Med vožnjo v Gornjo Radgono je iz Radencev nadaljeval pot tik pred tem, preden se je zgodil napad. Če bi ga tam zadeli, bi zgorel avto in on z njim vred. Tam je ostal dva dni in skrbel tako kot drugod za prevoz orožja z nalogo, da mora v karavlah v Fikšincih, Sotini in Kuzmi naložiti zaplenjeno orožje na tovornjak in ga odpeljati. Orožje je peljal v Mursko Soboto in naslednji dan še v Gornjo Radgono. Sam pa je med vojno tudi streljal na druge vojake.

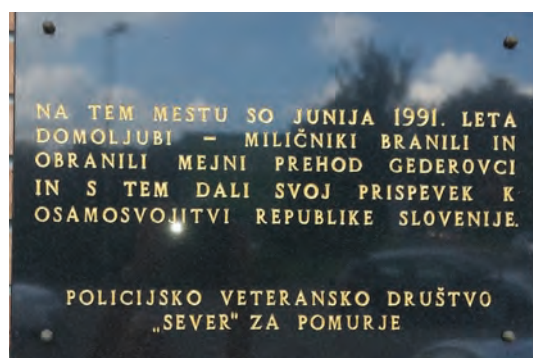
Dedek med vojno ni bil ranjen niti poškodovan, vendar je bil kar štirikrat napaden, enkrat v Gederovcih, dvakrat v Gornji Radgoni in četrti ali peti dan vojne v spopadu na karavli. Med vojno so spali v gasilskih domovih na tleh, pa tudi v garažah, pod kamioni in v gozdovih, hrano so jim pa tja

pripeljali. Med vojno ni bilo veliko hudo poškodovanih in težko ranjenih. Po vojni je ostal še okoli deset dni, da je pobral in pospravil vse orožje in opremo po Prekmurju.

Moj dedek je prispeval k osamosvojitvi in obrambi države, z eno besedo boril se je za Slovenijo. Ko so pregnali jugoslovansko vojsko, je v Sloveniji zavladal mir in vsi so bili zadovoljni, ker imamo svojo državo. Na pogumna dejanja naših borcev nas spominja spominsko obeležje v Gederovcih.

Lana Krančič

Osnovna šola I Murska Sobota, 8. b razred
Mentorica: Jasna Žižek

Spominski obeležji v Gederovcih
(Foto: J. Durič)

Moj dom

Le kje se skriva hiša?
Hiša, zgrajena z rokami mojega očeta.
Ne išči je med gorami ...
Ne išči je med vodami ...
Temveč med hribi in gozdovi.

Med drevesi, med bregovi,
točno tam stoji,
med dobrimi ljudmi,
med ljudmi z Goričkega.

V njej prebivamo mi,
ki jo znova in znova napolnimo s srečo,
z ljubeznijo in veseljem,
najbolj pa z zdravjem,
ki ga najbolj potrebujemo vsi.

Zato zapomni si:
»Tam, kjer hiša stoji,
hiša mojega očeta,
moj spomenik in moj dom,
lahko spoznaš le dobre ljudi,
dobre ljudi iz Prekmurja«.

Megi Fartek

Osnovna šola Križevci, 9. razred
Mentorica: Irena Grašič Arnuš

Radenci v preteklosti

V majhnem kraju,
imenovanem Radenci,
včasih bilo je lepo
in godilo se veliko je stvari.

Mineralna voda, ki so jo vsi vzljubili,
radenska so ji govorili.
Skoraj vsak že zamašek radenske je odvil,
slavne vode, ki jo je Karl Henn odkril.

Nekoč je v Radencih od pušk zabobnelo,
veliko vojaških vozil je prihrumelo.
Bili so vojaki iz Jugoslavije,
od katere Slovenija se odcepila je.

Sedaj veste,
v Radencih ni bilo vedno lepo.
Ostalo pa je veliko spominov
in vsi smo lahko srečni, da je tako.

Gal Lipič Stanek

*Osnovna šola Kajetana Koviča Radenci, 7. a razred
Mentor: Simon Belec*

Na spominskem obeležju v Radencih
je spominska plošča, posvečena
civilistu Alojzu Gaubeju, ustreljenemu v
Radencih 28. junija 1991 (Foto: J. Durič)

Prispevki dijakov srednjih šol (gimnazije)

*Nočem te izgubiti, ti si moja domovina!
Dovoli mi, da v Tebi živim, kot so naši predniki,
ki so življenje dali za boljši jutri!*

Nicole Anette Bukovec, 2. razred gimnazije

Foto: J. Ternar

Mali prekmurski človek med velikima vojnama

Prihajam iz prekmurske vasice na levem bregu reke Mure. To so Melinci. V njih živimo preprosti kmečki ljudje, ki smo tesno povezani s svojo malo vasjo. Zaradi lege ob Muri so bili Melinci v zgodovini večkrat ogroženi. Najhuje je bilo med prvo in drugo svetovno vojno, ki je prekmurskega človeka zelo prizadela. Na te dogodke nas danes spominjajo številna obeležja, ki stojijo na naših tleh. Eno od takšnih stoji tudi v naši vasi.

Prva svetovna vojna ni bila nikakršno presenečenje. To je leta 1914, le nekaj mesecev pred atentatom v Sarajevu, na nek način napovedal tudi prekmurski politik Jožef Klekl. Med vojno pa niso trpeli le vojaki, ampak celotno prebivalstvo, ki je bilo v skrbeh za usodo bratov, sinov in očetov na frontah. V ta, čisto nov splet okoliščin so bili vključeni otroci, odrasli in ostareli, družine, vasi, cele skupnosti in celotni narodi. Na nastale razmere so se ljudje kar hitro navadili, niso pa vedeli, kako jih obvladati. V teh novih okoliščinah je bila v Slovenski okroglini izjemno pomembna Kleklova skrb za prekmurskega človeka, ki ga je vojna prizadela na vseh ključnih ravneh. Že prvi teden je Klekl svoje bralce in Prekmurce nasploh prosil, naj pomagajo sirotam, to je družinam, katerih sinovi in očetje so bili na bojiščih. Zaprošil jih je, naj si pomagajo pri delu na polju, si delijo hrano in druge osnovne potrebščine. V ta namen je ustanovil zbirne centre. Zbiral je tudi denar za najbolj potrebne pomoči. Uredništvo Novin je vojakom na bojišča pošiljalo Novine. Objavljali so njihova pisma in druge novice, ki so prispele v uredništvo. V njih je bila odprta tudi rubrika o padlih in ranjenih. Novine so poročale o duhovni drži vojakov, njihovi hrabrosti v bojih in domovinskih ter verskih nagibih za bojevanje. Vojakom na bojiščih je tudi poročal o pripravljenosti njihovih svojcev doma. O tem, kako so bili pripravljeni na Melincih, pričajo tudi pisma, ki jih še danes hranijo nekateri domačini. V takih okoliščinah je še tako trden moški potreboval bližino ljubljene osebe, žene ali izbranke med dekleti. Če je ni imel, je opazil, da se lep, pri poročenih tudi zakramentalni odnos krha in slabi. Novo duševno stanje je bilo težko točno opredeliti in obvladovati. Krvni vojni davek na Melincih med prvo svetovno vojno je bil strašen, 34 fantov in mladih mož. Civilnih žrtev ni bilo.

Po nekaj letih miru in veselja, ko se je krvava vojna končala, so ljudje slutili, da se pripravlja že druga. Med drugo svetovno vojno je bilo slovensko ozemlje razdeljeno med tri okupacijske sile, to je Italijo, Nemčijo in Madžarsko. Prekmurje in Melince so okupirali Madžari. Na Melince je prišla konec aprila 1941 četa graničarjev, ki jo je pričakala grofica Marija Zichy. Okrog 50 graničarjev se je nastanilo v stanovanjski stavbi na marofu. Ti so stražili mejo na Muri od Dokležovja do Dolnje Bistrice. Tako je Mura zopet postala državna meja, tokrat med Hitlerjevo Nemčijo in Madžarsko. Madžarski graničarji so na Melincih ostali do druge polovice marca 1945, ko so se pred Rdečo armado umaknili na Štajersko. Prisotnost številnih vojakov v vasi je pomenila vsestranski nadzor nad prebivalstvom. Na kakšen odpor je bilo zelo tvegano misliti. 15. avgusta 1941 so Madžari uvedli civilno okupacijsko upravo. Z Madžarske so pripeljali 160 učiteljev. V Prekmurju in tudi na Melincih je slovenščina izginila iz šol. Učni jezik je postal izključno madžarščina.

Druga svetovna vojna je na Melincih terjala večji vojni davek kot prva. Za razliko od prve svetovne vojne, ko so vse žrtve padle na bojiščih daleč od doma, je v drugi svetovni vojni skoraj polovica žrtev padla doma, saj je vas bila frontna linija skoraj šest tednov. Ljudje so umrli zaradi bojev na ruski fronti, bombardiranja ali nesreč z orožjem, zaradi neprevidnosti in tudi izdajalstva.

Zaradi vseh teh žrtev in spoštovanja do ljudi, ki so se požrtvovalno borili za svojo državo in majhno vas, so se Melinčani odločili postaviti spomenik žrtvam prve in druge svetovne vojne. Ta stoji na pokopališču na Melincih. Ko mi babica pripoveduje o takratnih dogodkih, se v meni vzbudijo različna čustva. Ponosna sem na vse padle v obeh vojnah, saj so obranili našo domovino in zame še pomembnejšo vasico. Ker me zgodovina in samo vojno dogajanje zelo zanimata, te teme veliko raziskujem. Zato se še bolj povezujem z vsemi temi dogodkih na naših tleh. Velikokrat ljudje pozabimo, kaj vse so padli vojaki naredili za naš narod in brez zanimanja odhitimo mimo takšnih obeležij. Vsako obeležje na naših tleh pa ima velik pomen za nas, zato se včasih ustavimo pri kakšnem od njih in se spomnimo vseh ljudi, katerim je posvečeno.

Kristina Petek

*Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. b
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak*

Prvi spopad sveta

Po dolgem obdobju zlaganega miru
je ena sama usodna napaka
sprožila plaz tegob in strahu.
Vojska proti vojski že koraka.

Od blizu usposobljeni vojaki,
od daleč packe rjavo-zelene.
Odlikovanja ne podarjajo življenja,
štejejo iznajdljivost in bitke dobljene.

Pisma se izgubljajo v poplavi nemira,
v strahu utripa duh domače hiše.
Pri redko kom vrnitve sreča
neškodljivo svojo pot zariše.

Roka se ne oprime zmeraj roke,
namesto tega bolečina jo ogreje.
Zanjo ni prijaznega ležišča,
iz tuje zemlje stkanе so odeje.

Delo ne postane prav nič lažje
v soju zvezd in lune.
Mraz noči le temu služi,
da skrivaj umirja ruske sume.

Kakor da strahot še ni dovolj,
zima okrog bojišča se ovije.
Nedolžnost bele podlage ni trajna,
nesrečna jo rdeča sled umije.

Morda pa prav ujetništvo
rešilna bilka je postalo.
Po bolezni sledilo je delo v tovarni,
hrepenenju po domu svobodo je dalo.

Medtem domov prišlo je sporočilo,
da se ljubi mož nikoli več ne vrne.
Skupek se spominov in ves up
v neizbežno žalovanje strne.

Končno le opolnoči
mater trkanje na okna prebudi.
Misleč, da je duh, neprepoznan,
pred domačim pragom tujec obstoji.

Pristnost vrnitve domov
še le jutru uspelo je razkriti,
a spremembam po prihodu
nemogoče je bilo uiti.

Večino sledi čas je zabrisal,
toda bolečina kakor brazgotina je ostala.
Izkušnja pa, najhujša nočna mora,
mirne sanje je pregnala.

Danes le še zaprašen črn dnevnik
in razdrobljen spomin pripoveduje
nostalgično zgodbo o ponosu in žrtvi,
še dobro, da to znanje ni ostalo tuje.

Pesem je nastala po pogovoru z Gizelo Žižek, ki je v mladih letih prebirala očetov dnevnik in poslušala njegovo pripovedovanje o prvi svetovni vojni. Pri 27 letih je bil vpoklican v vojsko. Dve leti se je za Avstro-Ogrsko boril na ruski fronti. Po mnogih preizkušnjah se je domov vrnil kot invalid. Zbolel je za tifusom, operirali so ga na glasilkah, granata mu je odtrgala prst na roki, pa tudi obe nogi sta bili poškodovani, mučile so ga nočne more in hudi glavoboli. Leta pozneje so mu zdravniki iz hrbta odstranili košček granate. Kljub temu je živel še dolgo po vojni, do leta 1951. Dnevnik, ki ga je po njegovi smrti prevzela hčerka, je bil uničen, spomine nanj in na očeta pa ohranja ona sama.

Nina Bohnec
Gimnazija Murska Sobota, 1. a
Mentorica: Melita Franko

Doprsni kip dr. Antona Korošca

»V moških letih je treba pisati programe, v starih letih pa spomine,« je dejal znan politik, narodni delavec in duhovnik dr. Anton Korošec, ki je bil ena najpomembnejših oseb v zgodovini Slovencev, saj si je skupaj s svojim sopotnikom in dobrim prijateljem Janezom Evangelistom Krekom prizadeval za uresničitev programa Zedinjena Slovenija oziroma natančneje za združitev vseh južnoslovanskih dežel pod habsburško oblastjo v samostojno državo. Korošec se je v sklopu tega pogajal z mnogimi družabniki, soudeleženci in politiki. Postal je predsednik Narodnega sveta, nove slovenske oblasti, ki je 29. oktobra 1918 postala del Države Slovencev, Hrvatov in Srbov.

V spomin na njegove velike dosežke je v Občini Sveti Jurij ob Ščavnici, in sicer pred cerkvijo, postavljen doprsni kip, ki nas vedno znova spominja na njegov trud in dobre besede, izrečene za naš slovenski narod in jezik, našo samostojno in svobodno državo Slovenijo.

Korošec je s tem, za kar si je prizadeval, pokazal ljubezen do domovine, željo po svobodi in pravicah ter slovenskem jeziku. To je bilo mogoče razbrati iz njegovega sodelovanja pri slovenskem trialističnem jugoslovanskem gibanju Vseslovenske ljudske stranke (VLS) ter v ustanovitvi Jugoslovanskega kluba, ko so se na pobudo parlamentarnih voditeljev VLS 29. maja 1917 sešli slovenski, hrvaški in srbski poslanci v dunajskem državnem zboru. Za predsednika Jugoslovanskega kluba je bil izvoljen Korošec. Dan za tem je v dunajskem parlamentu prebral Majniško deklaracijo in pripomnil: »Majniška deklaracija je izraz hotenja, da smo Slovenci skupaj.« To je bila velika prelomnica za slovenski narod.

Na ta dogodek nas spominja veliko prireditev. Ena takšnih je bila zagotovo Znanstveni simpozij Antona Korošca in 100 let Majniške deklaracije, na kateri smo Slovenci počastili dr. Antona Korošca in mu izkazali spoštovanje za vse, kar je dosegel za Slovence.

Pa vendar se moramo vprašati, kaj mi mladi storimo za domovino, ali se dovolj zavedamo, koliko truda so nekoč posamezniki, kot je bil Korošec, vložili v slovenski narod, njegovo osvoboditev, pravice in slovenski jezik. Menim, da je ključnega pomena, da se tega zavedamo, saj smo mi tisti, ki lahko trud naših prednikov povrnemo s tem, da svojo domovino ljubimo tako, kot so jo oni, jo ohranjamo in spoštujemo. Menim, da bi se vsi

morali ravnati po pregovornih besedah, ki jih je zapisal John Fitzgerald Kennedy: »Ne sprašuj, kaj bo zate naredila domovina – vprašaj raje, kaj sam lahko storiš zanjo.«

Tadeja Fras

*Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. b
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak*

Doprsni kip dr. Antona Korošca v rojstnem kraju Sv. Juriju ob Ščavnici (Vir: Google)

Gančki majoš

Slovenski narod je stoletja živel pod tujo oblastjo in posledica tega je, da je bil vpleten v številna vojskovanja. V času Avstro-Ogrske je bilo mnogo mladih slovenskih fantov vpoklicanih v vojsko na vzhodni in soški fronti, od koder se številni niso vrnili. Imena padlih vaščanov iz vasi Gančani so vklesana na spominski plošči ob vhodu v vaško kapelo, ki stoji sredi vasi. Med vojnim službovanjem so poleg vojnih grozot spoznali tudi kulturo in običaje krajev, skozi katere so se veselih obrazov vračali domov po končani vojni. V zahvalo za srečno vrnitev so se Mariji oddolžili s postavitvijo okrašenega majskega drevesa, kakršnega so videli v krajih, kjer so se vojskovali.

Po pisnih virih sega postavitve prvega majskega drevesa v Gančanih v zadnje dni aprila 1919, ko so vojni veterani v bližnjem gozdu posekali brezo, jo okrasili z rožami in barvnim papirjem. V noči na 1. maj so majoš, kakor domačini imenujejo majsko drevo, postavili v bližini kapele. Zaradi neizkušenosti se je ponoči majoš podrl in mladi moške so ga bili primorani globlje vkopati in utrditi. Postavljanje majošja je bilo še naslednje leto opravljeno v tajnosti in šele leta 1921 so ga postavili javno in podnevi. Ob njem so potekali razni običaji, ki so jih sčasoma opustili, eden takih je bil, da so na vrh majošja pritrdili kravje nagobčnike, napolnjene z dobrotami. Mladi fantje so se v želji po dobrotah zapodili plezat po gladkem deblu in prvi, ki je priplezal do vrha, je postal lastnik dobrot.

Pomembna je tudi izbira pravega drevesa, saj se je vrh drevesa ročno prenašal skozi vas. Na začetku se je za postavljanje uporabljala breza, ki jo je čez desetletja zamenjala smreka, ukradena v gozdu. V današnjem času se deblo kupi v dogovoru z gozdarjem, sam vrh pa prispevajo vaščani. Prav tako pomembna je lokacija postavljanja, to je ob vaški kapeli, ki se vse do leta 1951 ni spreminjala. Takrat pa so bili vaščani zaradi elektrifikacije vasi primorani poiskati novo lokacijo, ki so jo našli na travniku ob starem igrišču, kjer se majoš postavlja še danes.

Dandanes imajo glavno vlogo pri postavljanju ob vseh vaščanih še zlasti fantje in dekleta, ki v tistem letu dopolnijo 18 let (tako imenovani letniki), kar je v preteklosti predstavljalo leto, ko so se fantje odpravili na služenje vojaške obveznosti. Ob postavljanju majošja letnikom na pomoč priskočijo še krajevna skupnost, turistično društvo, gasilsko

društvo, nogometni klub in druga prostovoljna društva, ki delujejo v vasi. V veliko pomoč je mladim tudi starejša vaščanka Hedvika Križanič, ki vsako leto za letnike izdela barvne, pisane rože iz krep papirja, ki jih poveže v celoto. Štiri takšne celote imenujejo krone, ki se nato pritrdijo pod vrh majoša.

Majoš v Gančanih je edini tako bogato okrašen mlaj v Sloveniji, ki se postavlja na tradicionalen način kot na začetkih postavljanja. Vaški fantje in mladi možje nesejo vrh drevesa od dekleta, kjer se drevo okraši, okoli vaške kapele do mesta postavljanja na travniku ob starem igrišču. Vse poteka brez kakršne koli mehanizacije, le z lestvijo, dvema palicama s kovinskima konicama, imenovanima pinkača, in obilico dobre volje, ki je ob takem dogodku nikakor ne manjka. Spojen vrh in deblo s pomočjo izkušenejših moških v vasi nato dvignejo visoko v nebo.

Priprave na ta pomemben dogodek se začnejo že prve tedne januarja, ko se fantje in dekleta zberejo v vaški dvorani, kjer izdelujejo okraske, ki bodo krasili vrh majoša. Petkova družjenja, na katerih ne manjka dobre volje, potekajo vse do konca aprila. Letnikom je zaupana naloga, da v dogovoru z logarjem v vas pripeljejo okoli dvajset metrov dolgo deblo smreke, ki ga nato s skupnimi močmi olupijo. Poskrbeti morajo še za vrh drevesa, pri čemer se povežejo z vaščani, ki jim odstopijo vrh smreke, ki bi bil primeren za vrh majoša. Tisti teden, ko se postavlja majoš, je v vasi mogoče čutiti prešerno vzdušje, saj postavljanje poteka le enkrat letno. Letniki dan pred postavitvijo izkopljejo jamo, ki mora biti globoka okoli dva metra in pol. Jamo nato celo noč stražijo pred morebitnimi nepridipravi. Na dan postavljanja se zberejo pri enem izmed deklet, kjer z okraski, ki so jih izdelali, okrasijo vrh drevesa. Vrh nato fantje nesejo skozi vas, pri tem jih spremlja živa glasba, velikokrat se tudi ustavijo pri različnih družinah, kjer dobijo hrano in pijačo, pomemben pa je tudi kulturni program, ki ga izvedejo pri vaški kapeli, kjer zapojejo pesem, posvečeno Mariji. Vrh majoša nato nesejo do mesta postavljanja, kjer ga spojijo z olupljenim deblom, nanj pritrdijo štiri krone in slovensko zastavo, od leta 2004 pa še evropsko. Spojeno majsko drevo nato s pomočjo vaščanov in lesenih palic dvignejo v nebo. Ob koncu postavljanja sledi kulturni program, kjer se spomnijo dogodkov, zaradi katerih se vsako leto zberejo na tej lokaciji.

Občasno se pojavljajo tudi posebnosti, ki jih ni mogoče zaslediti vsako leto. Leta 1982 so v Gančanih uvedli traktorski način prevoza vrha skozi vas, česar pa vaščani niso ravno sprejeli z odobravanjem. Takratni letnik je naletel na zaničevanje vaščanov. Leta 1991 so bili nepazljivi strelci raket, ki so želeli osvetliti nebo nad majošem. Ena izmed raket

je zadela majoš, ki je nato zgorel, kot da bi preroško naznanjal propad skupne države Jugoslavije. Ves dogodek so spremljali tudi snemalci RTV Ljubljana, ki so pripravljali dokumentarno oddajo o majošu. Snemalci so mislili, da je to, da se po postavljanju majoš zažge, običaj. Leta 2009, ob 90-letnici majoša v Gančanih, je RTV Slovenija posnela dokumentarni film o zgodovinskem postavljanju majoša. Leta 2016 pa je Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije gančki majoš vpisalo na seznam registriranih enot nesnovne kulturne dediščine.

Ob tem dogodku se pokaže odlično medgeneracijsko sodelovanje, prepletata se tradicija in sodobnost, dogodek je prepoznaven izven meja naše vasi. Vsak majoš je unikat in mnogokrat v preteklosti so spremljajoči dogodki naznanjali neko novo dobo. Že sedaj se pripravljajo projekti, ki bodo leta 2019 zaznamovali stoletnico postavljanja majoša. Vesel sem, da bom med fanti, ki tisto leto dopolnijo 18 let, in bom tako s svojim sodelovanjem prispeval delček v mozaik postavljanja gančkega majoša. Za nas fante v vasi predstavlja ta dogodek pomembno prelomnico, saj postanemo možje tako kot nekoč, ko so šli fantje v vojne in so se domov vrnili kot izkušeni in spoštovani možje. Majoš mi predstavlja simbol pripadnosti domovini, za katero bi se bil tudi v današnjem času pripravljen žrtvovati. To početje pomeni za prihodnje rodove spomin in hkrati opominja, kaj pomeni živeti v miru in svobodi. Majoš današnjo mladino povezuje, krepi medsebojne in medgeneracijske vezi v odgovornosti in spoštovanju do samega običaja.

Žan Smej

*Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. b
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak*

Spominsko obeležje Pozabljeni kovček pripoveduje

Spominska obeležja so pomemben del kulturne in zgodovinske dediščine. Z njimi se vsak dan srečujemo v domačem kraju in v nas vzbujajo različna čustva. Mislim, da se premalo ljudi zaveda, kaj vse lahko človek uniči in kako so Judje trpeli.

Židje so v Prekmurju, ki je bilo del Kraljevine Madžarske, od 10. stoletja pa vse do leta 1919 tvorili pomemben del prebivalstva ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja. Po poreklu so bili v glavnem z Madžarske, Avstrije, Nemčije in Češke. Leta 1889 jih je bilo v Murski Soboti 311. Obdobje nacizma v Nemčiji je pomenilo konec obstoja židovske skupnosti. Med holokavstom so bile vse židovske skupnosti na Slovenskem dobesedno uničene. Prve deportacije Judov v Prekmurju so potekale od 2. do 27. aprila 1944. Za soboške Jude je bil usoden 26. april 1944, ko so jih iz tamkajšnje sinagoge odpeljali v Čakovec, od tam pa v Nagykanizso in naprej v Birkenau in Auschwitz. Prvemu valu deportacij, v katerem je bilo prizaneseno tistim Judom, ki so se prej spreobrnil v krščansko vero, in Judom z revizionističnimi zaslugami za Madžarsko, je sledil drugi val v začetku maja 1944, tretji 20. oktobra in novembra še zadnji, ki je zajel še preostale Jude. Murskosoboška železniška postaja je bila eno izmed zbirališč prekmurskih Judov pred odhodom v taborišča smrti, kamor so odpeljali nekaj sto judovskih družin, domov pa se jih je vrnila le peščica.

Na ta travmatični dogodek iz prejšnjega stoletja spominja tudi spominsko obeležje z naslovom Pozabljeni kovček, posvečeno izgonu judovske skupnosti iz Prekmurja. Kovček ponazarja prtljago, ki so jo lahko vzeli s seboj, to je največ 20 kilogramov, vendar so bili kovčki zaplenjeni že na prvi postaji dolge poti v trpljenje in smrt. Obeležje so postavili leta 2010 ob mednarodnem dnevu spomina na žrtve holokavsta, 27. januarja, in sicer na pobudo vodje Znanstveno-raziskovalnega centra SAZU v Petanjcih, dr. Ota Lutharja. Zasnoval ga je akademski slikar Sandi Červek, izdelal pa kipar Mirko Bratuša. Obeležje poleg kovčka sestavlja še klop z napisom V SPOMIN NA IZGNANE IN UMORJENE JUDE PREKMURJA APRIL – NOVEMBER 1944.

Ko grem mimo tega obeležja, se mi v glavi poraja mnogo vprašanj. Ne morem si predstavljati, kaj so morali preživljati ljudje v taboriščih. Letos

sem imela priložnost preizkusiti to na lastni koži. Stopila sem na vlak, v kakršnem so takrat deportirali Jude v taborišča. Ob vstopu nanj se mi je zdelo zanimivo, vendar so te občutke hitro zamenjale žalost in solze, ki so mi kar polzele po obrazu. Zavedala sem se, da bom lahko svojim staršem še rekla, da jih imam rada, mnogo otrok pa te priložnosti ni dobilo, bili so ločeni od staršev ali so celo gledali, kako so njihovi starši trpeli. Grozljivo je, kaj vse lahko človek naredi iz sovraštva in nevoščljivosti. Menim, da danes za takšnimi grozotami stojijo denar in ljudje, ki hrepenijo po njem.

Nika Bažika

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. a
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak

Skromno, skoraj neopazno, vendar zelo pomenljivo obeležje (Vir: Google)

V neznano

Jesen. Veter piha, oblaki so mračni.
Čakamo na postaji, vsi lačni.
Sliši se le jok in stok majhnih otrok.
Čakamo.

Iz daljave se približuje vlak,
čez nekaj sekund je že pri nas.
Vsi moramo na vlak, v neznano,
a nihče ne ve, kaj nas bo tam pričakalo.

Vojaki nas priganjajo: «Gremo! Gremo!»
Gremo v velike, temne vagone. Zaprejo se vrata.
V vagonih svetlobe ni,
a mi nemočni vsi.

Tišina, sliši se le jok majhnih otrok.
»Kam gremo?« Odgovora ni.
Kolesa udarjajo, smo v temnih vagonih.
Sonca ni, svetlobe ni.

Gremo na pot, ne vemo pa kam ...
Kje je naš cilj?
Tema, sama tema.

Katja Terplan

*Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. a
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak*

Pozabljeni kovček

Murska Sobota, mesto, v katerem odraščam v krogu družine, se družim s prijatelji, se zabavam, sprehajam ... Mesto, ki ga marsikdo pozna. Mesto, v katerem je kar nekaj spomenikov, ki nas spominjajo na dogodke iz bližnje in daljne preteklosti. Spomenik zmage, kip Štefana Kovača - Marka, srednjeveški grad ... Obiskovalec, ki se pripelje z vlakom na železniško postajo v Murski Soboti, pa zagleda pri železniški stavbi klopco in ob njej kovček, za katerega se zdi, da ga je nekdo tam pozabil.

To je spomenik, posvečen izgonu judovske skupnosti iz Prekmurja in hkrati prvi spomenik žrtvam holokavsta v Sloveniji. Imenuje se Spomenik žrtvam holokavsta in če ga pogledaš od daleč, sploh ni videti kot spomenik, ampak kot klopca iz parka. Odkrit je bil leta 2010 ob dnevu spomina na žrtve holokavsta in tragične dogodke pred 66 leti, ko so v Auschwitz in Birkenau odpeljali več sto družin prekmurskih Judov. Leta 1944 je okupator v živinskih vagonih odpeljal prekmurske Jude v taborišča smrti, v Auschwitz in Birkenau.

Pred drugo svetovno vojno je živel na ozemlju Slovenije okrog 800 pripadnikov judovske vere, od tega približno dve tretjini v Prekmurju. Najverjetneje pa je tedaj na Slovenskem živel okrog 4000 do 5000 oseb judovskega izvora. Tik pred začetkom vojne se je število Judov v Sloveniji povečalo, predvsem na račun beguncev, ki so iz srednje Evrope bežali pred nacizmom. Iz osrednje Slovenije so že konec leta 1941 Italijani internirali Jude v različne kraje severne Italije in v posamezna taborišča. Po italijanski kapitulaciji so se nekateri Judje umaknili v tujino, druge so zajeli Nemci. Tisti, ki so preživeli italijansko okupacijo, so bili po vkorakanju Nemcev leta 1943 oziroma 1944 poslani v nemška koncentracijska taborišča.

V Prekmurju so Judje relativno mirno preživeli madžarsko okupacijo, položaj pa se je zaostрил po nemški okupaciji Madžarske spomladi 1944. Takrat so bili tudi prekmurski Judje poslani v nemška koncentracijska taborišča, predvsem v Auschwitz, žal pa se jih je le malo vrnilo. Na murskosoboški železniški postaji je bilo eno izmed zbiralšč prekmurskih Judov, od koder so v taborišča smrti odpeljali nekaj sto judovskih družin, domov pa se jih je vrnila le peščica.

Spominsko obeležje pred murskosoboško železniško postajo, klop

in pozabljen kovček, si večkrat ogledujem in spominja me na čas, ko so prekmurski Judje bili pregnani v smrt, hkrati pa nas opominja. To je nerazumljivo dejanje, ki si ga ne morem predstavljati. Ljudje, ki so bili enaki drugim, so morali prenašati strahovita mučenja, poniževanje, trpljenje ... Večkrat se sprašujem, zakaj se tudi v današnjem času dogajajo tako grozovita dejanja. Menim, da dandanes za takimi dejanji stoji kapitalizem, to je pehanje za denarjem. Bije se boj za oblast in tisti, ki že imajo veliko, niso z ničemer zadovoljni, želijo vedno več in več. Mlade je treba seznanjati z zgodovino in jih vzgajati za dobra dejanja, čeprav vem, da to sploh ni preprosto, saj smo ljudje po svetu zelo različni.

Katja Terplan

*Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. a
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak*

Spominsko obeležje na železniški postaji v Murski Soboti pred leti in danes (Foto: Google in A. Šteiner)

Spomini na Žalikovo domačijo

Mimo naše vasice Logarovci je med drugo svetovno vojno potekala pomembna prometna povezava, ob kateri so bile razne partizanske postojanke. Ena izmed takih je bila tudi postojanka na Žalikovi domačiji. Tam so se ustavljali in si nove moči nabirali slovenski partizani.

V noči iz 2. na 3. februar 1945. leta se je spet oglasila skupina partizanov, v kateri so bili Branko Bernot - Aljaž, sekretar okrajnega odbora OF in KPS za ljutomersko območje, in člani tega odbora Rado Pušenjak - Prlek, Jožko Berden - Rastko, Ciril Jureš - Maks, Stane Simonič in Marija Petje - Vida, članica Okrajnega odbora OF za gornjeradgonsko območje. Ponoči jih je gospodinja obvestila, da je pred hišo 40 kozakov. Partizani so se umaknili na podstrešje, misleč, da jih ne bodo odkrili in morda na ta način zavarovali Žalikovo domačijo.

Kozaki so vdrl v hišo in jo začeli preiskovati. V kuhinji so našli partizanski plašč, ki ga je pozabil Jožko Berden, in partizansko torbico Marije Petje. Po pregledu prostorov v pritličju so se napotili na podstrešje. Pred seboj so potiskali gospodarja Žalika. Ko so našli skrite partizane, se je vnel boj. Zadet je bil komandant kozakov. V prsi je bila ustreljena Marija Petje, ki je močno krvavela, Stane Simonič pa je bil zadet v roko. Boj je trajal celih pet ur in med streljanjem sta bila ubita tudi gospodar in gospodinja Žalikove domačije. Partizani so se odločili za preboj. V boju sta junaške smrti umrla Jožko Berden in Branko Bernot - Aljaž. Berdena so kozaki slekli in ga vrgli v naraslo Globetko za Žalikovo domačijo. Cirila Jureša - Maksa so ranjenega odpeljali v ljutomerske zapore in ga naslednji dan obesili na ljutomerskem trgu. Marija Petje, ki je bila težko ranjena, se je zatekla v postojanko pri Magdiču, vendar so jo izsledili in odpeljali v Maribor, kjer so jo naslednji dan ubili. Rešila sta se le Rado Pušenjak in Stane Simonič. Žalikovo domačijo so kozaki požgali, po bitki pa so zbrali sosede in jih nameravali ubiti, vendar so prišli orožniki iz Križevca in to preprečili.

Dogodek je pretresel takratne vaščane, še bolj pa sosede. Ugotovila sem, da danes starejši vaščani ne poznajo celotne zgodbe, ne vedo, kaj se je dogajalo tisto noč. Ko sem povprašala starejšo vaščanko o tem, mi je povedala, da so na Žalikovi domačiji živeli mati, oče in dve hčerki. Ker so kozaki vdrl v hišo, so se skrili na podstrešje, da jih ne bi našli, in ko je

ena od hčera kihnila, so našli vse in pobili. Ko pa sem jim povedala, kaj se je v resnici dogajalo, je bila zelo presenečena, saj je vsa leta verjela, da je zgodba, ki jo je poznala, resnična.

Na slovenskem ozemlju je bilo več takšnih pobojev, med katerimi so bile največkrat žrtve nedolžni, prestrašeni in preprosti ljudje, taki kot gospodar in gospodarica Žalik, ki sta nudila pribežališče partizanom. Svoja življenja so žrtvovali domači vojaki, ki so se borili za svobodo in branili svoje ozemlje, ki je bilo v tistem času bolj cenjeno in ljubljeno kot danes. Današnji mladostniki si niti približno ne morejo predstavljati, kaj so čutili in doživljali vojaki, ki so žrtvovali življenja za svojo domovino. Niti sama se ne morem postaviti v vlogo družine Žalik, ki je tisto noč preživljala pravo moro, in v vlogo partizanov na podstrešju, ko so se prestrašeni skrivali pred kozaki.

Na Žalikovi domačiji je bilo leta 1958 postavljeno spominsko obeležje v spomin na upor borcev NOB in aktivistov OF ter na njihove žrtve za svobodo. Vsako leto pa v spomin na žrtve k spomeniku položijo venec. Mislim, da je zelo pomembno, da se spominjamo teh dogodkov in prirejamo proslave v spomin nanje in ljudi, ki so rešili našo državo. Spomenik in zgodba nam sporočata, da moramo tudi sedaj, ko smo samostojna država, braniti svoj narod, kulturo in jezik, kot so to počeli naši predniki.

Tjaša Marinič

*Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. b
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak*

Slovenija, moja dežela

Slovenija, moja dežela si,
s srcem in dušo v celoti.
Le kaj si vse morala prestati,
ko si želela pokonci in samostojno se držati?

Ljudje izgubljeni, ne vejo, kako naprej,
vendar ti si jim upanje dala, za boljši svet!
Slovenija, moja Slovenija, kako krasna si,
nikoli te nisem zapustila,
čeprav včasih bolečine mi dajala si.

Čeprav so na meji tanki stali,
ljudje niso obupali in v beg se pognali.
Ponosno so se pred njih postavili in jih naposled le zaustavili!
Vzdržala si, ker željo v nas po neodvisnosti čutila si
in nam po dolgem trpljenju samostojno državo le dala si.

V čast smo ti spominska obeležja širom po državi postavili,
da na hrabre ljudi, ki so te branili, nikoli ne bi pozabili.
Na ljudi, ki so za svojo domovino umrli,
ki so jo imeli iskreno radi.

Sedaj tu stojim na Triglavu.
Gledam okrog sebe, v daljavo,
kjer vidim ptice, gozdove, reko Savo.
Ni več trpljenja, hudi časi so minili,
sedaj samo še ljubezen bdi nad ljudmi.

Nočem te izgubiti, ti si moja domovina!
V njej sem srečna in vesela.
Ti si mi v srce zapisana, moji duši zaupana
in sedaj vodi me, saj življenje dajem Ti.

Obstaja država, kjer sem v sanjah hodila,
v tvojem obrazu sem svojega videla,
bila si vesela, moja Slovenija.
Dovoli mi, da v Tebi živim kot naši predniki,
ki so življenje dali za boljši jutri.

Nicole Anette Bukovec

*Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. b
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak*

Pogum in vztrajnost

Ob slovensko-hrvaški meji se je zgodilo,
pisalo leto '91 se je.
Korenine svoje dolge je pustilo,
spomin do takrat sega še.

Branili samostojnost smo slovensko,
neodvisnost želja naša je bila.
Pogum in vztrajnost sta nam pomagala,
da sreča takrat nas je spremljala.

Vojska, oklepniki in streljanje,
to naš je bil vsakdan.
Številne izstrelke tankovske
se poznalo po gibinskih hišah je.

Podrta drevesa sovražnika so ustavila,
naša taktika se je obnesla.
Pretentali smo enote JLA,
do nas prebile so se stežka.

Ponosni Slovenci na Gibini ob meji,
postavili spominsko ploščo smo.
Da nikoli ne bi pozabili,
kdo za zmago zaslužen je.

Dejan Črešnjovnjak
Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, 2. b
Mentorica: Katja Peršak Hajdinjak

Brez njih publikacije ne bi bilo

PREGLED NAGRAJENIH PRISPEVKOV IN PREJEMNIKOV MEDALJ

Ime in priimek	Šola in razred	Naslov	Tip prispevka	Mentor(ica)
Učenci 4., 5. in 6. razreda osnovne šole				
LANA ČOLNIK	OŠ Kapela, 4. r.	Spomenik pri Sv. Juriju ohranja spomin na preteklost	kratka zgodba, povezana z obeležjem iz prve svetovne vojne	mag. zgod. Bernarda Roudi
MARINKA HORVAT	OŠ Bogojina, 6. r.	Spominska obeležja pripovedujejo	kratka zgodba, povezana z obeležjem iz druge svetovne vojne	Marjetka Erdelji, predm. učit. slov. in sr.-hr.
NUŠA ZVER	OŠ Janeza Kuharja Razkrižje, 4. r.	Slovenska osamosvojitvena vojna	zapis spominov pričevalca o dogodku iz leta 1991	Bojana Pergar Stolnik, prof. razr. pouka
ASJA ČONČ	OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 6. r.	Ob grobu talcev	pesem o trpljenju med drugo svetovno vojno	Karmen Rauter, prof. slov. in nem.
Učenci 7., 8. in 9. razreda osnovne šole				
KLEMENTINA NOVAK	OŠ Janka Ribiča Cezanjevci, 9. r.	Deset dni v pekl	razpravljalni esej, povezan z osamosvojitveno vojno	Karmen Rauter, prof. slov. in nem.
SAŠA FARIČ, JANETTE HOLC	OŠ Kapela, 8. r.	Spominsko obeležje na Tothovem mlinu v Očeslavcih pripoveduje	zapis spominov pričevalca o dogodku iz druge svetovne vojne	mag. zgod. Bernarda Roudi
NEJC VAUPOTIČ	OŠ Ivana Cankarja Ljutomer, 8. r.	Velik heroj	zapis spominov pričevalca o dogodku iz druge svetovne vojne	Metka Ohman, predm. učit. slov.
AJŠA KUZMA	OŠ Bogojina, 9. r.	Mimo tebe	pesem o spomeniku osebi iz druge svetovne vojne	Marjetka Erdelji, predm. učit. slov. in sr.-hr.

Sprednja stran medalje

Zadnja stran medalje

Foto: I. Ternar

Ime in priimek	Šola in razred	Naslov	Tip prispevka	Mentor(ica)
Dijaki srednjih šol (gimnazije)				
KRISTINA PETEK	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, Program predšolska vzgoja, 2. b	Mali prekmurski človek med velikima vojnama	razpravljalni esej o spominskem obeležju, posvečenem žrtvam obeh svetovnih vojn	Katja Peršak Hajdinjak, prof. slov. in zgod.
ŽAN SMEJ	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, Program predšolska vzgoja, 2. b	Gančki majoš	razpravljalni esej o spominskem dogodku	Katja Peršak Hajdinjak, prof. slov. in zgod.
NIKA BAŽIKA	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, Program predšolska vzgoja, 2. a	Spominsko obeležje Pozabljeni kovček pripoveduje	razpravljalni esej o spominskem obeležju iz druge svetovne vojne	Katja Peršak Hajdinjak, prof. slov. in zgod.
NINA BOHNEC	Gimnazija Franca Murska Sobota, 1. a	Prvi spopad sveta	pesem o spominih na prvo svetovno vojno	Melita Franko, prof. zgod. in soc.

Fotografija priznanja za avtorje

Fotografija zahvale za mentorje

PREGLED MENTORJEV PO ŠOLAH

Ime in priimek mentorja(ice)	Strokovni naziv	Šola	Avtorji
KATJA PERŠAK HAJDINJAK	profesorica slovenščine in zgodovine	Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer, Program predšolska vzgoja	Kristina Petek Žan Smej Nika Bažika Katja Terplan Tjaša Marinič Tadeja Fras Nicole Anette Bukovec Katja Terplan Dejan Črešnjovnjak
BERNARDA ROUDI	magistra zgodovine	OŠ Kapela	Lana Čolnik Saša Farič in Janette Holc Daša Kovačič Ronja Slavič in Žana Škerget
BOJANA PERGAR STOLNIK	profesorica razrednega pouka	OŠ Janeza Kuharja Razkrižje	Nuša Zver Magdalena Flac Luka Podlogar Zoja Zadravec Vidovič
KARMEN RAUTER	profesorica slovenskega in nemškega jezika	OŠ Janka Ribiča Cezanjevci	Klementina Novak Asja Čonč Betina Vrbanjščak
MARJETKA ERDELJI	predmetna učiteljica slovenščine in srbohrvaščine	OŠ Bogojina	Ajša Kuzma Marinka Horvat Zala Casar
LJERKA HAJDINOVIĆ PODLESEK	predmetna učiteljica	OŠ Cankova	Naja Ciz Alja Kerec Mia Miholič
METKA ŠTUHEC	profesorica geografije in zgodovine	OŠ Križevci	Blaž Sunčič Saša Štajner Sara Zamuda
IRENA GRAŠIČ ARNUŠ	univ. dipl. profesorica slovenščine in nemščine	OŠ Kuzma	Matic Kuhar Megi Fartek
BERNARDKA JUREŠ	predmetna učiteljica slovenskega jezika in DMV	OŠ Tišina	Aljaž Novak Pia Kuhar
METKA OHMAN	predmetna učiteljica slovenščine	OŠ Ivana Cankarja Ljutomer	Nejc Vaupotič Sara Vrbančič

Ime in priimek mentorja(ice)	Strokovni naziv	Šola	Avtorji
ANITA ZELENGO	profesorica geografije in zgodovine	OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici	Julija Kronvogel Nika Jurkovič
JASNA ŽIŽEK	profesorica geografije in zgodovine	OŠ I Murska Sobota	Blaž Makari Lana Krančič
MELITA FRANKO	profesorica zgodovine in sociologije	Gimnazija Murska Sobota	Nina Bohnec
MANJA GOSPODARIČ	profesorica razrednega pouka	OŠ Janka Ribiča Cezanjevci	Aljaž Vogrinec
JASNA CIGUT	profesorica biologije in slovenščine	DOŠ I Lendava	Nika Lebar in Tim Prša
ZALIKA HORVAT	predmetna učiteljica slovenščine	OŠ Veržej	Rok Novak
SIMONA ŠOOŠ	profesorica, svetovalka	OŠ II Murska Sobota	Ela Roš in Sana Ropoša ter Zarja Pertoci
FRANC VOGRINČIČ	učitelj, svetnik	OŠ II Murska Sobota	Kaja Šooš
SIMON BELEC	profesor zgodovine in geografije	OŠ Kajetana Koviča Radenci	Gal Lipič Stanek

ORGANIZACIJSKI ODBOR IN NATEČAJNA SKUPINA LITERARNEGA NATEČAJA VETERANSKIH ORGANIZACIJ V POMURJU V ŠOLSKEM LETU 2017/18

I. ORGANIZACIJSKI ODBOR

1. Bratkovič Branko, PO ZVVS Pomurje
2. Ribaš Drago, PVD Sever za Pomurje
3. Filipič Alojz, OZ ZVVS Ljutomer
4. Trček Iztok, PVD Sever za Pomurje
5. Šteiner Alojz, vodja natečajne skupine
6. Janez Kološa, OZ ZVVS Murska Sobota (sekretar)

II. NATEČAJNA SKUPINA

1. Šteiner Alojz, dr. obramboslovja
2. Bratkovič Ivanka, prof. pedagogike in slovenskega jezika
3. Kosi Silva, prof. slovenščine in bibliotekarka
4. Kozar Alenka, prof. slovenskega jezika in teologije
5. Roudi Bernarda, mag. zgodovine

III. OBLIKOVALKA LITERARNEGA VEČERA NA JAVNI PRIREDITVI

Benko Irma novinarka

Kulturni program so pripravili in izvedli dijaki, dijankinje in profesorici ljutomerske in soboške gimnazije.

KAZALO SLIK

Davorina Čolnik	26
Janko Durič	38, 68, 71, 74, 85, 87, 89, 91, 93, 95
Saša Farič	43
Google	29, 30, 58, 103, 108, 111
Štefan Hozyan	36
Srečko Kovačič	25
Bernarda Roudi	53
Sobotainfo	85
Alojz Šteiner	31, 111, 118
Igor Ternar	6, 14, 21, 22, 23, 24, 32, 39, 62, 63, 66, 80, 96, 97, 116, 117